

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av gränsbevakningslagen och utlänningslagen och till vissa lagar som har samband med dem

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att gränsbevakningslagen, utlänningslagen, lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet, lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning och polislagen ändras. Syftet med propositionen är att utveckla Gränsbevakningsväsendets och gränsbevakningsmännens befogenheter under normala förhållanden så att Gränsbevakningsväsendet kan bereda sig på att snabbt och effektivt möta de hot som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning, såväl självständigt som i samarbete med andra behöriga myndigheter.

Syftet med propositionen är i synnerhet att utvidga gränsbevakningsmännens befogenheter när det gäller att upprätthålla allmän ordning och säkerhet vid gränsövergångsställena, i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning, när polisen är förhindrad att göra det. Vidare kompletteras Gränsbevakningsväsendets befogenheter i uppgifter som utförs på begäran av polisen eller i form av assistans till polisen.

Gränsbevakningslagens bestämmelser om handräckning ska uppdateras. I fortsättningen ska Gränsbevakningsväsendet vid bekämpning av terrorism kunna ge polisen handräckning som omfattar användning av militära maktmedel inte bara på havsområden utan också delvis på landområden. Det föreslås att bestämmelserna om handräckning som Försvarsmakten ger Gränsbevakningsväsendet kompletteras och att handräckningen också ska kunna omfatta användning av maktmedel under en behörig gränsbevakningsmans uppsikt.

Till gränsbevakningslagen fogas bestämmelser om befogenheterna för värnpliktiga som anlitas för att stödja Gränsbevakningsväsendet, bestämmelser om en gränsbevakningsmans rätt att ingripa i obemannade luftfartygs och modellflygplans färd samt bestämmelser om temporärt avbrytande eller temporär begränsning av sjötrafiken.

Det föreslås att befogenheterna för sådan teknisk övervakning på havsområdet som företas av Gränsbevakningsväsendet förtydligas. Dessutom kompletteras Gränsbevakningsväsendets rätt att tillfälligt använda andra fastigheter än sådana som stadigvarande används av Gränsbevakningsväsendet, bestämmelserna om återkallande av gränsszonstillstånd och om gränsszonsanmälan samt Gränsbevakningsväsendets rätt att utfärda en begränsning av eller ett förbud mot rätten att röra sig.

Det föreslås att transportörernas skyldigheter enligt utlänningslagen och lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet vid de yttre gränserna utvidgas till att gälla även trafik över de inre gränserna när gränskontroll tillfälligt har återinförts vid dem.

Uttryckliga bestämmelser föreslås om Gränsbevakningsväsendets befogenheter i uppgifter med anknytning till det militära försvaret. Militära kommandomål som gäller användning av militära maktmedel behandlas enligt förslaget vid ett beslutsförfarande enligt lagen om försvarsmakten så att inrikesministern och chefen för Gränsbevakningsväsendet, utöver statsministern och försvarsministern, har rätt att vara närvarande och uttala sin uppfattning om saken.

Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
INNEHÅLL	2
ALLMÄN MOTIVERING	5
1 INLEDNING.....	5
2 NULÄGE	6
2.1 Lagstiftning och praxis.....	6
2.1.1 Gränsbevakningsväsendets viktigaste uppgifter och befogenheter	6
2.1.2 Upprätthållande av allmän ordning och säkerhet	6
2.1.3 Bekämpning av terrorism	7
2.1.4 Territorialövervakning.....	8
2.1.5 Militärt försvar	8
2.1.6 Säkerhetskontroll av Gränsbevakningsväsendets objekt.....	9
2.1.7 Befogenheter under undantagsförhållanden	9
2.1.8 Transportörers skyldigheter.....	10
2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU.....	11
2.2.1 Kodexen om Schengengränserna	11
2.2.2 Transportörers skyldigheter i trafik över de inre gränserna	12
2.3 Bedömning av nuläget	13
2.3.1 Upprätthållande av allmän ordning och säkerhet	13
2.3.2 Hemliga metoder för inhämtande av information för avvärijande av fara och för att Gränsbevakningsväsendets åtgärd tryggt ska kunna vidtas	14
2.3.3 Uppgifter med anknytning till det militära försvaret.....	14
2.3.4 Bestämmelser om handräckning	15
2.3.5 Värnpliktigas befogenheter	16
2.3.6 Teknisk övervakning	16
2.3.7 Ingripande i obemannade luftfartygs och modellflygplans färd.....	16
2.3.8 Temporärt avbrytande eller temporär begränsning av sjötrafik	17
2.3.9 Rätt att använda fastigheter och begränsningar av rätten att röra sig på fastigheter	17
2.3.10 Gränszonstillstånd och gränszonsanmälan	17
2.3.11 Transportörers skyldigheter.....	17
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	18
3.1 Målsättning och alternativ	18
3.2 De viktigaste förslagen.....	19
3.2.1 Upprätthållande av allmän ordning och säkerhet	19
3.2.2 Hemliga metoder för inhämtande av information för avvärijande av fara och för att Gränsbevakningsväsendets åtgärd tryggt ska kunna vidtas	19
3.2.3 Uppgifter med anknytning till det militära försvaret.....	19
3.2.4 Gränsbevakningsväsendets handräckning till polisen.....	19
3.2.5 Försvarsmaktens handräckning till Gränsbevakningsväsendet	20
3.2.6 Värnpliktigas befogenheter	20
3.2.7 Teknisk övervakning	21
3.2.8 Ingripande i obemannade luftfartygs och modellflygplans färd.....	21
3.2.9 Temporärt avbrytande och temporär begränsning av sjötrafik.....	21
3.2.10 Rätt att använda och begränsningar av rätten att röra sig på fastigheter	22
3.2.11 Gränszonstillstånd och gränszonsanmälan	22

3.2.12	Transportörers skyldigheter.....	22
4	PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	23
4.1	Ekonomiska konsekvenser.....	23
4.2	Konsekvenser för företagen.....	24
4.3	Konsekvenser för myndigheterna	25
4.4	Samhälleliga konsekvenser	25
5	BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	26
5.1	Beredningsskeden och beredningsmaterial	26
5.2	Remissyttranden och hur de har beaktats.....	26
6	ÅLANDS STÄLLNING.....	28
7	SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER.....	30
	DETALJMOTIVERING	30
1	LAGFÖRSLAG	30
1.1	Gränsbevakningslagen	30
1.2	Utlänningslagen	54
	11 kap. Transportörers skyldigheter och påföljdsavgift	54
1.3	Lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.....	55
1.4	Lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning	57
1.5	Polislagen.....	58
	2 kap. Allmänna befogenheter	58
2	NÄRMARE BESTÄMMELSER.....	59
3	IKRAFTTRÄDANDE	59
4	FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	59
4.1	Befogenheter att upprätthålla allmän ordning och säkerhet.....	59
4.2	Teknisk avlyssning och optisk observation för avvärjande av fara och för att Gränsbevakningsväsendets åtgärd tryggt ska kunna vidtas	60
4.3	Uppgifter med anknytning till det militära försvaret	61
4.4	Beslutsförfarandet i militära kommandomål.....	61
4.5	Användning av maktmedel som utnyttjar krigsmateriel vid bekämpning av terrorism	62
4.6	Handräckning av Försvarsmakten till Gränsbevakningsväsendet.....	63
4.7	Värnpliktigas befogenheter	63
4.8	Teknisk övervakning.....	65
4.9	Ingripande i obemannade luftfartygs och modellflygplans färd	66
4.10	Temporärt avbrytande och temporär begränsning av sjötrafik	67
4.11	Rätt att använda fastigheter.....	68
4.12	Återkallande av gränsonstillstånd	69
4.13	Begränsningar av rätten att röra sig fritt	69
4.14	Transportörers skyldigheter vid trafik över de inre gränserna	70
	LAGFÖRSLAG	72
	1. Lag om ändring av gränsbevakningslagen	72
	2. Lag om ändring av utlänningslagen	81
	3. Lag om ändring av lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet	82
	4. Lag om ändring av lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning.....	83
	5. Lag om ändring av 2 kap. 21 § i polislagen	84
	BILAGA	85
	PARALLELLTEXTER	85
	1. Lag om ändring av gränsbevakningslagen	85
	2. Lag om ändring av utlänningslagen	102
	3. Lag om ändring av lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet	103

RP 201/2017 rd

4. Lag om ändring av lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning.....	105
5. Lag om ändring av 2 kap. 21 § i polislagen	107

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Finlands säkerhetspolitiska omgivning har förändrats snabbt på grund av kriser i närområdet, terrorism och olaglig massinvandring och dess förutsägbarhet har minskat. Metoderna för hybridpåverkan har blivit fler. Som hybridpåverkan betraktas planmässig verksamhet där en statlig eller icke-statlig aktör använder sig av icke-militära metoder på ett mångsidigt sätt i syfte att försöka påverka statens svagheter och nå sina egna mål. Syftet är att skapa press, skada, osäkerhet och instabilitet hos den som är föremål för åtgärderna. Hybridpåverkan kan också vara en del av en militär operation särskilt i den inledande fasen av den. Hybridpåverkan kan samtidigt omfatta såväl informationsoperationer som terroristisk och brottslig verksamhet. Påverkan kan inledas snabbt redan under normal förhållanden, och det kan vara svårt att upptäcka den i synnerhet i den inledande fasen.

Hybridhoten utgör när de antar konkretare former sådana störningar i den inre eller yttre säkerheten som kräver samarbete mellan flera myndigheter för att bekämpas. Det ska i första hand vara möjligt att bemöta hoten med myndigheternas befogenheter under normala förhållanden. Dessutom bör myndigheternas förmåga att stå emot belastningen från hybridpåverkan och dess följder utvecklas.

Flera globala utvecklingstendenser och regionala konflikter bidrar till att ytterligare öka befolkningens rörlighet i olika delar av världen. Inresorna till Europa ökar. Befolkningsrörelser kan rikta sig till Finland såväl via de yttre som via de inre gränserna. Okontrollerbar inresa är förknippad med risker för den inre säkerheten, vilka måste kunna förebyggas.

I regeringsprogrammet för statsminister Sipiläs regering konstateras det att de ökande riskerna och nya hoten kräver beredskap och förberedelser av ett nytt slag av hela samhället. Avsikten är att stärka det övergripande säkerhetstänkandet, framför allt vid bekämpningen av nya och omfattande hot som hybridpåverkan, cyberattacker och terrorism.

Det är viktigt att det finns tillräckliga befogenheter för förebyggande och bekämpning av säkerhetshot såväl i fråga om den inre säkerheten som i fråga om användning av militära maktmedel. Tryggandet av funktionsförmågan och hanteringen av hoten förutsätter dessutom vid behov effektivt utnyttjande av olika myndigheters personal- och materialresurser för att stödja den ansvariga myndigheten samt ändamålsenlig överlappning av befogenheter. Även de minskade personalresurserna inom den offentliga förvaltningen, prioriteringarna inom myndighetsuppgifterna och andra ekonomiska anpassningsåtgärder understryker vikten av samarbete mellan myndigheterna och överlappning av befogenheter. I statsrådets redogörelse för den inre säkerheten (inrikesministeriets publikation 8/2016) konstateras det att det även ska finnas beredskap för att ta i bruk reserverna för den inre säkerheten.

Gränsbevakningsväsendet är en central aktör när det gäller upprätthållandet av Finlands inre säkerhet. Gränsbevakningsväsendet har med anledning av sina territorialövervakningsuppdrag och uppgifter i anknytning till det militära försvaret kompetens och befogenheter att bemöta även hot mot den yttre säkerheten. Såsom säkerhetsmyndighet vid riksgränsen har Gränsbevakningsväsendet beredskap för att agera såväl vid störningar under normala förhållanden som under undantagsförhållanden, inklusive en militär försvarssituation. Gränsbevakningsväsendet bereder sig på hybridhot som en del av sina gränssäkerhets-, territorialövervaknings- och sjöräddningsuppdrag samt som en del av skyddandet av sina egna centrala funktioner. Beredskapen för hybridhot beaktas i utbildningen av personal och värnpliktiga.

Syftet med denna proposition är att utveckla Gränsbevakningsväsendets och gränsbevakningsmännens befogenheter under normala förhållanden så att Gränsbevakningsväsendet kan bereda sig på att snabbt och effektivt bemöta de hot som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning, såväl självständigt som i samarbete med andra behöriga myndigheter. Syftet med propositionen är i synnerhet att gränsbevakningsmännens befogenheter när det gäller att upprätthålla allmän ordning och säkerhet vid gränsövergångsställena, i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning, när polisen är förhindrad att göra det, ska utvidgas. Gränsbevakningsväsendet kan inte ges ytterligare befogenheter med stöd av beredskapslagen.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

2.1.1 Gränsbevakningsväsendets viktigaste uppgifter och befogenheter

Målet för Gränsbevakningsväsendets verksamhet är att upprätthålla gränssäkerheten. Dessutom utför Gränsbevakningsväsendet tillsynsuppgifter som anges särskilt, bekämpning av brott, polis- och tulluppgifter, efterspanings- och räddningsuppgifter samt deltar i det militära försvaret. Gränsbevakningsväsendet är även ledande sjöräddningsmyndighet. Bestämmelser om Gränsbevakningsväsendets viktigaste uppgifter och befogenheter finns i gränsbevakningslagen (578/2005), i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (RSv 175/2017 rd – RP 41/2017 rd) och i sjöräddningslagen (1145/2001). Gränsbevakningsväsendet tillhandahåller vid sidan av sina kärnuppgifter sektorsövergripande myndighetshjälp i glest befolkade områden inom gränsområdena och vid kusten.

Bestämmelser om den territoriella inriktningen av Gränsbevakningsväsendets verksamhet finns i 4 § i gränsbevakningslagen. Enligt den paragrafen verkar Gränsbevakningsväsendet där det är motiverat för upprätthållande av gränsordningen och gränssäkerheten, genomförande av gränskontroll och utförande av sådana uppgifter med anknytning till det militära försvaret som ankommer på Gränsbevakningsväsendet, samt på havsområdet och inom den ekonomiska zon som avses i lagen om Finlands ekonomiska zon (1058/2004). Gränsbevakningsväsendet verkar på andra platser endast om det behövs för att slutföra en lagstadgad uppgift, ge handräckning eller ge assistans till en annan finsk myndighet.

2.1.2 Upprätthållande av allmän ordning och säkerhet

Gränsbevakningsväsendet kontrollerar enligt 20 § i gränsbevakningslagen förarens körskick och fordons trafikduglighet vid gränsövergångsställena. Gränsbevakningsväsendet ser även i övrigt till att allmän ordning och säkerhet upprätthålls vid gränsövergångsställena när polisen är förhindrad att göra det. En gränsbevakningsman har enligt 32 § i fråga om dessa uppgifter de befogenheter som föreskrivs i 2 kap. 2, 5 och 6 §, 8 § 1 mom. samt 10 § i polislagen.

Enligt 21 § 1 mom. i gränsbevakningslagen kan Gränsbevakningsväsendet i ett enskilt fall på begäran av en polisman som hör till befälet sköta sådana brådskande polisåtgärder som behövs för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet och som avses i 2 och 3 kap. i polislagen och som polisen inte utan dröjsmål kan sköta. När en gränsbevakningsman konfronteras med en situation kan han eller hon enligt 2 mom. i den paragrafen vidta en åtgärd enligt 1 mom. även utan begäran från polisen, om åtgärden inte kan uppskjutas utan att hälsa eller egendom äventyras. Polisen ska utan dröjsmål underrättas om åtgärden. En gränsbevakningsman ska på en polismans begäran avstå från att utföra en åtgärd eller avbryta en påbörjad åtgärd.

Om en sampatrullering mellan en gränsbevakningsman och en polisman har planerats på förhand och ska anses som ändamålsenlig, får gränsbevakningsmannen på patrulleringsområdet i enlighet med 21 § 3 mom. i gränsbevakningslagen i en uppgift som gäller att upprätthålla allmän ordning och säkerhet under polisens ledning utföra nödvändiga polisåtgärder enligt 2 och 3 kap. i polislagen.

Enligt 33 § i gränsbevakningslagen har en gränsbevakningsman i sådana uppgifter för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet som avses i 21 § i den lagen de befogenheter som föreskrivs för polismän i 2 och 3 kap. i polislagen, om inte en polisman som hör till befälet eller polisens fältchef begränsar dem.

2.1.3 Bekämpning av terrorism

Polisen har huvudansvaret för bekämpning av terroristbrott. Enligt 34 a kap. 6 § i strafflagen (39/1889) har en gärningsman ett terroristiskt syfte om han eller hon har för avsikt att 1) injaga allvarlig fruktan hos en befolkning, 2) obehörigen tvinga regeringen eller någon annan myndighet i en stat eller en internationell organisation att göra, tåla eller underlåta att göra något, 3) obehörigen upphäva eller ändra en stats konstitution eller allvarligt destabilisera en stats rättsordning eller tillfoga statsekonomin eller de grundläggande samhällsstrukturerna i en stat synnerligen stor skada, eller 4) tillfoga en internationell organisations ekonomi eller de övriga grundläggande strukturerna i en sådan organisation synnerligen stor skada. Med terroristgrupp avses en strukturerad grupp, inrättad för en viss tid, bestående av minst tre personer, som handlar i samförstånd för att begå brott som avses i 34 a kap. 1 § i strafflagen.

Polisen kan i uppgifter som gäller bekämpning av terrorism begära handräckning av andra myndigheter. Enligt 22 § i gränsbevakningslagen kan Gränsbevakningsväsendet på begäran av en polisman som tillhör befälet tillhandahålla utrustning, personalresurser och särskilda sakkunnigtjänster för polisens bruk, om det på grund av ett särskilt hot är nödvändigt bl.a. i syfte att avvärja ett brott som är avsett att begås i terroristiskt syfte. Enligt 33 § i gränsbevakningslagen har en gränsbevakningsman i sådana uppgifter för förhindrande av i 22 § i den lagen avsedda brott som begås i terroristiskt syfte de befogenheter som föreskrivs för polismän i 2 och 3 kap. i polislagen, om inte en polisman som hör till befälet eller polisens fältchef begränsar dem.

I 77 a–77 d § i gränsbevakningslagen finns bestämmelser om handräckning av Gränsbevakningsväsendet till polisen vid bekämpning av terrorism på havsområden. För att förhindra eller avbryta sådana brott som avses i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2–7 punkten eller 2 mom. i strafflagen har polisen enligt 77 a § i gränsbevakningslagen rätt att på finskt havsområde och inom Finlands ekonomiska zon få sådan handräckning av Gränsbevakningsväsendet som kräver användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel, om detta är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja faran. Med beväpning som skaffats som krigsmateriel avses sådan användning av vapenmakt med beväpning som är slagkraftigare än användningen av en tjänstemans personliga vapen och som lämpar sig för polisuppdrag. Polisen fattar beslut om användning av maktmedel enligt den paragrafen och leder användningen av dem. Maktmedlen får användas endast av en gränsbevakningsman som tjänstgör i en militär tjänst vid Gränsbevakningsväsendet. I 77 b–77 d § i gränsbevakningslagen finns bestämmelser om fattande av beslut om handräckning, om ledning av en handräckningssituation samt om kostnaderna för handräckning. Bestämmelserna motsvarar bestämmelserna i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen (781/1980).

Enligt 4 § i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen har polisen rätt att av Försvarsmakten få nödvändig handräckning som kräver användning av maktmedel, om det är

nödvändigt för att förhindra brott eller avbryta begående av brott som avses i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2–7 punkten eller 2 mom. i strafflagen, om det inte är möjligt att förhindra eller avbryta ett brott med polisens egen utrustning och personal. Handräckning kan omfatta användning av militära maktmedel, om det är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja hotet. Med militära maktmedel avses sådan användning av vapenmakt med krigsmateriel som är slagkraftigare än användningen av en tjänstemans personliga vapen och som lämpar sig för polisuppdrag. I lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen föreskrivs dessutom om fattande av beslut om handräckning, om ledning av en handräckningssituation samt om kostnaderna för handräckning.

2.1.4 Territorialövervakning

I territorialövervakningslagen (755/2000) finns bestämmelser om Finlands territoriella integritet och tryggheten av den. Gränsbevakningsväsendet är behörig territorialövervakningsmyndighet som enligt 24 § i den lagen svarar för territorialövervakningen vid rikets gränser samt inom de områden som dess verksamhet enligt 4 § i gränsbevakningslagen omfattar.

Gränsbevakningsväsendet har vid utförandet av en i territorialövervakningslagen föreskriven uppgift rätt att använda sådana behövliga maktmedel som kan anses försvarliga med beaktande av hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är, de resurser som står till förfogande samt övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. Enligt 33 § i den lagen kan Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet använda militära maktmedel som är nödvändiga för tryggheten av Finlands territoriella integritet. Beslut om användningen av militära maktmedel fattas av försvarsministeriet, om inte något annat följer av den behörighet som Försvarsmaktens överbefälhavare innehar eller om något annat inte föreskrivs i 34 §.

Enligt 34 § i territorialövervakningslagen ska Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet utan dröjsmål vidta alla nödvändiga åtgärder i syfte att avvärja fientlig verksamhet som medför direkt och allvarlig fara för rikets säkerhet. Härvid ska vid behov användas sådana militära maktmedel som med beaktande av hur farlig verksamheten är och övriga omständigheter som inverkar på totalbedömningen av situationen kan anses vara försvarliga.

2.1.5 Militärt försvar

Enligt 3 § i gränsbevakningslagen deltar Gränsbevakningsväsendet i det militära försvaret. I 25 § i den lagen finns närmare bestämmelser om Gränsbevakningsväsendets uppgifter med anknytning till det militära försvaret. Enligt 1 mom. i den paragrafen deltar Gränsbevakningsväsendet i rikets försvar och ger i detta syfte sin personal och de värnpliktiga som förordnats till Gränsbevakningsväsendet samt de kvinnor som antagits för att fullgöra frivillig militärtjänst militärutbildning samt upprätthåller och utvecklar försvarsberedskapen i samarbete med Försvarsmakten. Det har inte uttryckligen föreskrivits om Gränsbevakningsväsendets befogenheter i uppgifter med anknytning till det militära försvaret, utan befogenheterna har ansetts följa direkt av bestämmelserna om uppdraget.

Bestämmelser om militära kommandomål inom Gränsbevakningsväsendet finns i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning (577/2005). Militära kommandomål definieras inte exakt i lagstiftningen, men vanligtvis avses med dessa sådana ärenden som gäller Försvarsmakten eller Gränsbevakningsväsendet samt personer som tjänstgör inom Försvarsmakten eller Gränsbevakningsväsendet och som vederbörande förman avgör utifrån sin chefsställning (RP 177/1999 rd). Till militära kommandomål hör t.ex. beredning och genomförande av militära åtgärder. Till beredningen och genomförandet av militära åtgärder hör bland annat den strate-

giska, operativa och taktiska planeringen, planering och höjning av försvarsberedskapen, upprätthållande av det krigstida ledningssystemet, militär underrättelseverksamhet, beslut som gäller den krigstida organisationen och personalstyrkan, placering av de anställda och beslut som gäller förordnande av personalen till krigstida uppgifter samt beslut om befordringsgrunderna och befordran till militär grad. Därtill hör planeringen angående rustning och underhåll av krigstida trupper samt de förberedande åtgärderna i anslutning härtill, ledande av krigshandlingarna och befälet över trupperna, beslut om vapenvila, det omedelbara befälet över trupperna i handräckningsuppgifter och i samband med den territoriella övervakningen till den aktuella ärendehelheten i likhet med sådana reglementen som anknyter till ovan anförda frågor.

Enligt 7 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning beslutar republikens president om betydande ändringar av gränstruppernas försvarsberedskap och om andra vittsyftande eller principiellt viktiga militära kommandomål som gäller Gränsbevakningsväsendet och som avser Gränsbevakningsväsendets uppgifter med anknytning till det militära försvaret. Med vittsyftande eller principiellt viktiga militära kommandomål som avser uppgifter med anknytning till det militära försvaret avses t.ex. omfattande användning av militära maktmedel (RP 264/2006 rd). Republikens president fattar beslut i militära kommandomål som gäller Gränsbevakningsväsendet efter föredragning av inrikesministern. Vid föredragningen av ett sådant ärende har statsministern och chefen för Gränsbevakningsväsendet rätt att vara närvarande och uttala sin uppfattning om det.

2.1.6 Säkerhetskontroll av Gränsbevakningsväsendets objekt

Enligt 67 § i gränsbevakningslagen kan det i syfte att sörja för säkerheten och trygga ordningen eller skydda egendom utföras säkerhetskontroller vid Gränsbevakningsväsendets ledningsstaber och i andra viktiga lokaler som Gränsbevakningsväsendet har och på områden som Gränsbevakningsväsendet besitter. Vid en säkerhetskontroll kan alla fordon och personer som kommer till eller befinner sig i Gränsbevakningsväsendets lokaler eller på områden som Gränsbevakningsväsendet besitter kontrolleras, liksom även saker som de har med sig. En säkerhetskontroll kan utföras av en gränsbevakningsman eller av någon annan anställd hos Gränsbevakningsväsendet som har utbildats för uppgiften eller av en person som har utbildats för uppgiften och godkänts av polisen (*säkerhetskontrollör*).

I 68 § i gränsbevakningslagen föreskrivs om utförande av säkerhetskontroller, i 69 § om omhändertagande av föremål som påträffats vid en säkerhetskontroll och i 70 § om användning av maktmedel vid säkerhetskontroller. En säkerhetskontrollör har bl.a. rätt att avlägsna en person som vägrar underkasta sig säkerhetskontroll och dennes fordon från Gränsbevakningsväsendets lokaler eller ett område som Gränsbevakningsväsendet besitter. För att avlägsna en person eller ett fordon kan en säkerhetskontrollör använda sådana maktmedel som kan anses vara försvarliga med hänsyn till personens uppträdande och övriga omständigheter. Någon annan än en gränsbevakningsman får dock inte använda maktmedel för att avlägsna en person från Gränsbevakningsväsendets lokaler eller ett område som Gränsbevakningsväsendet besitter, om inte något annat följer av annan lagstiftning.

2.1.7 Befogenheter under undantagsförhållanden

Bestämmelser om myndigheternas befogenheter under undantagsförhållanden och om myndigheternas förberedelser inför undantagsförhållanden finns i beredskapslagen (1552/2011). Befogenheterna får utövas endast i särskilt definierade situationer, och ibruktagandet av befogenheterna förutsätter beslut av den högsta statsledningen och riksdagen. I beredskapslagen finns inga bestämmelser om ytterligare befogenheter för Gränsbevakningsväsendet. I 16 kap. i beredskapslagen finns bestämmelser om ytterligare befogenheter för Försvarsmakten i syfte

att höja eller upprätthålla den militära försvarsberedskapen. Bestämmelserna gäller gränstrupper först när och till den del dessa har anslutits till Försvarsmakten.

Gränsbevakningsväsendet har god beredskap för att agera såväl vid störningar under normala förhållanden som under undantagsförhållanden. Man har berett sig på att effektivisera verksamheten. I en situation som förutsätter att försvarsberedskap höjs, är gränstruppernas primära uppgift att effektivisera upprätthållandet av gränssäkerheten och att trygga rikets territoriella integritet och förbereda militära försvarsuppgifter. En effektivisering av Gränsbevakningsväsendets beredskap och de inledande åtgärderna för höjning av beredskapen genomförs med in-terna åtgärder. För höjande av Gränsbevakningsväsendets beredskap kan även värnpliktiga förordnas till gränstruppernas repetitionsövning eller extra tjänstgöring eller så kan det bestämmas om mobilisering. Gränsbevakningsväsendet agerar i dessa situationer med befogenheter under normala förhållanden.

Enligt 25 § 2 mom. i gränsbevakningslagen kan gränstrupperna eller delar av dem genom förordning av republikens president anslutas till Försvarsmakten, om försvarsberedskapen kräver det. Detta är ändamålsenligt i ett skede då direkt användning av militära maktmedel riktas mot rikets territorium och det inte längre finns förutsättningar att sköta gränssäkerhetsuppgiften.

2.1.8 Transportörers skyldigheter

I 11 kap. i utlänningslagen (301/2004) föreskrivs om transportörers skyldigheter och påföljdsavgift vid transport över en yttre gräns. Med transportör avses den som bedriver bil-, flyg-, fartygs- eller järnvägstrafik. Enligt 173 § i utlänningslagen ska transportörer försäkra sig om att utlännningar som de transporterar till Finland över en yttre gräns och som varken är unionsmedborgare eller därmed jämförbara personer har ett sådant resedokument som krävs för inresa samt ett sådant visum eller uppehållstillstånd som krävs. För brott mot skyldigheten tas det enligt 179 § i utlänningslagen ut en påföljdsavgift för transportör som är 3 000 euro per person som transporteras. Påföljdsavgift får inte tas ut hos den som är misstänkt för ordnande av olaglig inresa i en förundersökning eller straffprocess. Enligt 174 § i utlänningslagen är en fordonsförare, befälhavaren för ett fartyg eller luftfartyg samt transportörens företrädare i något annat trafikmedel skyldiga att övervaka att ingen som saknar rätt därtill tar sig in i landet utan gränskontrollmyndighetens samtycke. Om en utlänningsavvisas eller nekas inresa, är transportören enligt 175 § i utlänningslagen skyldig att transportera honom eller henne tillbaka.

Bestämmelserna i utlänningslagen gäller endast transport av personer över en yttre gräns, dvs. endast i trafiken utanför Schengenområdet. För trafiken vid de inre gränserna har det inte föreskrivits motsvarande kontrollskyldighet, påföljdsavgift för transportör eller återtransportskyldighet. Däremot omfattar tillämpningsområdet för rekvisitet för ordnande av olaglig inresa enligt 17 kap. 8 § i strafflagen såsom allmän bestämmelse även trafiken vid en inre gräns.

I 19, 20 och 20 a § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet (579/2005) föreskrivs om skyldighet att lämna uppgifter om passagerare och besättning vid transport över en yttre gräns. Enligt 19 § i den lagen ska föraren av ett fordon som anländer till eller avgår från Finland och passerar den yttre gränsen till gränskontrollmyndigheten vid in- respektive utresestället lämna uppgifter om personerna i fordonet. Befälhavaren för ett fartyg eller luftfartyg samt ägaren eller innehavaren av ett tåg eller något annat trafikmedel eller dennes företrädare ska till gränskontrollmyndigheten vid in- eller utresestället lämna en passagerar- och besättningsförteckning eller i övrigt uppgift om trafikmedlets personal och passagerare samt övriga personer i trafikmedlet (*passagerar- och besättningsförteckning*), om inte uppgifterna redan har lämnats med stöd av 20 eller 20 a § i den lagen. Uppgifterna kan lämnas genom teknisk anslutning.

I 20 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet föreskrivs om skyldighet att lämna uppgifter om flygpassagerare. Bestämmelserna kompletterar 19 §. Enligt bestämmelserna ska en fysisk eller juridisk person som yrkesmässigt idkar flygtransport av personer (*lufttrafikföretag*) på gränskontrollmyndighetens begäran lämna uppgifter enligt den paragrafen om passagerare som lufttrafikföretaget transporterar till ett officiellt gränsövergångsställe via vilket personerna anländer till Europeiska unionens medlemsstaters territorium eller lämnar medlemsstaternas territorium. I paragrafen föreskrivs dessutom om innehållet i passageraruppgifterna, om tidsfristen för att lämna uppgifterna och om utplåning av uppgifterna. Genom bestämmelserna har det s.k. API-direktivet (rådets direktiv 2004/82/EG om skyldighet för transportörer att lämna uppgifter om passagerare) genomförts nationellt.

Enligt 20 a § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet ska en fysisk eller juridisk person som bedriver yrkesmässig transport av personer eller varor sjövägen eller per järnväg lämna de uppgifter om passagerare och besättning som avses i 19 § 2 och 3 mom. till gränskontrollmyndigheten före ankomsten till in- och utresekontrollen. I tågtrafik ska uppgifterna lämnas senast när tåget har avgått från den sista station där passagerare stigit ombord på tåget. På skyldigheten att i fartygstrafik lämna förhandsuppgifter tillämpas bestämmelserna i kodexen om Schengengränserna samt andra bestämmelser och föreskrifter.

Enligt 21 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet finns det bestämmelser om den påföljdsavgift för åsidosättande av skyldigheten att lämna förhandsuppgifter enligt 20 och 20 a § som tas ut hos en transportör i 179 § i utlänningslagen. Påföljdsavgiften är 3 000 euro för varje sådan resa för vilken uppgifter om passagerare inte meddelats eller för vilken bristfälliga eller felaktiga uppgifter meddelats.

Skyldigheten att lämna förhandsuppgifter om passagerare gäller endast transport över en yttre gräns. Flygbolag är dock skyldiga att upprätta en passagerar- och besättningsförteckning även vid transport över en inre gräns (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 996/2010 om utredning och förebyggande av olyckor och tillbud inom civil luftfart och om upphävande av direktiv 94/56/EG). På motsvarande sätt är de som idkar fartygstrafik enligt lagen om passagerarfartygs personlistor (1038/2009) skyldiga att upprätta passagerar- och besättningsförteckningar vid trafiken över en inre gräns.

2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU

2.2.1 Kodexen om Schengengränserna

Huvudprincipen i kodexen om Schengengränserna (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/399 om en unionskodex om gränspassage för personer) är att ingen gränskontroll ska ske av personer vid passage av de inre gränserna mellan unionens medlemsstater. Genom kodexen om Schengengränserna genomförs principen om fri rörlighet för personer i Europeiska unionen. Med gränskontroll avses enligt artikel 2.10 i förordningen verksamhet vid en gräns som utan hänsyn till andra skäl enbart bedrivs som svar på en avsikt att passera gränsen eller själva passagen av den och som består av in- och utresekontroller och gränsövervakning. Med gränsövervakning avses enligt artikel 2.12 i förordningen övervakning av gränser mellan gränsövergångsställen och övervakning av gränsövergångsställen utanför de fasta tiderna för öppethållande för att hindra personer från att kringgå in- och utresekontrollerna.

Återinförande av gränskontroll vid de inre gränserna är en exceptionell åtgärd inom området med fri rörlighet. Bestämmelser om tillfälligt återinförande av gränskontroll vid de inre gränserna finns i avdelning III kapitel II i kodexen om Schengengränserna. Tillfälligt återinförande av gränskontroll förutsätter att det föreligger ett allvarligt hot mot den allmänna ordningen eller den inre säkerheten. Gränskontroll får utifrån medlemsstatens bedömning återinföras vid

de inre gränserna eller vid vissa avsnitt under en begränsad tidsperiod på högst 30 dagar eller så länge hotet förväntas kvarstå, dock högst under sex månader. Omfattningen och varaktigheten av det tillfälliga återinförandet av gränskontroll vid de inre gränserna får inte överskrida vad som är absolut nödvändigt för att bemöta det allvarliga hotet. Gränskontroll vid de inre gränserna ska endast återinföras som en sista utväg. I brådska fall får gränskontroll återinföras vid de inre gränserna omedelbart under en period på högst 10 dagar och återinförandet får förlängas med högst 20 dagar i sänder. Då är den totala perioden för återinförandet av gränskontroll högst två månader. Enligt 15 § i gränsbevakningslagen beslutar statsrådet om tillfälligt återinförande av gränskontroll vid de inre gränserna.

I kodexen om Schengengränserna förutsätts det att det i samband med in- och utresekontroller görs behövliga registerförfrågningar i nationella och europeiska databaser i syfte att ta reda på uppgifterna i resedokumentet och för att säkerställa att en person inte utgör ett allvarligt hot mot den inre säkerheten, den allmänna ordningen eller de internationella förbindelserna i medlemsstaterna eller innebär ett hot mot folkhälsan. Den ändring av kodexen om Schengengränserna som trädde i kraft i april 2017 (förordning (EU) 2017/458) utvidgade de obligatoriska registerkontrollerna till att gälla tredjelandsmedborgare även vid utresekontroller samt till EU-medborgare och andra personer som åtnjuter rätten till fri rörlighet vid in- och utresekontroller vid de yttre gränserna. Avsikten med kontrollerna i register är att bemöta bl.a. det ökade terroristhotet.

2.2.2 Transportörers skyldigheter i trafik över de inre gränserna

Sverige

En lag om särskilda åtgärder vid allvarlig fara för den allmänna ordningen eller den inre säkerheten i landet trädde i kraft i Sverige i december 2015. Det är en temporär lag som gäller i tre år. Enligt lagen får regeringen för högst sex månader ålägga den som transporterar passagerare med buss, tåg eller passagerarfartyg till Sverige från en annan stat att utföra identitetskontroller av passagerarna. Skyldigheten har inte samband med återinförande av gränskontroll vid de inre gränserna. Kontrollskyldigheten omfattar inte heller kontroll av handlingar som berättigar till inresa. Transportören kan påföras en administrativ sanktionsavgift per transport vid överträdelse av skyldigheten att utföra kontroll. Transportören har inte återtransportskyldighet när det gäller de passagerare som nekas inresa.

Norge

Norges lagstiftning förpliktar transportören att kontrollera att de handlingar som berättigar till inresa finns även vid trafiken över de inre gränserna, om gränskontroll tillfälligt har återinförts vid de inre gränserna. En transportör som uppsåtligt eller av oaktsamhet försummar skyldigheten kan dömas till böter. Transportören har inte vid trafik över de inre gränserna återtransportskyldighet när det gäller de passagerare som nekas inresa.

Danmark

Enligt Danmarks lagstiftning är transportören skyldig att kontrollera att handlingar som berättigar till inresa finns även vid trafik över de inre gränserna, om gränskontroll tillfälligt återinförts vid de inre gränserna och om Danmarks regering har fattat beslut om att införa skyldigheten för transportörer att utföra kontroller. Skyldigheten gäller ett sådant avsnitt av gränsen där gränskontroll återinförts. Transportörens skyldigheter gäller transport av passagerare med flyg, båt, tåg eller buss. Skyldigheten gäller således inte t.ex. taxibilar. En transportör som bryter mot skyldigheten kan dömas till böter per person som transporteras. Transportören har även återtransportskyldighet när det gäller de passagerare som nekas inresa.

Tyskland

I Tysklands lagstiftning finns det inga uttryckliga bestämmelser om skyldighet att kontrollera handlingar som berättigar till inresa eller om påföljdsavgift för transportörer vid trafik över de inre gränserna, i det fall att gränskontroll tillfälligt har återinförts vid de inre gränserna. I dessa situationer tillämpas dock allmänna bestämmelser enligt vilka en transportör får transportera in i landet endast en person som har en giltig handling som berättigar till inresa. Vid försumelse att iaktta bestämmelserna är det möjligt att påföra transportören påföljdsavgift. Transportören har inte vid trafik över de inre gränserna återtransportskyldighet när det gäller de passagerare som nekas inresa.

Frankrike

Frankrikes lagstiftning tillät tidigare uttryckligen påförande av påföljdsavgift för transportören i trafiken över såväl de inre som de yttre gränserna. I och med en lagändring som trädde i kraft i mars 2016 kan påföljdsavgift inte längre påföras transportörer i trafiken mellan EU-medlemsstater och Schengenstater. De franska myndigheterna har dock ansett att tillfälligt återinförande av gränskontroll vid de inre gränserna ger rätt att tillämpa alla bestämmelser som gäller de yttre gränserna, inklusive påföljdsavgift för transportörer.

2.3 Bedömning av nuläget

Många olika slag av säkerhetshot innebär utmaningar för Gränsbevakningsväsendets och andra myndigheters verksamhet. Gränsbevakningsväsendet måste kunna agera snabbt och effektivt såväl inom ramen för sina egna befogenheter som genom att ge handräckning till en annan behörig myndighet. Dessutom måste ändamålsenliga överlappande befogenheter för myndigheterna säkerställas, för att det ska vara möjligt att bemöta hot snabbt och effektivt även i situationer där myndigheter belastas av flera samtidiga uppdrag. Syftet med överlappande befogenheter är inte att ändra det primära ledningsansvaret för ett uppdrag, utan att säkerställa att situationen snabbt fås under kontroll. Gränsbevakningsväsendet har utbildad personal samt utrustning för att snabbt höja beredskapen vid olika störningar under normala förhållanden. Man har dock också upptäckt utvecklingsbehov när det gäller Gränsbevakningsväsendets uppgifter och befogenheter.

2.3.1 Upprätthållande av allmän ordning och säkerhet

Enligt 20 § i gränsbevakningslagen ser Gränsbevakningsväsendet till att allmän ordning och säkerhet upprätthålls vid gränsövergångsställena när polisen är förhindrad att göra det. Enligt 21 § i gränsbevakningslagen kan Gränsbevakningsväsendet på begäran av en polisman som hör till befälet i ett enskilt fall sköta sådana brådskande polisåtgärder som behövs för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet och som polisen inte utan dröjsmål kan sköta. När en gränsbevakningsman konfronteras med en situation kan han eller hon vidta en åtgärd även utan begäran från polisen, om åtgärden inte kan uppskjutas utan att hälsa eller egendom äventyras. Gränsbevakningsväsendet har i enlighet med 67—70 § i gränsbevakningslagen rätt att utföra säkerhetskontroller i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som Gränsbevakningsväsendet besitter.

Gränsbevakningsväsendets rätt att självständigt inleda genomförandet av åtgärder för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet har begränsats till att gälla endast gränsövergångsställena. Det här är inte ändamålsenligt i situationer som utvecklas snabbt och överraskande och som i värsta fall kan hota Gränsbevakningsväsendets funktionsförmåga som upprätthållare av gränssäkerheten eller en höjning av Gränsbevakningsväsendets militära beredskap och beredskap för att avvärja territoriekränkningar. Gränsbevakningsväsendet ska kunna sköta upp-

gifterna för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet även i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som Gränsbevakningsväsendet besitter, när polisen är förhindrad att göra det. Befogenheterna kompletterar de nuvarande befogenheterna.

Gränsbevakningsväsendets åtgärder vid gränsövergångsställena har begränsats till vissa befogenheter som avses i 2 kap. i polislagen. Det är ändamålsenligt att utvidga utövandet av befogenheterna, eftersom Gränsbevakningsväsendet t.ex. vid gränsövergångsställena vid östgränsen är enda säkerhetsmyndighet som hela tiden är på plats och som vid behov kan hantera hotfulla situationer och använda maktmedel. Polisen är inte heller permanent närvarande i Gränsbevakningsväsendets lokaler eller på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning.

2.3.2 Hemliga metoder för inhämtande av information för avvärjande av fara och för att Gränsbevakningsväsendets åtgärd tryggt ska kunna vidtas

Bestämmelser om Gränsbevakningsväsendets uppgifter för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet finns så som beskrivits ovan i 20 och 21 § i gränsbevakningslagen. I 22 § i den lagen föreskrivs om assistans som Gränsbevakningsväsendet ger polisen när det gäller terrorismbekämpning och andra särskilda situationer.

På en gränsbevakningsmans rätt att vidta åtgärder på ett gränsövergångsställe för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet tillämpas enligt 32 § i gränsbevakningslagen vad som föreskrivs i 2 kap. 2, 5 och 6 §, 8 § 1 mom. samt 10 § i polislagen. Enligt 33 § i gränsbevakningslagen har en gränsbevakningsman i sådana polisuppgifter för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet som avses i 21 § och för förhindrande av i 22 § avsedda brott som begås i terroristiskt syfte, för skötsel av särskilda situationer samt i fråga om sådana uppgifter som avses i lagen om sjöfartsskydd på vissa fartyg och i hamnar som betjänar dem och om tillsyn över skyddet (485/2004) och som ska skötas av Gränsbevakningsväsendet de befogenheter som föreskrivs för polismän i 2 och 3 kap. i polislagen, om inte en polisman som hör till befälet eller polisens fältchef begränsar dem.

I 5 kap. i polislagen finns bestämmelser om hemliga metoder för inhämtande av information. Enligt det kapitlet är bl.a. teknisk avlyssning och optisk observation under vissa förutsättningar möjliga även för att avvärja fara eller för att en åtgärd tryggt ska kunna vidtas. Det skulle vara motiverat att Gränsbevakningsväsendet har dessa befogenheter när Gränsbevakningsväsendet utför uppgifter med anknytning till den allmänna ordningen och säkerheten eller polisuppgifter eller ger polisen assistans med stöd 22 § i gränsbevakningslagen. Befogenheterna förbättrar Gränsbevakningsväsendets förmåga att agera effektivt för att avvärja en fara som hotar liv eller hälsa, tryggar arbetssäkerheten för Gränsbevakningsväsendets tjänstemän och säkerheten för de personer som är föremål för åtgärden. Befogenheterna möjliggör även att polisen kan dra full nytta av Gränsbevakningsväsendets assistans i de situationer polisen leder.

2.3.3 Uppgifter med anknytning till det militära försvaret

Försvarsmakten är huvudansvarig myndighet för det militära försvaret. I gränsbevakningslagen finns bestämmelser om Gränsbevakningsväsendets deltagande i det militära försvaret. I lagen föreskrivs dock inte uttryckligen om vilka befogenheter som kan utövas i uppgiften. Bestämmelserna har till sakinnehållet inte ändrats sedan den första tiden av Finlands självständighet. Gränsbevakningsväsendets befogenheter har ansetts följa direkt av bestämmelsen om uppdraget och inbegripa även möjligheten att använda militära maktmedel på samma sätt som Försvarsmakten. Detta kan anses problematiskt med hänsyn till nuvarande grundlag, eftersom det i 2 § 3 mom. i grundlagen föreskrivs att all utövning av offentlig makt ska bygga på lag och att lag noggrant ska iakttas i all offentlig verksamhet.

Till lagen om försvarsmakten fogades det 2007 exakta bestämmelser om Försvarsmaktens uppgifter och befogenheter för tryggnad av medborgarnas livsbetingelser och statsledningens handlingsfrihet samt försvar av den lagliga samhällsordningen (RP 264/2006 rd). Enligt 4 § i den lagen använder Försvarsmakten vid behov militära maktmedel när ett väpnat angrepp eller ett motsvarande yttre hot riktas mot Finland. Före den nämnda ändringen grundade sig även Försvarsmaktens befogenheter endast på bestämmelsen om uppdraget.

Gränstrupper eller delar av dem kan, om försvarsberedskapen kräver det, anslutas till Försvarsmakten. Detta är ändå inte nödvändigtvis ändamålsenligt i början av en kris, då gränsbevakningsmannens befogenheter tillför ett betydande mervärde i hanteringen av situationen. En kris kan samtidigt omfatta flera slag av störningar och ett militärt hot som utvecklas snabbt. Då är det viktigt att Gränsbevakningsväsendet effektivt kan hantera situationen med befogenheter under normala förhållanden samt höja även den militära försvarsberedskapen i samarbete med Försvarsmakten t.ex. genom att bereda sig på användning av vapenmakt med krigsmateriel.

När en kris fortskrider kan det vara ändamålsenligt att ansluta gränstrupper till Försvarsmakten på ett flexibelt sätt på de områden som är föremål för hot eller om situationen kräver det på alla håll eller fortsätta hantera situationen under Gränsbevakningsväsendets ledning inom vissa områden. Omfattande användning av militära maktmedel sker alltid under ledning av Försvarsmakten, men en förändrad säkerhetssituation kräver att Gränsbevakningsväsendet kan bereda sig på och inleda användning av militära maktmedel oberoende av om gränstrupper anslutits eller inte när krigshandlingar inleds. Mot bakgrund av det ovanstående är det behövligt att precisera Gränsbevakningsväsendets befogenheter i uppgifterna med anknytning till det militära försvaret på motsvarande sätt som i fråga om Försvarsmakten.

Ett beslut om uppgifter i anknytning till det militära försvaret är ett militärt kommandomål. Enligt 7 § i lagen om Gränsbevakningsväsendets förvaltning beslutar republikens president om betydande ändringar av gränstruppernas försvarsberedskap och om andra vittsyftande eller principiellt viktiga militära kommandomål som gäller Gränsbevakningsväsendet och som avser Gränsbevakningsväsendets uppgifter med anknytning till det militära försvaret. Republikens president fattar beslut i militära kommandomål som gäller Gränsbevakningsväsendet efter föredragning av inrikesministern. Vid föredragningen av ett sådant ärende har statsministern och chefen för Gränsbevakningsväsendet rätt att vara närvarande och uttala sin uppfattning om det.

Gränsbevakningsväsendets uppgifter med anknytning till det militära försvaret ges entydigt av Försvarsmakten. Gränsbevakningsväsendets uppgifter och verksamhet har samordnats med Försvarsmaktens trupper. Därför är det behövligt att ändra regleringen så att ett militärt kommandomål inom Gränsbevakningsväsendet som gäller användning av militära maktmedel ska behandlas vid ett beslutsförfarande enligt lagen om försvarsmakten i stället för vid ett beslutsförfarande enligt lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning. Förfarandet kompletteras dock så att inrikesministern och chefen för Gränsbevakningsväsendet, utöver statsministern och försvarsministern, har rätt att närvara och uttala sin uppfattning om saken.

2.3.4 Bestämmelser om handräckning

Gränsbevakningsväsendet kan med stöd av 77 a § i gränsbevakningslagen ge polisen handräckning som omfattar användning av militära maktmedel vid bekämpning av terrorism på havsområden. På landområden har polisen rätt att få motsvarande handräckning endast av Försvarsmakten. Även Gränsbevakningsväsendet har militär kapacitet på landområden, och därför är det ändamålsenligt att utvidga tillämpningsområdet för bestämmelsen. Genom ändringen förbättras myndigheternas flexibla samarbete i krävande särskilda situationer.

I 79 § i gränsbevakningslagen finns bestämmelser om Gränsbevakningsväsendets rätt att få handräckning av Försvarsmakten. Handräckningen har begränsats till vissa av Gränsbevakningsväsendets uppgifter och vissa former av handräckning och omfattar t.ex. inte användning av maktmedel. Regleringen bör utvecklas så att handräckning kan ges på ett flexibelt sätt i olika situationer och så att den som ger handräckning i synnerligen viktiga och brådskande uppdrag också ska ha rätt att använda maktmedel.

2.3.5 Värnpliktigas befogenheter

Enligt 30 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning kan värnpliktiga och kvinnor som antagits till frivillig militärtjänst vid behov anlitas för att stödja Gränsbevakningsväsendets verksamhet. Bestämmelsen är informativ och ger inte möjlighet att självständigt utöva befogenheter. Det är behövligt att till gränsbevakningslagen föga exakta och noggrant avgränsade bestämmelser om befogenheterna för de som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst. Regleringen förbättrar möjligheterna att använda beväringar och reservister i exceptionella situationer och gör att gränsbevakningsmän frigörs för uppgifter som förutsätter stora befogenheter.

2.3.6 Teknisk övervakning

Enligt 29 § i gränsbevakningslagen har Gränsbevakningsväsendet för genomförande av gränskontroller rätt att i närheten av gränsen samt på ett gränsövergångsställe och i dess omedelbara närhet företa teknisk övervakning inom områden som inte omfattas av hemfriden. I syfte att effektivisera Gränsbevakningsväsendets verksamhet bör grunderna för befogenheterna för den tekniska övervakningen på havsområdena förtydligas.

2.3.7 Ingripande i obemannade luftfartygs och modellflygplans färd

Enligt 167 § i luftfartslagen kan en gränsbevakningsman av skäl som är nödvändiga för upprätthållande av gränssäkerheten och utförande av sjöräddningsuppdrag förbjuda ett luftfartyg att starta, beordra ett luftfartyg att landa, kräva identifiering, bestämma flygriktningen och flyghöjden eller på något annat sätt ingripa i luftfartygets färd. När det gäller obemannade luftfartyg utgör utövandet av befogenheterna ofta en utmaning. Befogenheterna omfattar inte heller modellflygplan och befogenheterna kan inte utövas i säkerhetsuppgifter eller för att skydda en synnerligen viktig verksamhet inom Gränsbevakningsväsendet. Med skydd av synnerligen viktig verksamhet inom Gränsbevakningsväsendet avses t.ex. sådana uppgifter inom Gränsbevakningsväsendet som klassificeras som brådskande eller nödvändiga, såsom höjning av den militära beredskapen, tryggnad av utförandet av territorialövervakningsuppdrag och räddningsuppdrag, tryggnad av ledningen av Gränsbevakningsväsendet samt skyddande av kritisk utrustning och kritiskt material och sekretessbelagda taktiska och tekniska metoder.

Gränsbevakningsmän ska kunna trygga Gränsbevakningsväsendets objekt och synnerligen viktiga verksamhet t.ex. mot underrättelseinhämtning, störningar eller skadegörelse och angrepp som sker med hjälp av obemannade luftfartyg eller modellflygplan. Gränsbevakningsmän ska ha rätt att ingripa i ett modellflygplans färd på samma sätt som i ett obemannat luftfartygs färd.

En gränsbevakningsmans rätt att rikta maktmedel och åtgärder mot ett fjärrstyrt luftfartssystem bör kompletteras. Befogenheterna ska göra det möjligt att bl.a. omhänderta luftfartyg eller modellflygplan, förhindra användningen av dem, skjuta eller tvinga ner dem eller på något annat sätt ingripa i deras färd t.ex. med hjälp av fysiska eller tekniska metoder.

En gränsbevakningsman ska dessutom ha rätt att behandla radiokommunikationen, förmedlingsuppgifterna och lokaliseringsuppgifterna i anslutning till fjärrstyrningen av ett obemannat luftfartyg eller ett modellflygplan i syfte att ingripa i dess färd samt för att identifiera en del i helhetssystemet för det obemannade luftfartyget eller modellflygplanet och för att fastställa den delens position.

2.3.8 Temporärt avbrytande eller temporär begränsning av sjötrafik

Det är motiverat att till gränsbevakningslagen foga en bestämmelse enligt vilken inrikesministeriet ska ha rätt att temporärt avbryta eller begränsa sjötrafiken på en begränsad del av Finlands territorialvatten och på Saima kanal, om det är nödvändigt för upprätthållandet av gränssäkerheten. Bestämmelsen behövs t.ex. i situationer där Gränsbevakningsväsendet har upptäckt oidentifierad verksamhet i skärgården, vars klarläggande kan äventyra den övriga sjötrafiken eller störas av den övriga sjötrafiken.

2.3.9 Rätt att använda fastigheter och begränsningar av rätten att röra sig på fastigheter

Enligt 39 § 3 mom. i gränsbevakningslagen har Gränsbevakningsväsendet rätt att tillfälligt använda andra fastigheter än sådana som stadigvarande används av Gränsbevakningsväsendet då detta är nödvändigt med tanke på militär övningsverksamhet eller en höjning av försvarsberedskapen. Det är motiverat att Gränsbevakningsväsendet får motsvarande rätt även i de situationer där det är nödvändigt för upprätthållandet av gränssäkerheten. Ett nödvändigt behov kan t.ex. hänföra sig till behov med anledning av extra trupper som bildats inom Gränsbevakningsväsendet för att hantera en situation som gäller gränssäkerheten eller till behoven för att hantera en situation med massinvandring.

Enligt 71 § i gränsbevakningslagen får det genom förordning av inrikesministeriet utfärdas bestämmelser om begränsningar av eller förbud mot rätten att röra sig i lokaler eller områden som Gränsbevakningsväsendet besitter, om det är nödvändigt för att förhindra fara för personer eller för att skydda en synnerligen viktig verksamhet inom Gränsbevakningsväsendet. För upprätthållande av gränssäkerheten och skyddande av Gränsbevakningsväsendets aktionsberedskap är det motiverat att till lagen foga bemyndigande att utfärda bestämmelser om begränsning av rätten att röra sig också i fråga om de objekt som Gränsbevakningsväsendet tillfälligt tagit i bruk i enlighet med 39 § i lagen.

2.3.10 Gränsonstillstånd och gränsonsansmälan

I 54 § i gränsbevakningslagen föreskrivs om förutsättningar för när ett gränsonstillstånd kan återkallas. Det är motiverat att komplettera bestämmelsen så att gränsonstillstånden för alla andra än markägare och de som bedriver näring eller utövar yrke i gränsonen kan återkallas för viss tid även när ett behov som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning förutsätter det, om återkallande av tillståndet är nödvändigt för upprätthållandet av gränssäkerheten eller gränssäkerheten. En sådan situation kan t.ex. uppstå i samband med olaglig massinvandring eller i samband med ett hot som uppstår snabbt och äventyrar den nationella säkerheten. I dessa situationer bör det dessutom vara möjligt att kräva att de personer vars gränsonstillstånd förblir i kraft ska göra en gränsonsansmälan om vistelse inom gränsonen. Anmälningskyldigheten kan också införas som alternativ till att återkalla gränsonstillstånd.

2.3.11 Transportörers skyldigheter

Enligt 11 kap. i utlänningslagen gäller transportörers skyldigheter endast trafik över de yttre gränserna, dvs. trafik utanför Schengenområdet. Även om tillfälligt återinförande av gränskontroll vid de inre gränserna de facto innebär att bestämmelserna om yttre gränser i kodexen

om Schengengränserna ska tillämpas även vid de inre gränserna, ändras inte den inre gränsen till yttre gräns. Ett tillfälligt återinförande av gränskontroll förpliktar således inte direkt transportörer att kontrollera handlingar som berättigar till inresa eller att transportera personen tillbaka och ger inte möjlighet att ta ut påföljdsavgift hos transportören. För att syftet med tillfälligt återinförande av gränskontroll ska kunna nås fullt ut, finns det skäl att utvidga bestämmelserna i 11 kap. till att i dessa situationer gälla även trafiken över de inre gränserna. Bestämmelserna förhindrar på ett effektivt sätt redan i förväg olaglig inresa till Finland med flyg eller båt.

Enligt 19, 20 och 20 a § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet har Gränsbevakningsväsendet rätt att få uppgifter om passagerare vid trafik över de yttre gränserna. Den som bedriver tåg-, fartygs- eller flygtrafik ska lämna passagerarförteckningarna innan ankomsten till in- och utresekontrollen, vid äventyr att påföljdsavgift för transportören tas ut. I en situation där gränskontroll tillfälligt återinförs vid de inre gränserna ska transportören vara skyldig att lämna uppgifter om passagerare även vid trafik över de inre gränserna, vid äventyr att påföljdsavgift tas ut. Att uppgifter om passagerare fås i förväg är en förutsättning för riktade in- och utresekontroller och således för en effektiv gränskontroll.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning och alternativ

Syftet med denna proposition är att utveckla Gränsbevakningsväsendets och gränsbevakningsmännens befogenheter så att Gränsbevakningsväsendet kan bereda sig på att snabbt och effektivt bemöta de hot som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning såväl självständigt som i samarbete med andra behöriga myndigheter. Syftet med propositionen är i synnerhet att gränsbevakningsmännens befogenheter när det gäller att upprätthålla allmän ordning och säkerhet i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning, när polisen är förhindrad att göra det, ska utvidgas. Gränsbevakningsväsendet kan inte ges ytterligare befogenheter med stöd av beredskapslagen. Avsikten är dessutom att förbättra Gränsbevakningsväsendets och därigenom också andra myndigheters kris-tålighet och förmåga att hantera omfattande störningar.

Som utgångspunkt har man valt att utvidga befogenheterna för Gränsbevakningsväsendet och gränsbevakningsmännen under normala förhållanden. Detta är motiverat, eftersom utövandet av befogenheterna under normala förhållanden är effektivt och snabbt i hotsituationer som är överraskande och utvecklas snabbt. Den gräns som i beredskapslagen anges för konstaterande av att undantagsförhållanden råder är hög och begränsas till vissa grunder. De befogenheter som beredskapslagen möjliggör kan tas i bruk endast om den nämnda gränsen överskrids. I de situationer som avses i propositionen är det inte nödvändigtvis fråga om sådana undantagsförhållanden som avses i beredskapslagen, utan avsikten är att genom de föreslagna befogenheterna vid behov även ingripa i störningar under normala förhållanden.

Nutidens omfattande hot av varierande slag kräver samarbete mellan flera myndigheter. I denna proposition har man som utgångspunkt för lagstiftningen valt gränsbevakningslagstiftningen och vissa lagar som har nära samband med den. I samband med beredningen har man ansett att det är mest ändamålsenligt att eventuella ändringsbehov som gäller andra myndigheter och aktörer och som inte har direkta beröringspunkter med Gränsbevakningsväsendets verksamhet behandlas inom ramen för respektive förvaltningsområdes eget projekt.

3.2 De viktigaste förslagen

3.2.1 Upprätthållande av allmän ordning och säkerhet

Det föreslås att Gränsbevakningsväsendets uppgifter för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet utvidgas. Enligt förslaget ska Gränsbevakningsväsendet i framtiden se till att allmän ordning och säkerhet upprätthålls inte bara vid gränsövergångsställena utan även i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning, när polisen är förhindrad att göra det. En gränsbevakningsman föreslås i situationer som gäller upprätthållande av allmän ordning och säkerhet kunna utöva befogenheter som motsvarar polisens befogenheter i liknande situationer.

3.2.2 Hemliga metoder för inhämtande av information för avvärjande av fara och för att Gränsbevakningsväsendets åtgärd tryggt ska kunna vidtas

Det föreslås att det till gränsbevakningslagen fogas bestämmelser om Gränsbevakningsväsendets rätt att använda teknisk avlyssning och optisk observation när det är fråga om upprätthållande av allmän ordning och säkerhet vid gränsövergångsställena, i Gränsbevakningsväsendets lokaler eller på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning, om sådana uppgifter för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet som utförs på polisens begäran eller om att ge polisen assistans vid bekämpning av terrorism eller i andra särskilda situationer. Befogenheterna förbättrar Gränsbevakningsväsendets förmåga att agera effektivt för att avvärja en överhängande fara som hotar liv eller hälsa, tryggar arbetssäkerheten för Gränsbevakningsväsendets tjänstemän och säkerheten för de personer som är föremål för åtgärden. Befogenheterna möjliggör även att polisen kan dra full nytta av Gränsbevakningsväsendets assistans i de situationer polisen leder.

3.2.3 Uppgifter med anknytning till det militära försvaret

Det föreslås att det till gränsbevakningslagen fogas bestämmelser om Gränsbevakningsväsendets befogenheter i uppgifter med anknytning till det militära försvaret. Gränsbevakningsväsendet har i sådana uppgifter med anknytning till det militära försvaret som Försvarsmakten ger Gränsbevakningsväsendet för att trygga Finlands territorium, befolkningens livsbetingelser och statsledningens handlingsfrihet samt för att försvara den lagliga samhällsordningen rätt att utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag vid behov använda sådan vapenmakt med krigsmateriel som är slagkraftigare än en tjänstemans personliga vapen när ett väpnat angrepp eller ett motsvarande yttre hot riktas mot Finland. Lagstiftningen förstärker den praxis som redan nu gäller enligt lag.

Beslut om befogenheterna fattas i enlighet med bestämmelserna om beslutsförfarandet i militära kommandomål. Till denna del är det behövligt att ändra regleringen så att ett militärt kommandomål som gäller användning av militära maktmedel ska behandlas vid ett beslutsförfarande enligt lagen om försvarsmakten i stället för vid ett beslutsförfarande enligt lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning. Förfarandet kompletteras dock så att inrikesministern och chefen för Gränsbevakningsväsendet, utöver statsministern och försvarsministern, har rätt att närvara och uttala sin uppfattning om saken.

3.2.4 Gränsbevakningsväsendets handräckning till polisen

Enligt gränsbevakningslagen kan Gränsbevakningsväsendet vid bekämpning av terrorism ge polisen handräckning som omfattar användning av militära maktmedel endast på havsområden. Eftersom Gränsbevakningsväsendet har militär kapacitet även på landområden, utvidgas tillämpningsområdet för bestämmelsen till att omfatta inte bara finskt havsområde och Fin-

lands ekonomiska zon utan även gränsövergångsställen och områden i närheten av gränsen. Polisen ska i framtiden beroende på situationen och området ha möjlighet att begära handräckning på landområden antingen av Försvarsmakten eller av Gränsbevakningsväsendet. Genom ändringen förbättras myndigheternas flexibla samarbete i krävande särskilda situationer. Beslutsfattandet om handräckning och de övriga förutsättningarna förslås överensstämma med det som gäller handräckning på havsområden.

3.2.5 Försvarsmaktens handräckning till Gränsbevakningsväsendet

Det föreslås att bestämmelserna om handräckning som Försvarsmakten ger Gränsbevakningsväsendet kompletteras. Man frågar den detaljerade förteckningen över uppdrag, och handräckningssituationerna ska beskrivas på ett mer allmänt sätt. Gränsbevakningsväsendet ska ha rätt att få handräckning av Försvarsmakten i form av sådan utrustning, personal och särskild sakkunskap som behövs för ett uppdrag i anslutning till upprätthållandet av gränssäkerheten i hemlandet samt ett uppdrag som föreskrivits för Gränsbevakningsväsendet i lagen om sjöfartsskydd på vissa fartyg och i hamnar som betjänar dem och om tillsyn över skyddet, om handräckningen kan ske utan att den äventyrar utförandet av andra uppgifter som ska skötas av Försvarsmakten.

Enligt gällande lagstiftning kan handräckning av Försvarsmakten inte omfatta användning av skjutvapen eller militära maktmedel. Det föreslås att bestämmelserna ändras så att den som ger handräckning i ett synnerligen viktigt och brådskande uppdrag har rätt att under en gränsbevakningsmans uppsikt använda sådana för uppdraget behövliga maktmedel som gränsbevakningsmannen med stöd av sina befogenheter ger fullmakt till och som med hänsyn till situationen kan anses vara försvarliga. Beslutsförfarandena vid handräckning ändras inte. Till lagen fogas en ny bestämmelse om ersättande av kostnaderna för handräckning.

3.2.6 Värnpliktigas befogenheter

Det föreslås att bestämmelser om värnpliktigas befogenheter för att stödja Gränsbevakningsväsendets verksamhet fogas till gränsbevakningslagen. De som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst föreslås, om det av grundad anledning som gäller upprätthållande av gränssäkerheten eller på grund av ett behov som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning är nödvändigt, ha rätt att tillfälligt utreda identiteten och uppta signalement utan användning av tvångsmedel, stoppa ett fordon och reglera trafiken, utföra säkerhetsvisitation i samband med en gränsbevakningsmans åtgärd, övervaka en person som en gränsbevakningsman gripit, anhållit, tagit i förvar eller som är föremål för någon annan åtgärd som riktar sig mot den personliga friheten eller enligt lag i övrigt övervaka närvaro av en person som är skyldig att vara närvarande samt sköta transporter som anknyter till dessa uppgifter och utföra en registreringsuppgift i anslutning till ett brott som undersöks av Gränsbevakningsväsendet eller till en administrativ uppgift som föreskrivits för Gränsbevakningsväsendet.

De som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst ska utföra uppgifterna under en gränsbevakningsmans omedelbara uppsikt och tillsyn. Beslut om förordnande av den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst till en uppgift ska fattas av chefen för den regionala gränsbevakningsmyndighet vars verksamhetsområde berörs av ärendet. Den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst ska kunna förordnas endast till en sådan uppgift som han eller hon har tillräcklig utbildning för. Enligt förslaget har den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst inte vid utövandet av befogenheterna rätt att få uppgifter ur de personregister som avses i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet eller ur andra register eller informationssystem som har upprättats för myndighetsändamål.

De som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst ska inte ha rätt att vid utövandet av de befogenheter som föreslås i denna proposition självständigt använda maktmedel. Bestämmelser om nödvärn, rätten att använda maktmedel i territorialövervakningsuppdrag och om rätten för en militärperson och militär förman att använda maktmedel utfärdas separat.

När de som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst sköter offentliga förvaltningsuppgifter handlar de under tjänsteansvar, och allmänna förvaltningslagar som gäller myndighetsverksamhet ska tillämpas på dem. På tystnadsplikten och tystnadsrätten tillämpas lagstiftning som kompletterar lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning och på skadeståndsansvaret gränsbevakningslagen vid sidan av skadeståndslagen.

De föreslagna bestämmelserna förbättrar möjligheterna att använda gränstrupper i exceptionella situationer, såsom vid omfattande och allvarliga störningar under normala förhållanden och gör att gränsbevakningsmän frigörs för uppgifter som förutsätter stora befogenheter och betydande utövning av offentlig makt. Bestämmelserna föreslås också gälla sådana studerande vid Gräns- och sjöbevakningsskolan som förordnats att utföra en uppgift vid allvarliga specialsituationer i enlighet med lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning.

3.2.7 Teknisk övervakning

Det föreslås att grunderna för befogenheterna för teknisk övervakning som företas av Gränsbevakningsväsendet förtydligas genom att det till bestämmelsen i gränsbevakningslagen fogas ett uttryckligt omnämnande av havsområde.

3.2.8 Ingripande i obemannade luftfartygs och modellflygplans färd

Det föreslås att det till gränsbevakningslagen fogas en bestämmelse enligt vilken en gränsbevakningsman har rätt att ingripa i obemannade luftfartygs och modellflygplans färd samt rikta maktmedel och tekniska åtgärder mot ett fjärrstyrt luftfartssystem, om detta är nödvändigt för upprätthållande av gränssäkerheten, utförande av en säkerhetsuppgift eller ett sjöräddningsuppdrag eller för skydd av en synnerligen viktig verksamhet inom Gränsbevakningsväsendet. Befogenheterna gör det möjligt att bl.a. omhänderta ett obemannat luftfartyg eller ett modellflygplan, hindra att det används, skjuta eller tvinga ner det eller på något annat sätt ingripa i anordningens färd. Åtgärderna får inte orsaka mer än ringa störningar i annan radiokommunikation eller i ett kommunikationsnäts anordningar eller tjänster. Bestämmelserna kompletterar luftfartslagens bestämmelser samt gränsbevakningslagens bestämmelser om gränsbevakningsmännens användning av maktmedel.

En gränsbevakningsman föreslås dessutom få rätt att behandla radiokommunikationen, förmedlingsuppgifterna och lokaliseringsuppgifterna i anslutning till fjärrstyrningen av ett obemannat luftfartyg eller ett modellflygplan i syfte att ingripa i dess färd, identifiera en del i helhetssystemet för det obemannade luftfartyget eller modellflygplanet och fastställa den delens position. Med hjälp av radiokommunikation, förmedlingsuppgifter och lokaliseringsuppgifter ska man inte få identifiera en fysisk person, om inte annat föreskrivs någon annanstans.

3.2.9 Temporärt avbrytande och temporär begränsning av sjötrafik

Det föreslås att det till gränsbevakningslagen fogas en bestämmelse enligt vilken inrikesministeriet ska ha rätt att temporärt avbryta eller begränsa sjötrafiken på en begränsad del av Finlands territorialvatten och på Saima kanal, om det är nödvändigt för upprätthållandet av gränssäkerheten. Bestämmelsen behövs t.ex. i situationer där Gränsbevakningsväsendet har upptäckt oidentifierad verksamhet i skärgården, vars klarläggande kan äventyra den övriga sjötrafiken eller störas av den övriga sjötrafiken. I brådskande fall som direkt äventyrar gränssäker-

heten föreslås det att beslutet kan fattas av chefen för den regionala gränsbevakningsmyndighet vars verksamhetsområde ärendet huvudsakligen gäller, efter att han eller hon har hört andra regionala gränsbevakningsmyndigheter vars verksamhetsområde berörs av ärendet. Inrikesministeriet ska utan dröjsmål underrättas om det beslut som fattats av chefen för den regionala gränsbevakningsmyndigheten. Inrikesministeriet kan fatta beslut om att fortsätta eller avsluta avbrottet i eller begränsningen av sjötrafiken.

3.2.10 Rätt att använda och begränsningar av rätten att röra sig på fastigheter

Enligt gällande lagstiftning har Gränsbevakningsväsendet rätt att tillfälligt använda andra fastigheter än sådana som stadigvarande används av Gränsbevakningsväsendet då detta är nödvändigt med tanke på militär övningsverksamhet eller en höjning av försvarsberedskapen. Det föreslås att Gränsbevakningsväsendet får motsvarande rätt även i de situationer där det är nödvändigt för upprätthållandet av gränssäkerheten. Ett nödvändigt behov kan t.ex. hänföra sig till behov med anledning av extra trupper som bildats inom Gränsbevakningsväsendet för att hantera en situation som gäller gränssäkerheten eller till behoven för att hantera en situation med massinvandring.

Genom förordning av inrikesministeriet får det utfärdas bestämmelser om begränsningar av eller förbud mot rätten att röra sig i lokaler eller områden som Gränsbevakningsväsendet besitter, om det är nödvändigt för att förhindra fara för personer eller för att skydda en synnerligen viktig verksamhet inom Gränsbevakningsväsendet. För upprätthållande av gränssäkerheten och skyddande av Gränsbevakningsväsendets aktionsberedskap föreslås det att det till gränsbevakningslagen fogas bestämmelser om rätt för en gränsbevakningsman med minst kaptens eller kaptenlöjtnants grad att utfärda begränsning av rätten att röra sig i ett objekt som Gränsbevakningsväsendet tillfälligt tagit i bruk.

3.2.11 Gränsonstillstånd och gränsonsansökan

Det föreslås att bestämmelserna om återkallande av gränsonstillstånd kompletteras. Det föreslås att gränsonstillstånden för alla andra än markägare och de som bedriver näring eller utövar yrke i gränsonen kan återkallas för viss tid för högst en månad åt gången när ett behov som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning förutsätter det, om återkallande av tillståndet är nödvändigt för upprätthållandet av gränssäkerheten eller gränsskyddet. Bestämmelsen föreslås vara tillämplig endast i exceptionella situationer där det krävs att tillträde till ett visst område inom gränsonen nekats med tanke på myndighetsåtgärder. En sådan situation kan t.ex. uppstå i samband med olaglig massinvandring eller ett hot som uppstår snabbt och äventyrar den nationella säkerheten. Till följd av ett stort antal gränsonstillstånd och en eventuellt brådskande situation kan återkallande av tillstånden delges genom offentlig delgivning enligt förvaltningslagen.

Återkallandet av gränsonstillstånd kan kombineras med krav på gränsonsansökan för de personer vars gränsonstillstånd förblir i kraft. Skyldighet att göra en ansökan om vistelse inom gränsonen kan även tillämpas som enda åtgärd, varvid det är en lindrigare åtgärd än återkallande av gränsonstillstånd. Anmälningsskyldigheten kan påföras för högst en månad åt gången. Beslut om anmälningsskyldighet föreslås kunna delges genom offentlig delgivning enligt förvaltningslagen.

3.2.12 Transportörers skyldigheter

I utlänningslagen föreslås en ny bestämmelse enligt vilken transportörers skyldigheter enligt 11 kap. också ska gälla trafiken över de inre gränserna när gränskontroll tillfälligt har återinförts vid de inre gränserna i enlighet med kodexen om Schengengränserna och gränsbevak-

ningslagen. En transportör är således även i dessa situationer skyldig att kontrollera handlingar som ger passagerare rätt till inresa samt att transportera en utlänning som avvisas eller nekas inresa tillbaka. För åsidosättande av skyldigheterna ska det tas ut en påföljdsavgift för transportör. Bestämmelserna är nödvändiga för att syftet med tillfälligt återinförande av gränskontroll ska kunna nås fullt ut. Bestämmelserna förhindrar på ett effektivt sätt redan i förväg olaglig inresa till Finland med flyg eller båt.

Det föreslås att transportörers skyldigheter enligt lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet att lämna uppgifter om passagerare utvidgas till att gälla även trafiken vid de inre gränserna när gränskontroll tillfälligt har återinförts vid de inre gränserna i enlighet med kodexen om Schengengränserna och gränsbevakningslagen. Den som bedriver tåg-, fartygs- och flygtrafik ska lämna passagerarförteckningarna innan ankomsten till in- och utresekontrollen, vid äventyr att påföljdsavgift för transportör tas ut, på motsvarande sätt som vid trafiken över de yttre gränserna. Att uppgifter om passagerare fås i förväg är en förutsättning för riktade in- och utresekontroller och således för en effektiv gränskontroll.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

De föreslagna ändringarna kan genomföras inom ramen för planen för de offentliga finanserna och den godkända statsbudgeten. Utgifterna för utövandet av befogenheterna betalas i regel med anslagen under myndigheternas egna omkostnadsmoment, vid behov genom justering av momentens användningsändamål. Det föreslås att utbildning i utövandet av de nya befogenheterna inkluderas i de planerade studiehelheterna inom Gräns- och sjöbevakningsskolan och även i övrigt genomförs så att det inte uppkommer merkostnader.

Gränsbevakningsväsendets rätt att ta fastigheter i bruk även av skäl som anknyter till upprätthållandet av gränssäkerheten ökar möjligheten för att det uppkommer utgifter för staten i anknytning till detta. I första hand strävar man efter att avtala om ersättning med fastighetens ägare eller innehavare så att ersättningarna i allmänhet motsvarar full ersättning. Om inget avtal kan nås, ska 6 § i statsunderstödslagen (688/2001) iakttas vid betalning av ersättning, dock så att utgångspunkten i allmänhet är full ersättning. Eftersom fastigheterna endast behöver användas i exceptionella situationer, är det inte möjligt att uppskatta anslagsbehovet i detta sammanhang. Utgifterna för eventuella skador betalas med anslag under omkostnadsmomentet.

Handräckning till polisen i form av beväpning som skaffats som krigsmateriel för bekämpning av terrorism på gränsovergångsställena och i närheten av gränsen genomförs enligt förslaget med den beredskap som Gränsbevakningsväsendets huvudsakliga uppgifter förutsätter samt utrustning som Försvarsmakten tillhandahåller Gränsbevakningsväsendet för dess uppgifter med anknytning till det militära försvaret. Beredskapen att använda utrustningen grundar sig på Gränsbevakningsväsendets beredskapskrav när det gäller militära uppgifter, och således medför den föreslagna regleringen inte några merkostnader för Försvarsmakten eller Gränsbevakningsväsendet.

I propositionen utvidgas Försvarsmaktens handräckning till Gränsbevakningsväsendet så att den omfattar alla väsentliga störningar som hör till Gränsbevakningsväsendets ansvarsområde. En lagstadgad uppgift som Försvarsmakten har är att stödja andra myndigheter. Avsikten med detta är att materiel som skaffats till Försvarsmakten ska kunna användas mer effektivt och att Försvarsmaktens tillgängliga resurser ska utnyttjas i olika hotsituationer för att stödja andra myndigheter när dessa myndigheters resurser är otillräckliga med beaktande av situationens allvar. Gränsbevakningsväsendet ska utnyttja Försvarsmaktens handräckning i exceptionella

situationer där handräckningen överensstämmer med Försvarsmaktens i lag föreskrivna uppgift. Enligt den föreslagna regleringen är förutsättningen för att ge handräckning också att den inte äventyrar utförandet av de uppgifter som Försvarsmakten ska sköta. Om handräckningen binder stora resurser hos Försvarsmakten eller drar ut på tiden ska Försvarsmakten ha rätt att få ersättning för sina direkta kostnader. I en sådan situation prövas också mottagandet av handräckning på nytt. Motsvarande reglering finns för närvarande också mellan polisen, Tullen och Gränsbevakningsväsendet.

När det gäller ingripande i obemannade luftfartygs eller modellflygplans färd används de maktmedelsredskap som Gränsbevakningsväsendet redan har. Vidtagandet av tekniska åtgärder förutsätter anskaffning av tekniska anordningar, vars kostnader täcks med Gränsbevakningsväsendets anslag. Tekniken i fråga håller på att utvecklas och kostnaderna för den varierar beroende på anordningen mellan 10 000 och 300 000 euro.

De ekonomiska konsekvenserna för företagen behandlas nedan.

4.2 Konsekvenser för företagen

Befogenheterna att ingripa i ett obemannat luftfartygs eller ett modellflygplans färd inverkar på företagsaktörer och enskilda utövare när deras luftfartsverksamhet utövas i närheten av Gränsbevakningsväsendets objekt och verksamhet. Gränsbevakningsväsendets verksamhet riktas huvudsakligen till områden i närheten av gränsen och på havsområdet. På grund av verksamhetens natur kan det geografiska området dock inte definieras på ett heltäckande sätt på förhand. Man kan anta att företagsverksamheten inte i första hand riktas till sådana områden där Gränsbevakningsväsendets befogenheter utövas. De föreslagna befogenheterna antas inte heller medföra några betydande olägenheter för dem som utövar flygning, vilka dock noggrannare än tidigare bör beakta de begränsningar av verksamhet som beror på Gränsbevakningsväsendets behov. Dessutom bör man beakta att en del av Gränsbevakningsväsendets verksamhetsområde är sådana områden där luftfarten är permanent inskränkt. Gällande lagstiftning innehåller även bestämmelser med stöd av vilka skador som beror på grundlöst ingripande ersätts.

Transportörernas nya skyldigheter vid trafik över de inre gränserna fördelas jämnt mellan alla transportörer som bedriver trafik över Finlands gräns. Eftersom gränskontroll vid de inre gränserna kan återinföras antingen helt eller delvis, är fullgörandet av skyldigheterna i praktiken beroende av var gränskontroll återinförs i respektive situation. Av alla transportörer krävs beredskap för sådana exceptionella situationer, men skyldigheterna realiseras kanske bara för en del av transportörerna.

Transportörernas skyldigheter vid trafik över de inre gränserna kommer normalt inte att kräva några betydande nya investeringar av företagen, eftersom passagerar- och besättningsförteckningar i regel kan lämnas in på valfritt sätt. De nya skyldigheterna kan dock i någon mån medföra t.ex. kostnader för utbildning av personalen och andra kostnader för beredskap.

Transportörernas nya skyldigheter inverkar mest på de transportörer som för närvarande endast bedriver trafik över de inre gränserna till Finland. Bestämmelserna inverkar betydligt likaså på de transportörer som enligt den gällande lagstiftningen ännu inte är skyldiga att upprätta passagerar- och besättningsförteckningar. Till dessa hör t.ex. bussar, taxibilar och andra bilar som kan beställas. För närvarande finns det inte tågtrafik över de inre gränserna till Finland. Bestämmelser om upprättande av passagerar- och besättningsförteckningar inom fartygs- och flygtrafiken utfärdas separat. När det gäller passagerar- och besättningsförteckningar finns det dock inga särskilda formkrav med undantag för förteckningar inom fartygs- och flygtrafiken. Likaså gäller skyldigheten att lämna förhandsuppgifter endast fartygs- och flygtrafiken.

Gränskontroll kan återinföras vid de inre gränserna endast i situationer där myndigheternas andra metoder inte räcker till för att hantera situationen. De nya skyldigheterna är således tillämpliga endast i exceptionella och i regel relativt kortvariga situationer.

4.3 Konsekvenser för myndigheterna

Bestämmelserna om upprätthållande av allmän ordning och säkerhet och de föreslagna ändringarna av bestämmelserna om handräckning förbättrar Gränsbevakningsväsendets och andra myndigheters möjligheter att snabbt och effektivt ingripa i allvarliga och farliga störningar. De föreslagna bestämmelserna om Gränsbevakningsväsendets handräckning till polisen och Försvarsmaktens handräckning till Gränsbevakningsväsendet möjliggör en effektiv och ändamålsenlig användning av myndigheternas personal- och materialresurser i syfte att stödja den andra myndigheten. Polisen kan vid bekämpning av terrorism begära militärt maktmedelsbistånd antingen av Gränsbevakningsväsendet eller av Försvarsmakten. Gränsbevakningsväsendet kan för sin del begära handräckning av Försvarsmakten i större utsträckning än nu vid olika störningar. Gränsbevakningsväsendets befogenheter i uppgifter med anknytning till det militära försvaret förtydligar samarbetet i snabbt uppkomna situationer och effektiviserar beredskapen i försvarssystemet och medför ingen ändring i den gällande fördelningen av befogenheterna mellan Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet.

De befogenheter som föreslås för värnpliktiga effektiviserar möjligheterna att anlita värnpliktiga för att stödja Gränsbevakningsväsendet vid omfattande störningar. Det föreslås att de värnpliktiga stöder Gränsbevakningsväsendet vid skötseln av rutinmässiga uppgifter vid hanteringen av störningar, vilket ger behöriga gränsbevakningsmän möjlighet att koncentrera sig på mer krävande uppgifter. De värnpliktigas nya befogenheter bör beaktas på lämpligt sätt i utbildningen av värnpliktiga. Detta kräver dock inte ändringar i utbildningens struktur eller dess huvudsakliga innehåll.

Preciseringen av bestämmelserna om teknisk övervakning förtydligar grunderna för befogenheterna för teknisk övervakning på havsområden samt utnyttjandet av upptagningar från teknisk övervakning i Gränsbevakningsväsendets lagstadgade uppdrag. Transportörers skyldighet att lämna passagerar- och besättningsförteckningar vid trafik över de inre gränserna underlättar in- och utresekontrollerna och den övriga gränskontrollen, eftersom risken för olaglig inresa minskar. Regleringen bedöms ha förebyggande effekt.

De övriga nya befogenheter som föreslås för Gränsbevakningsväsendet förbättrar Gränsbevakningsväsendets möjligheter att upptäcka, förebygga och utreda olika störningar. De administrativa konsekvenserna för Gränsbevakningsväsendet av förslagen i fråga om återkallande gränzonstillstånd samt gränszonsanmälan är relativt begränsade. Möjligheten att delge beslut genom offentlig delgivning påskyndar och underlättar behandlingen av ärenden. Ibruktagande av de nya befogenheterna förutsätter att personalen fortbildas. Utbildningen kan inkluderas i de planerade studiehelheterna inom Gräns- och sjöbevakningsskolan.

Den rätt som föreslås för polisen att vid gränsovergångsställen styra och begränsa passagerare och trafikmedel i fråga om hur de rör sig gör det lättare för polisen att utföra de in- och utresekontrolluppgifter som är på polisens ansvar, eftersom polisen inte behöver begära handräckning av Gränsbevakningsväsendet för denna åtgärd.

4.4 Samhälleliga konsekvenser

Alla ändringar som föreslås i denna proposition förbättrar Gränsbevakningsväsendets förmåga att snabbt och effektivt ingripa i störningar som uppkommer inom dess ansvarsområde samt förmåga att stödja andra myndigheter inom deras huvudsakliga ansvarsområden. Dessutom

förbättrar förslagen Gränsbevakningsväsendets och andra myndigheters krishanteringsförmåga och deras möjligheter att hantera omfattande situationer av hybridpåverkan. Detta kan för sin del antas minska de fördelar som fås genom hybridpåverkan och även fungera förebyggande mot sådan påverkan. Genom de föreslagna ändringarna av bestämmelserna om handräckning är det möjligt att säkerställa en effektiv användning av myndigheternas personal- och materialresurser i krävande situationer.

Transportörernas nya skyldigheter vid trafik över de inre gränserna minskar de olagliga inre-sorna och andra säkerhetshot när gränskontroll tillfälligt återinförs vid de inre gränserna. Skyldigheten att lämna passagerar- och besättningsförteckningar på förhand förbättrar gränskontrollmyndighetens möjligheter att bereda sig på uppdrag som kräver åtgärder i samband med in- och utresekontroller. Genom ingripande i obemannade luftfartygs och modellflygplans färd samt återkallande av gränszonstillstånd är det möjligt att minska risken för verksamhet som äventyrar säkerheten. Ingripande i ett obemannat luftfartygs eller ett modellflygplans färd med tekniska åtgärder kan orsaka störningar även i annan radiokommunikation, men störningarna är inte mer än ringa.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

Regeringens proposition har beretts vid inrikesministeriets gränsbevakningsavdelning. Arbetet leddes av en styrgrupp som tillsattes av inrikesministeriet den 28 april 2016. I styrgruppen fanns representanter från inrikesministeriets polis-, migrations- och räddningsavdelningar, inrikesministeriets enhet för internationella frågor, försvarsministeriet, Polisstyrelsen, skyddspolisen, Tullen, Huvudstaben och Gränsbevakningsväsendets personalorganisationer. Styrgruppen sammanträdde [tre] gånger. Under beredningen har det även förts diskussioner med intressentgrupper.

5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

Utkastet till regeringsproposition sändes på remiss till 83 myndigheter, organisationer och sammanslutningar.

Yttrande lämnades av inrikesministeriets polisavdelning, kommunikationsministeriet, justitieministeriet, försvarsministeriet i samarbete med Huvudstaben, utrikesministeriet, statsrådets kansli, finansministeriet, Ålands landskapsregering, riksdagens biträdande justitieombudsman, Sydöstra Finlands gränsbevakningssektion, Trafikverket, Västra Finlands sjöbevakningssektion, Migrationsverket, Polisstyrelsen, Gräns- och sjöbevakningsskolan, skyddspolisen, dataombudsmannens byrå, Tullen, Kommunikationsverket, Förhandlingsorganisationen för offentliga sektorns utbildade FOSU rf, Maa- ja metsätäloustuottajain Keskusliitto MTK, Maanomistajain Liitto - Jordägarnas Förbund ry, Räddningsverkens partnerskapsnätverk, Befälsförbundet rf, Finlands Advokatförbund rf och Finlands Kommunförbund rf.

Trafiksäkerhetsverket Trafi, Finlands viltcentral, Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry, Linja-autoliitto ry, Finlands Polisorganisationers Förbund rf, Rederierna i Finland rf, Företagarna i Finland rf, Tullivirkamiesliitto - Tulltjänstemannaförbundet ry och Suomen syyttäjähdistys ry meddelade att de inte har några kommentarer om förslaget.

Ett sammandrag av remissyttrandena finns på statsrådets projektsida (SM013:00/2016).

De som har avgett yttranden ansåg allmänt att propositionen behövs och att den är värd att understödja. Behovet av att utveckla lagstiftningen till följd av den förändrade säkerhetssituat-

ionen lyftes fram i flera yttranden. Utifrån yttrandena från inrikesministeriets polisavdelning, justitieministeriet, riksdagens biträdande justitieombudsman och Polisstyrelsen slopades i lagförslag 1 bestämmelsen i 20 § om Gränsbevakningsväsendets befogenheter att upprätthålla allmän ordning och säkerhet i gränsövergångsställenas närhet. Utifrån yttrandena från inrikesministeriets polisavdelning och Polisstyrelsen preciserades bestämmelserna också så att Gränsbevakningsväsendet ska meddela polisen om åtgärder som inte är obetydliga och som Gränsbevakningsväsendet vidtagit i anslutning till upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet på ett gränsövergångsställe, i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på ett område som är i Gränsbevakningsväsendets besittning.

Utifrån yttrandena från inrikesministeriets polisavdelning, Polisstyrelsen, skyddspolisen och Finlands Advokatförbund frångick man i lagförslag 1 hänvisningstekniken till polislagen, och de föreslagna befogenheterna för gränsbevakningsmän och Gränsbevakningsväsendet att upprätthålla allmän ordning och säkerhet vid gränsövergångsställen, i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendet besittning skrevs ut. Befogenheterna utökades utifrån Tullens yttrande med skyldighet att innan en åtgärd vidtas höra innehavaren av lokalen eller området som omfattas av offentlig frid, om det är möjligt med beaktande av hur brådskande situationen är. I övrigt gjordes inga ändringar vad gäller befogenheternas sakinnehåll.

Polisstyrelsen föreslog att det bör övervägas att ge Gränsbevakningsväsendet liknande befogenhet att utöva tillsyn över sprängämnesprekursorer som polisen har. Det konstaterades att förslaget kräver ytterligare beredning, och att det därför inte kan tas med i detta projekt.

Utifrån yttrandena från inrikesministeriets polisavdelning, riksdagens biträdande justitieombudsman, Polisstyrelsen och skyddspolisen slopades förslagen i lagförslag 1 gällande befogenheterna för teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, teknisk spårning samt för hindrande av användning av teleadresser eller teleterminalutrustningar i syfte att upprätthålla allmän ordning och säkerhet enligt 20 § och vid åtgärder enligt 33 § för att stödja polisen. De hemliga metoderna för inhämtande av information för avvärjande av fara och för att Gränsbevakningsväsendets åtgärd tryggt ska kunna vidtas begränsades till teknisk avlyssning och optisk observation.

Utifrån yttrandet från Justitieministeriet preciserades förslaget gällande teknisk övervakning.

Utifrån yttrandena från justitieministeriet, inrikesministeriets polisavdelning, försvarsministeriet, riksdagens biträdande justitieombudsman, Polisstyrelsen, skyddspolisen och Finlands Advokatförbund omformulerade man de bestämmelser i lagförslag 1 som gäller värnpliktigas befogenheter för att stödja Gränsbevakningsväsendets verksamhet samt slopade man förslaget om ändring av strafflagens bestämmelse om tredska mot gränsbevakningsman. Dessutom gjordes en noggrannare bedömning av förslagets förhållande till grundlagen.

Utifrån yttrandena från kommunikationsministeriet och Kommunikationsverket preciserades bestämmelsen om ingripande i obemannade luftfartygs och modellflygplans färd i lagförslag 1 till den del det är fråga om störningar i annan radiokommunikation eller i ett kommunikationsnätets anordningar eller tjänster. Dessutom preciserades bestämmelsen om rätt att behandla radiokommunikation, förmedlingsuppgifter och lokaliseringssuppgifter. Inrikesministeriets polisavdelning, Polisstyrelsen och riksdagens biträdande justitieombudsman ansåg att det är behövligt att begränsa befogenheterna regionalt, men vid beredningen konstaterades det att detta inte är möjligt med beaktande av arten av Gränsbevakningsväsendets verksamhet.

Utifrån yttrandena från kommunikationsministeriet och justitieministeriet preciserades bestämmelserna om temporärt avbrytande eller temporär begränsning av sjötrafiken i lagförslag

1, så att ett beslut omedelbart ska återtas eller dess omfattning begränsas, när åtgärderna inte längre är nödvändiga för upprätthållandet av gränssäkerheten. Utifrån Tullens yttrande fogade man dessutom till lagförslaget en bestämmelse om att Tullen ska beredas tillfälle att bli hörd, om inte situationens brådskande natur nödvändigtvis kräver att beslutet verkställs omedelbart. På motsvarande sätt föreslås det att bestämmelserna om återkallande av gränszonstillstånd och om gränzonsanmälan kompletteras med bestämmelser om att beslutet om återkallande omedelbart ska återtas när det inte längre är nödvändigt.

Utifrån försvarsministeriets yttrande ändrades bestämmelsen om sådan handräckning till polisen som omfattar militära maktmedel så att handräckningen på landområden är möjlig endast vid gränsövergångsställen och i närheten av gränsen.

Försvarsministeriet framförde i sitt yttrande kommentarer om befogenheterna i anknytning till det militära försvaret, vilka utreddes i samband med den fortsatta beredningen. Dessutom kompletterades avsnittet ”förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning” i fråga om beslutsförfarandet i militära kommandomål.

Utifrån yttrandet från dataombudsmannens byrå slopades i lagförslag 3 bestämmelsen om Gränsbevakningsväsendets allmänna rätt att behandla uppgifter om trafiken över de inre gränserna. Frågan överfördes för behandling i det separata lagstiftningsprojekt som gäller genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/681 om användning av passageraruppgiftssamlingar (PNR-uppgifter) för att förebygga, förhindra, upptäcka, utreda och lagföra terroristbrott och grov brottslighet.

Utifrån finansministeriets och försvarsministeriets yttranden preciserades bedömningen av propositionens ekonomiska konsekvenser särskilt vad gäller handräckning, obemannad luftfart och utbildning.

Utifrån yttrandet från Ålands landskapsregering preciserades beskrivningen av de föreslagna befogenheternas tillämplighet på Åland.

De lagtekniska ändringar och de preciseringar av motiveringen som har framförts i remissyttrandena har beaktats vid den fortsatta beredningen.

6 Ålands ställning

Gränsbevakningsväsendets uppgifter i landskapet Åland bestäms enligt självstyrelselagen för Åland (1144/1991), gränsbevakningslagen, sjöräddningslagen och republikens presidents förordning om Gränsbevakningsväsendets uppgifter i landskapet Åland (309/2017). Till Gränsbevakningsväsendet hör på Åland gränskontrolluppgifter och sjöräddningsuppdrag samt, vid sidan av Tullen, tulluppgifter. Dessutom utför Gränsbevakningsväsendet handräckningsuppdrag på begäran av Ålands polis.

Gränskontroll och övrig lagstiftning som gäller Gränsbevakningsväsendet hör med stöd av 27 § 34 punkten i självstyrelselagen till rikets behörighet. Förslagen i denna proposition vad gäller teknisk övervakning, ingripande i obemannade luftfartygs eller modellflygplans färd, temporärt avbrytande eller temporär begränsning av sjötrafik, rätten att använda fastigheter, begränsningar i rätten att röra sig på fastigheter samt transportörers skyldigheter vid trafik över de inre gränserna hänför sig till gränskontroll och trygghet av Gränsbevakningsväsendets verksamhet, och således tillämpas de också på Åland. Transportörernas skyldigheter hänför sig även till utlänningslagstiftningen, som även den hör till rikets lagstiftningsbehörighet med stöd av 27 § 26 punkten i självstyrelselagen.

Enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om allmän ordning och säkerhet med vissa undantag. I propositionen föreslås det att Gränsbevakningsväsendets befogenheter när det gäller upprätthållande av allmän ordning och säkerhet samt polisuppdrag utvidgas. De föreslagna befogenheterna gäller inte landskapets område.

I propositionen föreslås bestämmelser om befogenheter för de som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst när de anlitas för att stödja Gränsbevakningsväsendets verksamhet. Bestämmelsens tillämplighet på Åland ska alltid bedömas från fall till fall och de nedan nämnda internationella överenskommelserna om demilitarisering och neutralisering ska beaktas.

Enligt 27 § 34 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet. Enligt detaljmotiveringen (RP 73/1990 rd) omfattar begreppet bl.a. lagstiftningen om bekämpning av terrorism. De bestämmelser om handräckning mellan riksmyndigheter vid terrorismbekämpning som föreslås i denna proposition gäller således med beaktande av de nedan nämnda överenskommelserna även dessa myndigheters verksamhet i landskapets område.

Enligt internationella överenskommelser är Åland ett demilitariserat och neutraliserat territorium. Demilitariseringen och neutraliseringen av landskapet baserar sig på konventionen angående Ålandsöarnas icke-befästade och neutralisering (FördrS 1/1922, nedan *1921 års konvention*) och på fördraget mellan Finland och de Socialistiska Rådsrepublikernas Förbund angående Ålandsöarna (FördrS 24/1940). Demilitariseringen och neutraliseringen anses också ha sedvanerättslig status. Ovannämnda överenskommelser hindrar införsel av militära styrkor, militära fordon och krigsmateriel till Åland samt transitering av dessa via Åland, dock med vissa undantag vad gäller Finland. Enligt artikel 4 a i 1921 års konvention får Finland när utomordentliga omständigheter det kräver dit införa och där temporärt hålla utöver reguljär polispersonal sådana väpnade styrkor som är strängt nödvändiga för ordningens upprätthållande. Sådan handräckning vid bekämpning av terrorism som föreslås i denna proposition kan även inbegripa användning av militära maktmedel. Bekämpning av terrorism kan betraktas som en ovan avsedd exceptionell situation, men bestämmelsernas tillämplighet på Åland ska dock alltid bedömas från fall till fall. Beslut om sådan handräckning som omfattar militära maktmedel fattas eller fastställs i sista hand vid statsrådets allmänna sammanträde, där uttryckligen verksamhetens berättigande med tanke på överenskommelserna om demilitarisering och neutralisering samt frågans andra utrikespolitiska dimensioner beaktas.

Enligt statsrådets redogörelse om Finlands säkerhets- och försvarspolitik från 2012 (SRR 6/2012 rd) utreder statsrådet hur landskapet Ålands särställning också framöver ska beaktas i samband med eventuella oljekatastrofer och andra krissituationer, och hur man ska säkerställa att de berörda myndigheterna har tillräcklig beredskap. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande 19/2005 ansett det adekvat att statsrådet i samråd med självstyrelsemyndigheterna utarbetar en plan för sådana hotfulla situationer där Gränsbevakningsväsendet kunde behöva handräckning av Försvarsmakten på Ålands demilitariserade område. Utskottet har på nytt tagit upp detta i sitt utlåtande 9/2014 och ansett det behövligt att utreda hur effekterna av Ålands särställning påverkar myndigheternas handräckning och att bestämmelserna vid behov kompletteras. Utredningen har ännu inte påbörjats.

Genom denna proposition kompletteras i fråga om Gränsbevakningsväsendet bestämmelserna om handräckning även i landskapet Åland. Myndigheterna ska i sin verksamhet beakta de ovannämnda internationella överenskommelser som gäller Ålands demilitarisering och neutralisering.

7 Samband med andra propositioner

Riksdagen har godkänt ändringar av 20 § i gränsbevakningslagen och av 14 a § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet (RSv 175/2017 rd – RP 41/2017 rd). Dessa paragrafer föreslås bli ändrade även i denna proposition. De godkända ändringarna har beaktats i denna proposition. Dessutom hänvisas det i denna proposition till bestämmelserna i den nya lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (den föreslagna nya 33 a § i gränsbevakningslagen) och till bestämmelserna i de föreslagna nya 17 a–17 d § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning (den föreslagna nya 34 f § i gränsbevakningslagen).

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Gränsbevakningslagen

20 §. *Upprätthållande av allmän ordning och säkerhet vid gränsövergångsställen, i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning.* Enligt den gällande paragrafen ser Gränsbevakningsväsendet till att allmän ordning och säkerhet upprätthålls vid gränsövergångsställena när polisen är förhindrad att göra det. Bestämmelser om befogenheterna i anslutning till uppgiften finns i 32 §. Enligt förslaget ska paragrafens tillämpningsområde utsträckas till att gälla också Gränsbevakningsväsendets lokaler och områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning. Paragrafens rubrik ändras på motsvarande sätt. De nya hotbilderna karakteriseras i hög grad av att de påverkar myndighetsverksamhetens gränsytor. Syftet med ändringen är att bereda sig på och effektivt ingripa i verksamhet som äventyrar allmän ordning och säkerhet i områden där polisen normalt inte är närvarande. Gränsbevakningsväsendet ska på de områden som avses i paragrafen ha rätt att ingripa i allvarliga och snabbt eskalerande situationer utan separat begäran av polisen. Det primära ledningsansvaret för upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet kvarstår dock alltså hos polisen.

Den som ligger bakom en störningssituation kan t.ex. ha som mål att försvåra eller hindra Gränsbevakningsväsendets verksamhet och därmed störa Gränsbevakningsväsendets funktionsförmåga som upprätthållare av gränssäkerheten och som en del av Finlands försvarssystem. Detta kan utgöra ett allvarligt hot mot rikets allmänna säkerhet. En sådan situation kan t.ex. uppstå när den olagliga verksamheten hindrar en effektivisering av Gränsbevakningsväsendets beredskap eller en höjning av försvarsberedskapen. Den olagliga verksamheten kan vara riktad mot informationssystem, personal och materiel i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden i dess besittning.

I Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i dess besittning kan det uppstå ett brådskande behov av vidare befogenheter än de befogenheter att utföra säkerhetskontroller som det föreskrivs om i 67–70 §. Med områden i Gränsbevakningsväsendets besittning avses t.ex. Gränsbevakningsväsendets stabs- och kasernområden, gräns- och sjöbevakningsstationer samt fastigheter som Gränsbevakningsväsendet tillfälligt tagit i användning. Befogenheterna ska kunna utövas endast inom dessa områden. Med Gränsbevakningsväsendets lokaler avses på motsvarande sätt endast utrymmen inomhus.

De objekt som nämns i paragrafen kan med tanke på samhällets livsviktiga funktioner – inre säkerhet och försvarsförmåga – anses vara så viktiga att ett säkerhetshot mot dem också rub-

bar rikets allmänna säkerhet. Därför är det nödvändigt att Gränsbevakningsväsendet omedelbart kan vidta åtgärder i en situation då polisen är förhindrad att göra det. Polisens förhinder kan vara beroende av regionala förhållanden. Exempelvis i huvudstadsregionen och i de största städerna är polisen i regel tillgänglig mycket snabbt, till skillnad från sådana gränsövergångsställen vid östgränsen där polisen normalt inte är närvarande.

Till paragrafen fogas ett nytt 2 mom. enligt vilket Gränsbevakningsväsendet utan dröjsmål ska underrätta polisen om åtgärder som inte är obetydliga och som Gränsbevakningsväsendet vidtagit i anslutning till upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet. Skyldigheten att underrätta polisen kan komma i fråga t.ex. i situationer där det förekommer aggressivt beteende som kränker allmänt eller enskilt intresse och som redan har orsakat eller eventuellt hotar orsaka skador på person eller egendom. Ytterligare en förutsättning är att det krävs flera tjänstemäns arbete för att sköta situationen på ett arbetssäkert och ändamålsenligt sätt. Sedvanliga åtgärder för upprätthållande av allmän ordning, t.ex. vid lindriga störningar av ordningen, ska inte omfattas av skyldigheten att underrätta polisen. När polisen underrättats har den från fall till fall och med beaktande av helhetssituationen möjlighet att bedöma om den genast kan ta över uppdraget eller om Gränsbevakningsväsendet ska vidta behövliga åtgärder. I och med den uttryckliga bestämmelsen om skyldigheten att underrätta polisen säkerställs det att Gränsbevakningsväsendets verksamhet inte orsakar förvirring i förhållande till polisens verksamhet och att ledningsförhållandena förblir tydliga trots att befogenheterna överlappar varandra.

Om polisen efter Gränsbevakningsväsendets förberedande åtgärder tar över ledningsansvaret för en situation kan Gränsbevakningsväsendet vid behov ge polisen assistans i enlighet med 22 §, om det är fråga om att avvärja ett brott som är avsett att begås i terroristiskt syfte, att gripa en farlig person, att skingra en folkmassa som genom att obehörigen samlas äventyrar allmän ordning och säkerhet eller utgör hinder för trafiken eller att skydda mot brott och störande beteende. Om situationen uppfyller rekvisitet för terroristbrott enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 2–7 punkten eller 2 mom. i strafflagen har polisen möjlighet att med stöd av 77 a–77 d § även begära sådan handräckning av Gränsbevakningsväsendet som omfattar användning av bevapning som skaffats som krigsmateriel. Om situationen eskalerar till avvärjning av en territoriell kränkning enligt territorialövervakningslagen fortsätter Gränsbevakningsväsendet med sina åtgärder för att hantera situationen i första hand i samarbete med Försvarmakten.

I paragrafens ordalydelse har den föreslagna lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet beaktats.

21 §. Polisåtgärder som behövs för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet. I paragrafen föreskrivs om de åtgärder som Gränsbevakningsväsendet på begäran av polisen vidtar för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet samt om sampatrullering mellan en gränsbevakningsman och en polisman. Enligt den gällande paragrafen kan Gränsbevakningsväsendet i uppgifter enligt paragrafen sköta sådana polisåtgärder som avses i 2 och 3 kap. i polislagen. Enligt förslaget ska hänvisningen till 2 och 3 kap. i polislagen strykas som obehövlig, eftersom det i 33 § uttömmande föreskrivs om en gränsbevakningsmans befogenheter i uppgifter enligt paragrafen.

29 §. Teknisk övervakning i anslutning till gränskontroll. I paragrafen föreskrivs om teknisk övervakning i anslutning till gränskontroll. Med gränskontroll avses enligt kodexen om Schengengränserna verksamhet vid en gräns som bedrivs som svar på en avsikt att passera gränsen eller själva passagen av den. Begreppet gränskontroll omfattar såväl in- och utresekontroller som gränsövervakning. I den gällande paragrafen hänvisas det till polislagen i fråga om definitionen på teknisk övervakning. Enligt 4 kap. 1 § 1 mom. i polislagen avses med teknisk övervakning fortlöpande eller upprepat iakttagande eller fortlöpande eller upprepad avlyssning av fordon, fordonsförare, fotgängare eller allmänheten med hjälp av en teknisk an-

ordning samt automatisk upptagning av ljud eller bild. Eftersom en hänvisningsteknik inte är motiverad med tanke på läsbarheten, föreslås det att definitionen på teknisk övervakning skrivs ut. Definitionen motsvarar till innehållet till väsentliga delar definitionen i polislagen och 28 § 1 mom. i tullagen (304/2016). Med fordon avses också fartyg.

Bestämmelser om teknisk övervakning som företas av Gränsbevakningsväsendet finns också i 30 § i territorialövervakningslagen. Enligt bestämmelsen har Gränsbevakningsväsendet på områden som är i dess besittning samt vid havskusten, på havet och i lufrummet rätt att företa teknisk övervakning av byggnader som är avsedda för något annat ändamål än som stadigvarande bostad, eller av annars hemfridsskyddade byggnader eller områden, som en del av territorialövervakningen samt för att förebygga brott som avses i 44 § i territorialövervakningslagen och i 17 kap. 7 b § i strafflagen och för att identifiera personer som är misstänkta för sådana brott samt för att bevaka särskilda övervakningsobjekt. Bestämmelser om Gränsbevakningsväsendets befogenheter vid brottsbekämpning, inklusive användning av teknisk övervakning, finns i den föreslagna lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet.

Enligt gällande 1 mom. har Gränsbevakningsväsendet rätt att företa teknisk övervakning i närheten av gränsen samt på ett gränsövergångsställe och i dess omedelbara närhet inom områden som allmänheten har tillträde till. Bestämmelsen omfattar också havsområdena till den del det är fråga om en hamn eller en sjöbevakningsstation som är ett gränsövergångsställe och dess omedelbara närhet. Gränsbevakning måste dock i vissa fall utföras på ett vidare område för att det ska vara möjligt att säkerställa att bestämmelserna om passerande av gränsen iakttas. I havsområden är gränsdragningen mellan teknisk övervakning enligt gränsbevakningslagen och teknisk övervakning enligt territorialövervakningslagen inte heller alltid tydlig. I förslaget är det fråga om att teknisk apparatur som används för territorialövervakning ska utnyttjas också för gränsbevakning, och därmed innebär ändringen inte någon utvidgning av den regionala täckningen för den tekniska övervakningen av havsområdet. Av dessa orsaker utvidgas tillämpningsområdet för den tekniska övervakningen till att omfatta även finskt havsområde. Den tekniska övervakningen av havsområdet sker även på platser till vilka allmänheten inte har tillträde, t.ex. fartygsdäck. Av denna orsak stryks omnämmandet av platser som allmänheten har tillträde till. Teknisk övervakning får dock inte heller i fortsättningen företas inom områden som omfattas av hemfriden.

Till 2 mom. fogas en bestämmelse om att det inte ska ges separat information om teknisk övervakning på havsområdet. Bestämmelsen behövs eftersom det av praktiska orsaker är svårt och oändamålsenligt att informera om övervakningen i förväg. Motsvarande bestämmelse finns i 30 § i territorialövervakningslagen. Övervakningen av havsområdet kan också ske med en teknisk anordning som är riktad från havskusten ut mot havet.

Paragrafens 3 mom. föreslås förbli oförändrat i sak. Till paragrafens 4 mom. fogas för tydlighetens skull informativa hänvisningar till territorialövervakningslagen och den föreslagna lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet.

32 §. *En gränsbevakningsmans befogenheter att upprätthålla allmän ordning och säkerhet vid gränsövergångsställen, i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning.* I den gällande paragrafen föreskrivs om en gränsbevakningsmans befogenheter att upprätthålla allmän ordning och säkerhet på ett gränsövergångsställe. På grund av den ändring som föreslås i 20 § utvidgas paragrafens tillämpningsområde till att gälla även Gränsbevakningsväsendets lokaler och områden i Gränsbevakningsväsendets besittning. Paragrafens rubrik ändras på motsvarande sätt.

Enligt den gällande paragrafen tillämpas på en gränsbevakningsmans rätt att vidta åtgärder vad som föreskrivs i 2 kap. 2, 5 och 6 §, 8 § 1 mom. samt 10 § i polislagen. I 2 kap. 2 § i po-

lislagen föreskrivs om gripande av en person för att skydda denne, i 5 § om skydd av offentlig frid och hemfrid, i 6 § om tillträde och genomsökning i färo- och skadesituationer, i 8 § 1 mom. om avspärrning av platser och områden som är i allmänt bruk och i 10 § om skydd mot brott och störande beteende. Paragrafen ändras så att befogenheterna för en gränsbevakningsman regleras exakt utan hänvisning till bestämmelserna i polislagen. Dessutom utvidgas en gränsbevakningsmans befogenheter till att i sak omfatta även de befogenheter för polisen som det föreskrivs om i 2 kap. 7 §, 8 § 2 mom., 9 och 16 § i polislagen.

Enligt 1 mom. 1 punkten ska en gränsbevakningsman ha rätt att spärra av, stänga och utrymma platser och områden som är i allmänt bruk eller reglera, förbjuda eller begränsa trafiken där. Bestämmelsen motsvarar 2 kap. 8 § 1 mom. i polislagen. Gränsbevakningsväsendet har denna befogenhet redan med stöd av den gällande lagen.

Enligt 1 mom. 2 punkten ska en gränsbevakningsman ha rätt att spärra av och utrymma lokaler och områden som omfattas av offentlig frid enligt 24 kap. 3 § i strafflagen eller av hemfrid enligt 24 kap. 11 § i det kapitlet, om det är nödvändigt för att avvärja en fara som omedelbart hotar liv eller hälsa och de som finns på området inte annars kan skyddas. Befogenheten är ny och den motsvarar 2 kap. 8 § 2 mom. i polislagen. Bestämmelsen behövs eftersom den möjliggör t.ex. avspärrning eller utrymning av husbilar eller av andra inkvarteringslokaler eller andra myndigheters verksamhetsställen på de områden som avses i 20 §. Det är motiverat att Gränsbevakningsväsendet har denna befogenhet utan separat begäran av polisen, när polisen är förhindrad att utföra uppdraget. Med avvikelse från bestämmelserna i polislagen ska innehavaren av lokalen eller området som omfattas av offentlig frid höras innan åtgärden vidtas, om det är möjligt med beaktande av hur brådskande situationen är. Härmed avses t.ex. Tullen som har lokaler på gränsövergångsställena.

Enligt 1 mom. 3 punkten ska en gränsbevakningsman ha rätt att få tillträde till utrymmen eller andra platser som omfattas av offentlig frid eller hemfrid eller till ett utrymme eller andra platser som allmänheten inte har tillträde till eller till fordon och där vid behov företa genomsökning, om en gärning eller händelse som äventyrar liv, hälsa eller personlig frihet eller som orsakar betydande skada på egendom eller miljön är omedelbart överhängande eller pågår. En ytterligare förutsättning är att åtgärden är nödvändig för att en fara eller skada ska kunna avvärjas eller för att sprängämnen, vapen eller andra farliga ämnen eller föremål ska kunna eftersökas och tas om hand. Bestämmelsen motsvarar 2 kap. 6 § i polislagen, men är som helhet snävare än den. Gränsbevakningsväsendet har denna befogenhet redan med stöd av den gällande lagen.

Enligt 1 mom. 4 punkten ska en gränsbevakningsman ha rätt att befalla en folksamling att skingra sig eller flytta på sig, om folksamlingen äventyrar allmän ordning och säkerhet eller hindrar trafiken eller om personer i folksamlingen uppträder hotfullt eller annars på ett sådant sätt att det är sannolikt att de kommer att göra sig skyldiga till brott mot liv, hälsa, frihet eller hemfrid eller till egendomsbrott. Åtgärderna ska om möjligt avgränsas till att gälla dem som genom sitt uppträdande orsakar behovet att skingra folksamlingen eller be den flytta på sig. Enligt 1 mom. 5 punkten ska en gränsbevakningsman ha rätt att med maktmedel skingra en i 4 punkten avsedd folksamling samt gripa personer som tredskas, om befallningen att skingra sig eller flytta på sig inte iakttas. Befogenheterna är nya och motsvarar 2 kap. 9 § i polislagen. Befogenheten att skingra en folksamling är viktig t.ex. i sådana situationer då en stor folksamling som samlas på ett gränsövergångsställe stör gränsövergångstrafiken och Gränsbevakningsväsendets verksamhet som upprätthållare av gränssäkerheten. I Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i dess besittning kan folksamlingens agerande utgöra ett hinder för en höjning av Gränsbevakningsväsendets beredskap och för ledningsverksamheten. Gränsbevakningsväsendet måste kunna ingripa i situationen utan separat begäran av polisen.

Enligt 1 mom. 6 punkten ska en gränsbevakningsman ha rätt att gripa en person för att skydda denne för en allvarlig fara som utgör en överhängande risk för personens liv, fysiska integritet, säkerhet eller hälsa, om personen är oförmögen att ta vara på sig själv och faran inte annars kan avväjas eller personen omhändertas på annat sätt. Bestämmelsen motsvarar 2 kap. 2 § i polislagen. Gränsbevakningsväsendet har denna befogenhet redan med stöd av den gällande lagen.

Enligt 1 mom. 7 punkten ska en gränsbevakningsman ha rätt att på begäran av innehavaren av ett utrymme eller en annan plats som omfattas av offentlig frid eller hemfrid eller på begäran av dennes företrädare avlägsna en person som utan laglig rätt tränger sig in eller i smyg eller genom att vilseleda någon annan tar sig in eller gömmer sig där eller som inte lyder en befallning att avlägsna sig. Bestämmelsen motsvarar 2 kap. 5 § 1 mom. i polislagen. Gränsbevakningsväsendet har denna befogenhet redan med stöd av den gällande lagen.

Enligt 1 mom. 8 punkten ska en gränsbevakningsman ha rätt att från ett utrymme eller en annan plats som omfattas av offentlig frid eller hemfrid avlägsna en person som lovligen uppehåller sig där, om personen stör andras hemfrid eller den offentliga friden eller på något annat sätt orsakar betydande störning och det finns grundad anledning att befara att störningen upprepas. Bestämmelsen motsvarar 2 kap. 5 § 2 mom. i polislagen. Gränsbevakningsväsendet har denna befogenhet redan med stöd av den gällande lagen.

Enligt 1 mom. 9 punkten ska en gränsbevakningsman ha rätt att gripa en i 7 och 8 punkten avsedd person som stör andra, om det är sannolikt att en upprepning av störningen inte kan förhindras genom att personen avlägsnas. Bestämmelsen motsvarar 2 kap. 5 § 3 mom. i polislagen. Gränsbevakningsväsendet har denna befogenhet redan med stöd av den gällande lagen.

Enligt 1 mom. 10 punkten ska en gränsbevakningsman ha rätt att öppna ett rum, en förvaringsplats eller något annat objekt för åtgärden vid behov med våld i sådana fall som avses i 3 och 7–9 punkten. Efter att åtgärden avslutats ska objektet för åtgärden stängas på lämpligt sätt. Över åtgärder som vidtagits med stöd av de nämnda punkterna ska det upprättas protokoll eller göras motsvarande anteckningar i någon annan handling (3 mom.). Befogenheten är ny och motsvarar 2 kap. 7 § i polislagen. Bestämmelsen behövs eftersom Gränsbevakningsväsendet redan enligt den gällande lagen har rätt att vidta de åtgärder som avses i 3 och 7–9 punkten.

Enligt 1 mom. 11 punkten ska en gränsbevakningsman ha rätt att avlägsna en person från en plats, om det utifrån personens hotelser eller övriga uppträdande finns grundad anledning att anta eller utifrån personens tidigare uppträdande är sannolikt att denne kommer att göra sig skyldig till brott mot liv, hälsa, frihet eller hemfrid eller till egendomsbrott eller kommer att orsaka betydande störning eller överhängande fara för allmän ordning och säkerhet. Bestämmelsen motsvarar 2 kap. 10 § 1 mom. i polislagen. Gränsbevakningsväsendet har denna befogenhet redan med stöd av den gällande lagen.

Enligt 1 mom. 12 punkten ska en gränsbevakningsman ha rätt att gripa en i 11 punkten avsedd person om det sannolikt inte räcker att denne avlägsnas från platsen och ett brott inte annars kan förhindras eller en störning eller fara inte annars kan avväjas. Bestämmelsen motsvarar 2 kap. 10 § 2 mom. i polislagen. Gränsbevakningsväsendet har denna befogenhet redan med stöd av den gällande lagen.

Enligt 1 mom. 13 punkten ska en gränsbevakningsman ha rätt att skydda en person eller bevaka en plats för att förebygga eller avbryta ett sådant brott som avses i 11 punkten. Bestämmelsen motsvarar 2 kap. 10 § 3 mom. i polislagen. Gränsbevakningsväsendet har denna befogenhet redan med stöd av den gällande lagen.

Enligt 1 mom. 14 punkten ska en gränsbevakningsman ha rätt att ta fast och som en sista utväg avliva ett djur som orsakar fara för människors liv eller hälsa eller betydande skador på egendom eller allvarligt äventyrar trafiken. Ett djur får också avlivas om det skulle innebära uppenbar grymhet mot djuret att hålla det vid liv. Befogenheten är ny och motsvarar 2 kap. 16 § i polislagen. Det är motiverat att Gränsbevakningsväsendet har de rättigheter som avses i bestämmelsen på de områden som avses i 20 § även utan separat begäran av polisen. Regleringen kompletterar 35 §, i vilken det föreskrivs om en gränsbevakningsmans maktmedel.

Personer som gripits med stöd av paragrafen ska utan dröjsmål överlämnas till polisen med stöd av gällande 62 §.

Beslut om att spärra av eller utrymma ett område enligt 1 mom. 2 punkten och beslut om tillträde till ett utrymme som används för stadigvarande boende enligt 1 mom. 3 punkten ska fattas av en gränsbevakningsman med minst kaptens eller kaptenlöjtnants grad, om detta är möjligt med beaktande av hur brådskande situationen är. I praktiken avser detta gränsbevaknings- eller sjöbevakningssektionens allmänna ledare. Beslut om utövande av motsvarande befogenheter enligt polislagen fattas inom polisen av en polisman som hör till befälet.

De befogenheter som avses i paragrafen kompletterar de befogenheter som föreskrivs för en gränsbevakningsman någon annanstans i lag, t.ex. befogenheterna i anslutning till gränsbevakningen och befogenheterna i anslutning till säkerhetsvisitationer och säkerhetskontroller. I och med de föreslagna ändringarna kommer en gränsbevakningsmans befogenheter i praktiken att vara samma som i sådana uppgifter för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet som utförs på polisens begäran eller självständigt i brådskande situationer och samma som när Gränsbevakningsväsendet ger polisen assistans vid bekämpning av terrorism och i andra särskilda situationer (33 §).

Förutsättningarna för utövande av alla de föreslagna nya befogenheterna ska vara samma som för polisen. Detta är ändamålsenligt med tanke på att myndighetsverksamheten ska vara förutsägbar och systematisk. Enhetliga befogenheter kan också bedömas underlätta polisens och Gränsbevakningsväsendets samarbete i sådana fall då hanteringen av en situation efter Gränsbevakningsväsendets förberedande åtgärder överförs till polisen.

Befogenheterna enligt paragrafen kan i enlighet med 20 § utövas när polisen är förhindrad att utföra ett uppdrag i syfte att upprätthålla allmän ordning och säkerhet på de platser som avses i paragrafen. Befogenheterna är sådana att Gränsbevakningsväsendet redan har fått erfarenhet av att utöva dem i samband med uppdrag som utförs för polisens räkning eller i samband med handräckning. Det är möjligt att en situation eskalerar till tryggnad av territoriell integritet och då är Gränsbevakningsväsendet vid sidan av Försvarmakten och polisen en självständig behörig myndighet.

32 a §. Teknisk avlyssning och optisk observation för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet vid gränsövergångsställen, i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning. Paragrafen är ny. I 1 mom. föreskrivs att utöver vad som föreskrivs i 32 § och annanstans i lag, har Gränsbevakningsväsendet rätt att i en i 20 § avsedd situation för upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet på ett gränsövergångsställe, i Gränsbevakningsväsendets lokal och på ett område som är i Gränsbevakningsväsendets besittning använda i 25 § i den föreslagna lagen om brottbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet avsedd teknisk avlyssning och i 27 § i den lagen avsedd optisk observation trots bestämmelserna i 2 mom. i nämnda paragrafer, om det är nödvändigt för att Gränsbevakningsväsendets åtgärd tryggt ska kunna vidtas och sådan överhängande fara avvärjas som hotar den persons liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller den persons liv eller hälsa som ska gripas eller skyddas.

Teknisk avlyssning kan komma i fråga om det t.ex. före en husrannsakan eller ett gripande är nödvändigt att med tanke på säkerheten för dem som utför åtgärden fastställa om andra personer än den person som är föremål för tjänsteåtgärden vistas i ett utrymme. Genom optisk observation är det utöver teknisk avlyssning möjligt att säkerställa att ett utrymme inte är farligt.

Enligt 2 mom. ska en anhållningsberättigad tjänsteman vid Gränsbevakningsväsendet fatta beslut om användningen av den tekniska avlyssning och den optiska observation som avses i paragrafen. Regleringen motsvarar beslutsnivån inom polisen i motsvarande ärenden. I den nya 33 a § föreslås preciserande bestämmelser om förfarandet vid hemligt inhämtande av information.

33 §. *En gränsbevakningsmans befogenheter i polisuppdrag.* I gällande 1 mom. föreskrivs att i polisuppdrag för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet enligt 21 § samt för förhindrande av brott som begås i terroristiskt syfte och skötsel av särskilda situationer enligt 22 § och i sådana uppgifter enligt lagen om sjöfartsskydd som ska skötas av Gränsbevakningsväsendet har en gränsbevakningsman de befogenheter som föreskrivs för polismän i 2 och 3 kap. i polislagen, om inte en polisman som hör till befälet eller polisens fältchef begränsar dem. Befogenheterna utökas med den tekniska avlyssning och den optiska observation som det föreskrivs om i 5 kap. i polislagen och som behövs för att avvärja en fara eller för att en åtgärd ska kunna vidtas tryggt. Befogenheterna förbättrar Gränsbevakningsväsendets förmåga att agera effektivt för att avvärja en fara som hotar liv och hälsa samt säkerställer arbets säkerheten för Gränsbevakningsväsendets tjänstemän och säkerheten för personer som är föremål för Gränsbevakningsväsendets åtgärder. Befogenheterna möjliggör även att polisen kan dra full nytta av Gränsbevakningsväsendets assistans i de situationer polisen leder.

En gränsbevakningsman ska ha rätt att utföra teknisk avlyssning enligt 5 kap. 17 § i polislagen och optisk observation enligt 5 kap. 19 § i polislagen, om det är nödvändigt för att Gränsbevakningsväsendets åtgärd tryggt ska kunna vidtas eller en sådan överhängande fara avvärjas som hotar den tjänstemans liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller den persons liv eller hälsa som ska gripas eller någon annan persons liv eller hälsa. Teknisk avlyssning kan komma i fråga om det t.ex. före en husrannsakan eller ett gripande är nödvändigt att med tanke på säkerheten för dem som utför åtgärden fastställa om andra personer än den person som är föremål för tjänsteåtgärden vistas i ett utrymme. Genom optisk observation är det utöver teknisk avlyssning möjligt att säkerställa att ett utrymme inte är farligt.

Beslut om åtgärder i anslutning till teknisk avlyssning och optisk observation ska fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman vid Gränsbevakningsväsendet. Beslutsnivån motsvarar beslutsnivån i den föreslagna lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet och polislagen. I den nya 33 a § föreslås preciserande bestämmelser om förfarandet vid teknisk avlyssning och optisk observation.

I fråga om de befogenheter som avses i paragrafen ska beslutanderätten samtidigt höjas från en gränsbevakningsman med minst löjtnants grad till en gränsbevakningsman med minst kapten eller kaptenlöjtnants grad. Inom polisen fattas motsvarande beslut av en polisman som hör till befälet. I praktiken avser detta gränsbevaknings- eller sjöbevakningssektionens allmänna ledare. Regleringen överensstämmer med den beslutsnivå som föreslås i 32 §.

33 a §. *Förfarandet vid teknisk avlyssning och teknisk observation.* Paragrafen är ny och i den preciseras förfarandet vid den tekniska avlyssning och den tekniska observation som föreslås i 32 och 33 §.

Enligt 1 mom. ska det när Gränsbevakningsväsendet i situationer som avses i 32 a § använder i 25 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet avsedd teknisk avlyssning

eller i 27 § i den lagen avsedd teknisk observation för att Gränsbevakningsväsendets åtgärd tryggt ska kunna vidtas och sådan överhängande fara avvärjas som hotar den persons liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller den persons liv eller hälsa som ska gripas eller skyddas, tillämpas dessutom vad som i 3 kap. i den lagen föreskrivs om förutsättningarna och förfarandena för användningen av befogenheterna i fråga samt om behandlingen av den information som inhämtats med stöd av befogenheterna.

Enligt 2 mom. ska det när Gränsbevakningsväsendet i situationer som avses i 33 § använder i 5 kap. 17 § 5 mom. i polislagen avsedd teknisk avlyssning eller i 5 kap. 19 § 5 mom. i den lagen avsedd teknisk observation för att Gränsbevakningsväsendets åtgärd tryggt ska kunna vidtas och sådan överhängande fara avvärjas som hotar den persons liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller den persons liv eller hälsa som ska gripas eller skyddas, tillämpas dessutom vad som i 5 kap. i polislagen föreskrivs om förutsättningarna och förfarandena för användningen av befogenheterna i fråga samt om behandlingen av den information som inhämtats med stöd av befogenheterna.

I och med hänvisningarna och i enlighet med den aktuella situationen blir åtminstone de bestämmelser i 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet och i 5 kap. i polislagen tillämpliga som gäller allmänna förutsättningar för användning av hemliga metoder för inhämtande av information, installation och avinstallation av anordningar, metoder och programvara, förbud mot avlyssning och observation, granskning av upptagningar och handlingar, undersökning av upptagningar, användning av överskottsinformation, utplåning av information, avbrytande av teknisk avlyssning, underrättelse om hemligt inhämtande av information, förande av protokoll och begränsning av partsoffentlighet i vissa fall.

Bestämmelser om tillsynen över teknisk avlyssning och optisk observation finns i 62 § i den föreslagna lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Enligt den nämnda paragrafen ska staben för Gränsbevakningsväsendet och de förvaltningsenheter som använder hemliga metoder för inhämtande av information övervaka Gränsbevakningsväsendets hemliga inhämtande av information. Gränsbevakningsväsendet ska årligen lämna inrikesministeriet en rapport om användningen och skyddandet av hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel och om övervakningen av dem vid Gränsbevakningsväsendet. Bestämmelser om vilka berättelser om hemligt inhämtande av information och om hemliga tvångsmedel som ska avges till riksdagens justitieombudsman finns i polislagen och tvångsmedelslagen.

34 c §. Befogenheter i uppgifter med anknytning till det militära försvaret. Paragrafen är ny och i den föreskrivs det om Gränsbevakningsväsendets befogenheter i uppgifter med anknytning till det militära försvaret. Enligt 25 § deltar Gränsbevakningsväsendet i rikets försvar och ger i detta syfte sin personal och de värnpliktiga som förordnats till Gränsbevakningsväsendet samt de kvinnor som antagits för att fullgöra frivillig militärtjänst militärutbildning samt upprätthåller och utvecklar försvarsberedskapen i samarbete med Försvarsmakten. Bestämmelsen har till sakinnehållet inte ändrats sedan den första tiden av Finlands självständighet. Det har dock inte uttryckligen föreskrivits om Gränsbevakningsväsendets befogenheter i uppgifter med anknytning till det militära försvaret, utan befogenheterna har ansetts följa direkt av bestämmelserna om uppdraget. Detta kan anses problematiskt med tanke på den gällande grundlagen, i vilken 2 § 3 mom. föreskriver att utövandet av offentlig makt ska bygga på lag och i all offentlig verksamhet ska lag noggrant iaktas.

Gränsbevakningsväsendet har i sådana uppgifter med anknytning till det militära försvaret som Försvarsmakten ger Gränsbevakningsväsendet för att trygga Finlands territorium, befolkningens livsbetingelser och statsledningens handlingsfrihet samt för att försvara den lagliga samhällsordningen rätt att utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag vid behov an-

vända sådan vapenmakt med krigsmateriel som är slagkraftigare än en tjänstemans personliga vapen när ett väpnat angrepp eller ett motsvarande yttre hot riktas mot Finland. Med detta avses sådan beväpning i Gränsbevakningsväsendets användning som inte är avsedd för Gränsbevakningsväsendets övriga lagstadgade uppgifter som t.ex. skötseln av gränssäkerhetsuppdrag. Användningen av vapenmakt med krigsmateriel ska vara förenlig med internationella förpliktelser som är bindande för Finland. Till dessa hör t.ex. internationella överenskommelser om rättregler för krig, allmänna konventioner om mänskliga rättigheter och begränsningarna i anslutning till internationell humanitär sedvanerätt. Bestämmelser om krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten finns i 11 kap. i strafflagen (39/1889). Regleringen motsvarar till sakinnehållet 4 § i lagen om försvarsmakten och den lagfäster den praxis som redan nu råder.

Gränstrupper eller delar av dem kan, om försvarsberedskapen kräver det, anslutas till Försvarsmakten. Detta är ändå inte nödvändigtvis ändamålsenligt i början av en kris, då gränsbevakningsmannens befogenheter tillför ett betydande mervärde i hanteringen av situationen. En kris kan samtidigt omfatta flera slag av störningar och ett militärt hot som utvecklas snabbt. Då är det viktigt att Gränsbevakningsväsendet effektivt kan hantera situationen med befogenheter under normala förhållanden samt höja även den militära försvarsberedskapen i samarbete med Försvarsmakten t.ex. genom att bereda sig på användning av vapenmakt med krigsmateriel. När en kris fortskrider kan det vara ändamålsenligt att ansluta gränstrupper till Försvarsmakten på ett flexibelt sätt på de områden som är föremål för hot eller om situationen kräver det på alla håll eller fortsätta hantera situationen under Gränsbevakningsväsendets ledning inom vissa områden. På grund av det som sägs ovan ska Gränsbevakningsväsendet vid sidan av Försvarsmakten ha möjlighet att använda militära maktmedel i sådana uppgifter med anknytning till försvaret som Försvarsmakten ger Gränsbevakningsväsendet. Behovet accentueras i synnerhet i situationer som snabbt eskalerar och där användningen av militära maktmedel måste inledas innan gränstrupper har anslutits till Försvarsmakten.

I paragrafen är det uttryckligen fråga om befogenheter i en uppgift med anknytning till det militära försvaret. Bestämmelser om befogenheterna i anslutning till övervakningen och trygghandlet av den territoriella integriteten finns i territorialövervakningslagen. Enligt 33 § i territorialövervakningslagen kan Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet använda militära maktmedel som är nödvändiga för trygghandlet av Finlands territoriella integritet. Beslut om användningen av militära maktmedel fattas av försvarsministeriet, om inte något annat följer av den behörighet som Försvarsmaktens överbefälhavare innehar eller om något annat inte bestäms i lagens 34 §. Enligt 34 § i territorialövervakningslagen ska Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet utan dröjsmål vidta alla nödvändiga åtgärder i syfte att avvärja fientlig verksamhet som medför direkt och allvarlig fara för rikets säkerhet. Härvid ska vid behov användas sådana militära maktmedel som med beaktande av hur farlig verksamheten är och övriga omständigheter som inverkar på totalbedömningen av situationen kan anses vara försvarliga. Försvarsministeriet ska utan dröjsmål underrättas om att åtgärder vidtas.

De situationer där maktmedel används i en uppgift med anknytning till försvaret börjar med en enskild tjänstemans användning av maktmedel och sträcker sig ända till användningen av den tyngsta beväpningen eller de tyngsta vapensystemen. I uppgifter med anknytning till det militära försvaret använder Gränsbevakningsväsendet sådana militära maktmedel som Försvarsmakten ger Gränsbevakningsväsendet och gränstrupperna för uppdraget i fråga. Användningen av maktmedel i uppgifter med anknytning till det militära försvaret enligt denna paragraf ska inte begränsa de övriga befogenheter som föreskrivs för en gränsbevakningsman, utan komplettera dem.

Ett beslut om användning av militära maktmedel är ett militärt kommandomål. Bestämmelser om militära kommandomål inom Gränsbevakningsväsendet finns i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning. Enligt lagens 7 § beslutar republikens president om betydande

ändringar av gränstruppernas försvarsberedskap och om andra vittsyftande eller principiellt viktiga militära kommandomål som gäller Gränsbevakningsväsendet och som avser Gränsbevakningsväsendets uppgifter med anknytning till det militära försvaret. Det första beslutet om en omfattande användning av maktmedel har betydande följder både inrikes- och utrikespolitiskt. Ett sådant ärende anses hänföra sig till kategorin principiellt viktiga militära kommandomål (jfr RP 264/2006 rd).

Försvarsmakten är ansvarig myndighet för det militära försvaret. Det är Försvarsmakten som ger Gränsbevakningsväsendet uppgifter med anknytning till det militära försvaret. Gränsbevakningsväsendets uppgifter och verksamhet har samordnats med Försvarsmaktens trupper. Därför föreslås det att lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning preciseras så att ett militärt kommandomål som gäller användning av militära maktmedel ska behandlas vid ett beslutsförfarande enligt lagen om försvarsmakten dock så att inrikesministern och chefen för Gränsbevakningsväsendet har rätt att vara närvarande och uttala sin uppfattning om saken. Detta förtydligar också truppernas samarbete i snabbt uppkomna situationer.

34 d §. *Befogenheter för värnpliktiga och dem som fullgör frivillig militärtjänst när de anlitas som förstärkning inom Gränsbevakningsväsendets verksamhet.* Enligt 30 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning kan värnpliktiga och personer som antagits till sådan militärtjänst som avses i lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor (194/1995) vid behov anlitas för att stödja Gränsbevakningsväsendets verksamhet. I motiveringen till bestämmelsen (RP 6/2005 rd) sägs att värnpliktiga inte ska användas för att ersätta gränsbevakningsmännen utan i stöduppgifter eller för att bistå en gränsbevakningsman och att de är underställda den omedelbara ledningen och arbetar under fortlöpande tillsyn. Värnpliktiga kan bistå vid skötseln av alla Gränsbevakningsväsendets lagstadgade uppgifter och i sådana stöduppgifter i anslutning till Gränsbevakningsväsendets verksamhet som inte inbegriper utövande av offentlig makt. Som befogenhetsbestämmelse är bestämmelsen dock inte tillräckligt exakt och noga avgränsad.

Till lagen fogas en ny paragraf med bestämmelser om befogenheterna för dem som fullgör värnplikt och kvinnor som fullgör frivillig militärtjänst när de i enlighet med 30 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning anlitas som förstärkning inom Gränsbevakningsväsendets verksamhet. Enligt 1 mom. ska utövandet av befogenheterna förutsätta att det är nödvändigt av en grundad anledning som gäller upprätthållandet av gränssäkerheten eller på grund av ett behov som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning. Ett sådant nödvändigt behov kan uppstå t.ex. i omfattande störningssituationer eller när Gränsbevakningsväsendets militära beredskap höjs. De som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst ska arbeta under omedelbar uppsikt och tillsyn av en gränsbevakningsman, och anlitandet av dem i uppdrag enligt paragrafen ska vara tillfälligt. Det är fråga om en sådan offentlig förvaltningsuppgift enligt 124 § i grundlagen som kan anförtros andra än myndigheter, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning.

Enligt förarbetena till grundlagen (RP 1/1998 rd) ska man vid bedömningen av ändamålsenligheten särskilt uppmärksamma dels förvaltningens effektivitet och övriga interna behov, dels enskilda personers och sammanslutningars behov. Även förvaltningsuppgiftens karaktär ska beaktas (t.ex. GrUU 5/2014 rd och GrUU 65/2010 rd). I och med att de rutinmässiga åtgärderna som föreslås i denna paragraf åläggs värnpliktiga förbättras möjligheterna att använda gränstrupper i exceptionella situationer och frigörs gränsbevakningsmän för uppgifter som förutsätter stora befogenheter. Detta är nödvändigt vid t.ex. sådana omfattande störningar under normala förhållanden som förutsätter att de behöriga myndigheterna har mer personalresurser än normalt. Det kan t.ex. vara fråga om sådan massinvandring som på ett gränsövergångsställe kräver samtidig utredning av ett stort antal personers identitet, registrering av dem,

övervakning av deras närvaro, transport av dem och utförande av säkerhetsvisitationer av dem samt reglering av den övriga trafiken.

Enligt 1 mom. 1 punkten ska den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst ha rätt att utreda personers identitet och uppta signalement utan användning av tvångsmedel med iakttagande av 36 § 1 och 2 mom. och i 131 § 1 och 2 mom. i utlänningslagen. Enligt lagens 36 § 1 mom. har en gränsbevakningsman för utförande av ett enskilt uppdrag som ankommer på Gränsbevakningsväsendet rätt att av var och en få veta namn, personbeteckning, eller om sådan saknas, födelsedatum och nationalitet samt var personen i fråga kan anträffas. Om en person vägrar lämna nämnda uppgifter eller om personen inte kan identifieras på annat sätt har gränsbevakningsmannen enligt 2 mom. rätt att utreda identiteten med hjälp av signalement. I tillämpliga delar ska då iaktas vad som i 8 kap. 33 § 2–4 mom. i tvångsmedelslagen föreskrivs om genomsökning av personer. Enligt de föreslagna bestämmelserna ska den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst dock inte ha rätt att använda tvångsmedel.

Enligt 131 § 1 mom. i utlänningslagen får polisen eller gränskontrollmyndigheten för verifiering av identitet, för behandling, beslut och övervakning av utlänningars inresa och utresa samt vistelse och arbete och för tryggnad av statens säkerhet ta fingeravtryck, fotografier och andra signalement på en utlänning 1) som har ansökt om asyl eller uppehållstillstånd på grund av alternativt skydd eller tillfälligt skydd, 2) som har ansökt om uppehållstillstånd på grund av familjeband, 3) som har fått uppehållstillstånd i egenskap av en utlänning som tagits till Finland inom flyktingkvoten, 4) som enligt beslut ska avvisas eller utvisas eller 5) vars identitet är oklar. Enligt 2 mom. införs de i 1 mom. avsedda signalementen i ett register som polisen för.

Grundlagsutskottet har ansett att det med hänsyn till skyddet för privatlivet enligt 10 § 1 mom. i grundlagen är viktigt att en privat aktör med biträdande uppgifter inte har tillgång en myndighets personregister och att det i lagen tas in en uttrycklig bestämmelse om detta (GrUU 22/2014 rd). Enligt 2 mom. i denna paragraf ska den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst vid utförandet av uppgifter inte ha rätt att få uppgifter ur de personregister som avses i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet eller ur andra register eller informationssystem som har upprättats för myndighetsändamål. När det gäller personuppgifter som samlats in av dem som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst ska alltså en behörig tjänsteman svara för införandet av uppgifterna i myndigheternas informationssystem.

Enligt 1 mom. 2 punkten ska den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst ha rätt att stoppa fordon och reglera trafiken med iakttagande av 38 §. Enligt lagens 38 § har en gränsbevakningsman rätt att bestämma att ett fordon ska stoppas och flyttas och att flytta fordonet samt reglera trafiken, om det behövs för genomförande av gränskontroll, utförande av en polisuppgift, övervakning av utlänningar eller utförande av en säkerhetsuppgift, för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet på ett gränsövergångsställe, på grund av en trafikolycka, för sådan övervakning av användningen av fordon som Gränsbevakningsväsendet utför inom sitt ansvarsområde, för övervakning av jakt eller för förhindrande eller utredning av brott.

Enligt 1 mom. 3 punkten ska den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst ha rätt utföra en i 65 § avsedd säkerhetsvisitation som anknyter till en gränsbevakningsmans åtgärd med iakttagande av 65 a §. Enligt lagens 65 § har en gränsbevakningsman i samband med gripande, anhållande, häktning, tagande i förvar och andra åtgärder som riktar sig mot den personliga friheten rätt att kontrollera vad en person har i sina kläder eller annars på sig eller i medhavda saker, för att förvissa sig om att personen inte innehar föremål eller ämnen varmed denne kan äventyra sin förvaring eller utsätta sig själv eller andra för fara. En gränsbevakningsman får i samband med tjänsteuppdrag kroppsvisitera en person för att hitta sådana föremål eller ämnen också i andra fall, om det av grundad anledning behövs för att trygga

gränsbevakningsmannens säkerhet i arbetet och fullgörandet av tjänsteuppdraget. I samband med frihetsbegränsande åtgärder kan en person kroppsvisiteras eller saker som personen för med sig kontrolleras också för att hitta dokument som behövs för identifiering av denne. Farliga föremål och ämnen som hittas vid visitationen ska vid behov fråntas den visiterade. Också sådana föremål och ämnen ska fråntas den visiterade som det annars enligt lag eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av lag är förbjudet att inneha.

Enligt lagens 65 § verkställs säkerhetsvisitation manuellt, med tränad hund, med metalldetektor eller någon annan motsvarande teknisk anordning eller på något annat jämförbart sätt. Visitationen får inte kränka den visiterades personliga integritet mer än vad som är nödvändigt för utförande av uppdraget. Vid visitationen ska dessutom iakttas den diskretion som förhållandena kräver.

Enligt 1 mom. 4 punkten ska den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst ha rätt att förhindra att någon som en gränsbevakningsman gripit, tagit i förvar eller som är föremål för några andra åtgärder som riktar sig mot den personliga friheten avlägsnar sig, samt att utföra transporter som anknyter till dessa uppgifter. Här avses en person som direkt med stöd av lag eller genom beslut av en behörig gränsbevakningsman är förpliktad att vara närvarande på en viss plats. Exempelvis i 27 § 2 mom. i gränsbevakningslagen föreskrivs om skyldigheten att vara närvarande vid utredningen av gränstilldragelser samt förutsättningar för in- och utresa, och i 28 § i den lagen föreskrivs om skyldigheten att vara närvarande för in- eller utresekontroll. Det kan också vara fråga om t.ex. ett kortvarigt bevaknings- eller transportuppdrag som gäller en oregistrerad asylsökande, varvid hindrandet av att personen avlägsnar sig genomförs med befallningar och uppmaningar under en gränsbevakningsmans uppsikt.

Enligt 1 mom. 5 punkten ska den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst ha rätt att utföra registreringsuppgifter som gäller ett brott som undersöks av Gränsbevakningsväsendet eller administrativa uppgifter som föreskrivs för Gränsbevakningsväsendet. Med en registreringsuppgift avses t.ex. registrering av uppgifter om en person som en gränsbevakningsman gripit, uppgifter om beslag eller andra åtgärder i anslutning till brottsbekämpning eller uppgifter om asylärenden. Även till denna del ska förbudet enligt 2 mom. att få uppgifter ur personregister som inrättats för myndighetsändamål beaktas.

Enligt 124 § i grundlagen får uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt ges endast myndigheter. Befogenheterna enligt denna paragraf ska inte anses vara betydande utövning av offentlig makt eftersom de närmast är rutinmässiga och inte i betydande utsträckning ingriper i de grundläggande fri- och rättigheterna. Uppgifterna ska utföras under omedelbar uppsikt och tillsyn av en behörig gränsbevakningsman, och beslutet om att en åtgärd ska vidtas ska alltid fattas av en behörig tjänsteman.

De som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst ska inte ha självständig rätt att använda maktmedel, om inte något annat föreskrivs någon annanstans. Paragrafens 3 mom. ska innehålla informativa hänvisningar till 35 § 2 mom. i gränsbevakningslagen, till bestämmelserna om nödvärn i strafflagen, till territorialövervakningslagen och till bestämmelserna om militärpersoners och militära förmäns användning av maktmedel. De föreslagna uppgifterna ska dock inte i regel förutsätta användning av maktmedel och de är inte sådana farliga uppgifter enligt 78 § 1 mom. i värnpliktslagen (1438/2007) som värnpliktiga inte får utföra.

I 35 § 2 mom. i gränsbevakningslagen föreskrivs om möjligheten att på begäran eller med samtycke av en gränsbevakningsman tillfälligt bistå en gränsbevakningsman i en situation där det är nödvändigt att anlita bistånd från en utomstående sida vid användning av maktmedel på grund av ett synnerligen viktigt och brådskande gränsbevakningsuppdrag. En utomstående

har då rätt att använda sådana nödvändiga maktmedel som gränsbevakningsmannen med stöd av sina befogenheter ger fullmakt till.

I 23 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten (551/2007) föreskrivs att om en i 45 kap. 27 § i strafflagen avsedd krigsman i vakt- eller jourtjänst möter motstånd har denna militärperson rätt att använda sådana maktmedel som är nödvändiga för att bryta ner motståndet och som kan anses försvarliga med beaktande av truppens eller det bevakade objektets eller områdets säkerhet, tjänsteuppsdragets eller tjänstgöringens art och hur farligt motståndet är. Under dessa förutsättningar har en vaktpost rätt att använda maktmedel också när någon trots vaktpostens befallning att stanna närmar sig ett bevakat objekt eller område till vilket tillträde är förbjudet. Enligt motiveringen till bestämmelsen (RP 264/2006 rd) är befogenheten inte begränsad till ett visst område. När det gäller Gränsbevakningsväsendet kan det därmed bli fråga om alla lokaler och områden som stadigvarande eller tillfälligt är i Gränsbevakningsväsendets besittning. I bestämmelsen ingår dock inte bevakning av personer på en plats eller ett område. I 23 b § i lagen föreskrivs om beredskapen för och varning om användning av maktmedel och i 23 c § om användningen av skjutvapen.

Enligt 45 kap. 27 § 1 mom. 2 punkten i strafflagen avses med krigsman den som fullgör sin värnplikt i vapentjänst eller vapenfri tjänst eller den som är i sådan tjänstgöring som avses i 79 § i värnpliktslagen och den som fullgör tjänstgöring enligt lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor. Enligt 2 § 2 mom. i värnpliktslagen omfattar fullgörandet av värnplikten bevakningstjänst, repetitionsövning, extra tjänstgöring och tjänstgöring under mobilisering samt deltagande i uppbåd och besiktning av tjänstedugligheten. En värnpliktig i ovannämnd tjänstgöring har alltså i vakt- och jourtjänst rätt att självständigt använda behövliga maktmedel.

I territorialövervakningslagen finns det bestämmelser om befogenheterna i anslutning till övervakningen och tryggheten av den territoriella integriteten. I uppdrag för avvärjande av territoriellkränkningar och fientlig verksamhet enligt territorialövervakningslagen är det även möjligt att anlita värnpliktiga som fullgör tjänstgöring enligt värnpliktslagen, med beaktande av deras utbildningsnivå. I dessa situationer är det fråga om att fullgöra skyldigheten att försvara landet.

I en situation med massinvandring ansvarar Gränsbevakningsväsendet inte för verksamheten vid de flyktingslussar som inrättas. Detta innebär att de som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst inte med stöd av denna lag ska användas vid flyktingslussar för att stödja myndigheternas verksamhet.

34 e §. Beslutsfattande om befogenheterna för en värnpliktig och den som fullgör frivillig militärtjänst. Paragrafen är ny. Enligt 1 mom. ska beslut om förordnande av den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst till en uppgift som förutsätter i 34 d § 1 mom. avsedda befogenheter fattas av chefen för den regionala gränsbevakningsmyndighet vars verksamhetsområde berörs av ärendet. Härmed avses den gränsbevaknings- eller sjöbevakningssektion inom vars verksamhetsområde värnpliktiga och de som fullgör frivillig militärtjänst avses bli anlitade. De åtgärder som vidtas av de som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst samt åtgärdernas regionala och tidsmässiga utsträckning ska specificeras i beslutet. Åtgärderna får inte överskrida vad som är nödvändigt för att upprätthålla gränssäkerheten eller på grund av ett behov som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning. Genom bestämmelsen preciseras den förutsättning som följer av förslaget till 34 d §, dvs. att den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst endast tillfälligt får anlitas för uppgifter som avses i 34 d § 1 mom. Beslutet förutsätter även att chefen för den regionala gränsbevakningsmyndigheten känner till helhetsituationen och bedömer att de åtgärder som avses i 34 d § 1 mom. inte i situationen i fråga är sådana farliga uppgifter som värnpliktiga och de som fullgör frivillig militärtjänst inte får utföra enligt 78 § 1 mom. i värnpliktslagen.

Om det till stöd för Gränsbevakningsväsendet också måste anlitas värnpliktiga inom Försvarsmakten är det fråga om Försvarsmaktens handräckning till Gränsbevakningsväsendet, och beslut om begäran och givande av den fattas i enlighet med 79 §.

Bestämmelsen i 124 § i grundlagen om tillgodoseende av kraven på respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerhet och god förvaltning understryker betydelsen av att de som sköter offentliga förvaltningsuppgifter ska vara utbildade för ändamålet och sakkunniga samt att de ska stå under tillräcklig offentlig tillsyn. Att regleringen är exakt och på annat sätt ändamålsenlig har också betydelse (t.ex. GrUU 22/2014 rd, GrUU 10/2006 rd, GrUU 20/2002 rd, GrUU 28/2001 rd och GrUU 24/2001 rd). I 2 mom. föreskrivs det att den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst kan förordnas att utföra sådan uppgift som förutsätter i 34 d § 1 mom. avsedda befogenheter endast om personen har tillräcklig utbildning för uppgiften. Vid bedömningen av tillräcklig utbildning beaktas personens tjänstgöring enligt värnpliktslagen och utbildningen längd samt annan erfarenhet. I praktiken innebär detta att stöduppgifterna bedöms enligt hur krävande de är. Annan erfarenhet kan vara t.ex. erfarenhet som annan utbildning eller fritidsverksamhet ger och som är till nytta vid utförandet av uppgiften.

34 f §. *Skyldigheter och ansvar för en värnpliktig och den som fullgör frivillig militärtjänst.* Paragrafen är ny. I paragrafen intas en bestämmelse om att bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar tillämpas på de som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst. Bestämmelser om straffrättsligt tjänsteansvar för en person som utövar offentlig makt finns i 40 kap. 11 § 5 punkten i strafflagen.

Allmänna förvaltningslagar, såsom förvaltningslagen, offentlighetslagen och språklagen, tillämpas med stöd av bestämmelserna i dem om tillämpningsområde, definition av myndigheter eller enskildas skyldighet att ge språklig service också på enskilda som sköter offentliga förvaltningsuppgifter, och det är inte nödvändigt att hänvisa till dem (t.ex. GrUU 23/2013 rd, GrUU 15/2012 rd, GrUU 13/2010 rd och GrUU 42/2005 rd). I paragrafen föreslås dock som ett komplement till lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) att det på tystnadsplikten och tystnadsrätten för de som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst när de utför stöduppgifter ska tillämpas motsvarande bestämmelser som för tjänstemän vid Gränsbevakningsväsendet och studerande vid Gräns- och sjöbevakningsskolan. I momentet har den föreslagna lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet beaktats.

I enlighet med etablerad praxis ska det i lagen tas in en informativ bestämmelse om skadeståndsansvar för en person som sköter ett offentligt uppdrag. I paragrafen hänvisas till denna del till 80 och 80 a–80 d § i gränsbevakningslagen och till skadeståndslagen (412/1974).

34 g §. *Studerande på grundkursen för gränsbevakare.* Paragrafen är ny. Enligt paragrafen ska bestämmelserna om de som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst i 34 d–34 f § tillämpas också på studerande på grundkursen för gränsbevakare när de förordnas att utföra i 26 b § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning avsedda andra uppgifter än sådana som ingår i utbildningen. Bestämmelsen bildar en helhet tillsammans med nämnda 26 b § 1 mom., som också föreslås bli ändrat genom denna proposition.

38 §. *Stoppande av fordon och reglering av trafiken.* Paragrafen kompletteras på grund av de ändringar som föreslås i 20 och 32 §. I anslutning till en uppgift som syftar till att upprätthålla allmän ordning och säkerhet ska det vara möjligt att stoppa och flytta ett fordon eller bestämma att ett fordon ska flyttas inte bara vid ett gränsövergångsställe utan också på områden i Gränsbevakningsväsendets besittning. Regleringen kompletterar regleringen om säkerhetskontroller (67–70 §).

38 a §. *Ingripande i obemannade luftfartygs och modellflygplans färd.* Paragrafen är ny. Enligt 167 § i luftfartslagen (864/2014) kan en gränsbevakningsman av skäl som är nödvändiga för upprätthållande av gränssäkerheten och utförande av sjöräddningsuppdrag förbjuda ett luftfartyg att starta, beordra ett luftfartyg att landa, kräva identifiering, bestämma flygriktningen och flyghöjden eller på något annat sätt ingripa i luftfartygets färd. När det gäller obemannade luftfartyg utgör utövandet av befogenheterna ofta en utmaning. Befogenheterna omfattar inte heller modellflygplan och befogenheterna kan inte utövas i säkerhetsuppgifter eller för att skydda en synnerligen viktig verksamhet inom Gränsbevakningsväsendet. Enligt 2 § 1 mom. 22 punkten i luftfartslagen avses med obemannat luftfartyg ett luftfartyg som är avsett att flygas utan förare. Enligt 2 § 1 mom. 21 punkten avses med modellflygplan en anordning som är avsedd att flygas utan förare och som används för hobby eller sport.

Antalet obemannade luftfartyg och modellflygplan har ökat de senaste åren. De kan användas på ett sätt som medför fara eller de kan i sig själva medföra fara t.ex. på grund av sina egenskaper, konstruktion, last eller sättet att använda dem. Obemannade luftfartyg och modellflygplan kan medvetet användas för att hindra myndigheternas verksamhet, eller så kan användningen oavsiktligt bli ett hinder både fysiskt och på grund av användningen av radiofrekvenser. De kan också användas för att avslöja en myndighets verksamhet.

Den som gör flygningar med obemannade luftfartyg eller modellflygplan kan göra sig skyldig till en olaglig handling. Det kan t.ex. bli fråga om en luftfartsförseelse enligt 178 § i luftfartslagen, en territorieförseelse enligt 44 § i territorialövervakningslagen, spioneri enligt 12 kap. 5 § i strafflagen, röjande av statshemlighet enligt 12 kap. 7 § i strafflagen, olovlig underrättelseverksamhet enligt 12 kap. 9 § i strafflagen, riksgränsbrott enligt 17 kap. 7 § i strafflagen, territoriekränkning enligt 17 kap. 7 b § i strafflagen, framkallande av fara enligt 21 kap. 13 § i strafflagen, äventyrande av trafiksäkerheten enligt 23 kap. 1 § i strafflagen eller grovt äventyrande av trafiksäkerheten enligt 23 kap. 2 § i strafflagen.

Förundersökningar av territorieförseelser och territoriekränkningar görs av polisen eller av Gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendet har enligt 42 § i gränsbevakningslagen behörighet att undersöka även riksgränsbrott. Ansvar för att undersöka övriga ovannämnda förseelser och brott ligger i första hand på polisen. Gränsbevakningsväsendet kan dock göra förundersökningen om det är fråga om ett brott som riktar sig mot en gränsbevakningsmyndighet. Enligt 43 § i gränsbevakningslagen kan Gränsbevakningsväsendet på en annan förundersökningsmyndighets begäran göra förundersökning även om ärendet hänför sig till en förundersökning som Gränsbevakningsväsendet har inlett och åtalet i ärendet skulle kunna handläggas vid domstol samtidigt som åtalet för det brott som undersöks av Gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendet har dessutom enligt 2 § 2 mom. i lagen om samarbete mellan polisen, Tullen och gränsbevakningsväsendet (687/2009) rätt att vidta en sådan enskild åtgärd i anslutning till brottsbekämpning som hör till en annan myndighets uppgiftsområde, om åtgärden inte kan skjutas upp.

De förbjudna områden och restriktionsområden för luftfart som det föreskrivs om i den statsrådsförförordning (930/2014) som utfärdats med stöd av 11 § i luftfartslagen gäller också obemannade luftfartyg och modellflygplan. Det östra restriktionsområdet (R 100) är viktigt med tanke på Gränsbevakningsväsendets verksamhet. Området omfattar den del av luftrummet som sträcker sig från riksgränsen mot Ryssland i genomsnitt ungefär tre kilometer in i landet och från marknivån eller havsytan till obegränsad höjd. Dessutom kan det i enlighet med 11 § i luftfartslagen föreskrivas eller bestämmas om permanenta eller tillfälliga förbjudna områden och restriktionsområden för Gränsbevakningsväsendets objekt och för utförande av Gränsbevakningsväsendets uppgifter och säkerställande av verksamheten.

Enligt 1 mom. ska en gränsbevakningsman ha rätt att ingripa i obemannade luftfartygs eller modellflygplans färd, om detta är nödvändigt för upprätthållande av gränssäkerheten, för utförande av en säkerhetsuppgift eller ett sjöräddningsuppdrag eller för skydd av en synnerligen viktig verksamhet inom Gränsbevakningsväsendet. Med skydd av synnerligen viktig verksamhet inom Gränsbevakningsväsendet avses t.ex. sådana uppgifter inom Gränsbevakningsväsendet som klassificeras som brådskande eller nödvändiga, såsom höjning av den militära beredskapen, tryggnad av utförandet av territorialövervakningsuppdrag och räddningsuppdrag, tryggnad av ledningen av Gränsbevakningsväsendet samt skyddande av kritisk utrustning och kritiskt material och sekretessbelagda taktiska och tekniska metoder. Genom bestämmelserna hindras också att den som flyger ett obemannat luftfartyg eller modellflygplan utför eller fortsätter med olagliga handlingar. Regleringen kompletterar 167 § i luftfartslagen.

En gränsbevakningsmans åtgärder kan t.ex. innefatta förbud, ålägganden eller anvisningar som ges muntligen, skriftligen eller med signaler eller tecken och som gäller obemannade luftfartygs och modellflygplans färd. Det kan vara svårt att förmedla en befallning att ändra kurs eller landa till ett obemannat luftfartyg eller ett modellflygplan eller att på annat sätt med befallningar och anvisningar ingripa i flygningen om den plats från vilken det obemannade luftfartyget eller modellflygplanet fjärrstyrs inte har fastställts. Det är också möjligt att den befallning som en gränsbevakningsman ger inte iakttas. Av denna orsak intas det i 2 mom. en bestämmelse om att en gränsbevakningsman har rätt att kortvarigt rikta sådana behövliga maktmedel och tekniska åtgärder som kan anses vara försvarliga mot obemannade luftfartyg och modellflygplan och deras fjärrstyrningsanordningar och styrnings- och kontrollförbindelser samt andra sådana delar i det system som krävs för använda obemannade luftfartyg och modellflygplan (*helhetssystem*). Ordalydelsen motsvarar till centrala delar definitionen av fjärrstyrda luftfartygssystem i Trafiksäkerhetsverket föreskrift (OPS M1-32).

Regleringen i 2 mom. kompletterar 35 §, enligt vilken en gränsbevakningsman i ett tjänsteuppdrag bl.a. för att avlägsna ett hinder eller avvärja en överhängande farlig gärning eller händelse får använda maktmedel i den mån det behövs och kan anses försvarligt. Frågan om huruvida gränsbevakningsmannens maktmedel och åtgärder är försvarliga ska bedömas med hänsyn till hur viktigt och brådskande tjänsteuppdraget är, hur farlig det obemannade luftfartygets eller modellflygplanets verksamhet är, vilka resurser som står till förfogande samt övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. Om det är nödvändigt att använda maktmedel eller vidta tekniska åtgärder ska detta ske endast i en sådan omfattning och så länge som det nödvändigtvis krävs för utförandet av den uppgift som avses i 1 mom.

Åtgärderna får inte orsaka mer än ringa olägenhet för övrig radiokommunikation eller för ett kommunikationsnätets anordningar eller tjänster. I praktiken avser detta närmast kortvariga störningar i kommunikationsnätets funktion. Vid bedömningen av om den störning som en teknisk anordning orsakar är tillåten beaktas bl.a. antalet människor och andra aktörer som kommer att beröras av störningen. Målet är att användningen av en teknisk anordning ska riktas så att oavsiktliga störningsfaktorer minskar. Till den del Gränsbevakningsväsendets verksamhet riktar sig mot områden nära gränsen ska man vid användningen av tekniska anordningar som orsakar störningar beakta att störningen av radiofrekvenser eller förhindrandet av kommunikation kan orsaka störningar i användningen av frekvenserna i grannlandet. I synnerhet i gränsområdena ska man beakta internationella och bilaterala avtal och skyldigheter som gäller användningen av frekvenser. Vid bekämpningen av obemannade luftfartyg och modellflygplan ska man använda radiosändare som har ett radiotillstånd enligt informationssamhällsbalken. I åtgärderna är det inte fråga om sådant störande av post- och teletrafik som avses i 38 kap. 5–7 § i strafflagen.

Befogenheterna gör det möjligt att ingripa i obemannade luftfartygs eller modellflygplans färd t.ex. genom att tillfälligt omhänderta dem, genom att förhindra användningen av dem eller genom att på annat sätt ingripa i färdan. Det kan bli fråga om att ta bestämmanderätten över ett obemannat luftfartyg eller ett modellflygplan så att den som ursprungligen använde anordningen inte längre kan kontrollera den. Gränsbevakningsväsendet kan t.ex. förhindra styrningen av ett obemannat luftfartyg eller ett modellflygplan och ge ett kommando att kontrollerat landa med hjälp av en teknisk anordning. Det kan också vara fråga om en åtgärd med vilken man försöker förhindra ett obemannat luftfartyg eller ett modellflygplan att lyfta eller avbryta flygningen. Det är möjligt att påverka ett obemannat luftfartyg eller ett modellflygplan t.ex. så att eltillförseln stryps eller så att komponenter som behövs för flygningen förhindras att fungera, varvid styranordningen inte längre kan användas.

Det är också möjligt att ingripa i ett obemannat luftfartygs eller ett modellflygplans färd genom att störa anordningen eller en del av luftfartssystemet så att det inte är möjligt att använda anordningen på de områden som skyddas med störning, men som inte hindrar att anordningen används utanför området.

Maktmedel och tekniska åtgärder ska användas endast om andra metoder är otillräckliga eller verkningslösa. På användning av skjutvapen tillämpas samma bestämmelser som även i övrigt tillämpas på användning av skjutvapen i Gränsbevakningsväsendets verksamhet. Enligt lagens 35 c § får skjutvapen användas t.ex. i brådska och viktiga uppdrag för att avlägsna föremål eller motsvarande hinder. I paragrafen förskrivs också om beslutsfattandet vid användning av skjutvapen.

Gränsbevakningsväsendets eventuella skadeståndsansvar för en grundlös åtgärd fastställs aningen enligt skadeståndslagen eller enligt 80 och 80 a–80 d § i gränsbevakningslagen.

Förmedlingen av befallningar till fjärrstyrda obemannade luftfartyg och modellflygplan från fjärrstyrningsplatsen till luftfartyget eller modellflygplanet kan t.ex. genomföras med direkt radiokontakt mellan luftfartyget eller modellflygplanet och dess kontrollanordning eller indirekt via en radiolänk. Styrningsförbindelsen kan också genomföras t.ex. via det allmänna kommunikationsnätet och då kan styrningen av det obemannade luftfartyget eller modellflygplanet ske med en mobiltelefon eller en dator.

Enligt 3 mom. ska en gränsbevakningsman ha rätt att behandla radiokommunikation, förmedlingsuppgifter och lokaliseringuppgifter som har samband med fjärrstyrningen av ett obemannat luftfartyg eller ett modellflygplan i syfte att ingripa i obemannade luftfartygs eller modellflygplans färd och i syfte att identifiera en del i helhetssystemet för det obemannade luftfartyget eller modellflygplanet och för att fastställa den delens position. Sådana uppgifter som inhämtas kan t.ex. vara den radiofrekvens eller den IP-adress som används för styrningen.

Behandlingen av uppgifterna behövs framför allt för att utreda den plats från vilken ett obemannat luftfartyg eller ett modellflygplan fjärrstyrs. En gränsbevakningsman ska alltså i första hand försöka hitta den som flyger ett obemannat luftfartyg eller modellflygplan och med befallningar och order ingripa i olaglig flygning eller flygning som äventyrar eller stör Gränsbevakningsväsendets verksamhet. Utredningen av var anordningen finns är en lindrigare åtgärd än ingripande i ett obemannat luftfartygs eller ett modellflygplans färd med maktmedel eller tekniska åtgärder. Ovan behandlas eventuella brott och förseelser som den som flyger ett obemannat luftfartyg eller ett modellflygplan kan göra sig skyldig till. Utredningen av fjärrstyrningsplatsen gör det lättare att ställa gärningsmannen till svars och att hindra eller avbryta olaglig verksamhet.

Om det är nödvändigt att ingripa i obemannade luftfartygs eller modellflygplans färd med tekniska åtgärder, är det möjligt att genom behandlingen av radiokommunikationen, förmedlingsuppgifterna och lokaliseringsuppgifterna få fram uppgifter som gör det möjligt att rikta åtgärderna så exakt som möjligt enbart till det aktuella obemannade luftfartyget eller modellflygplanet eller en del av luftfartssystemet på ett så smalt radiofrekvensområde som möjligt, med lindrigast effektiva sändareffekt och så kortvarigt som möjligt. På detta sätt är det möjligt att förebygga att även andra anordningar som använder radiovågor störs i onödan.

I 136 § i informationssamhällsbalken (917/2014) föreskrivs om kommunikationens och förmedlingsuppgifternas konfidentialitet. Enligt paragrafen får en kommunikationspart behandla sina egna elektroniska meddelanden och förmedlingsuppgifter om dem, om inte något annat föreskrivs i lag. Detta innebär att även radiokommunikation och förmedlingsuppgifter om den i regel är konfidentiella. Med förmedlingsuppgifter om radiokommunikationen avses enligt 3 § 40 punkten i informationssamhällsbalken uppgifter om en radiostations identifieringssignal och radiosändarens användare samt om radiosändningens starttid, varaktighet och utsändningsplats. Definitionen omfattar också fjärrstyrningssystemet och fjärrstyrningsplatsen för ett obemannat luftfartyg eller ett modellflygplan.

Ett undantag från ovannämnda huvudregel är att radiokommunikation som är avsedd för allmän mottagning och dess förmedlingsuppgifter enligt 136 § 2 mom. i informationssamhällsbalken får behandlas av andra än kommunikationsparterna, om inte något annat föreskrivs i lag. Som sådan radiokommunikation betraktas t.ex. sändningar av televisions- och radioprogramutbud och radiokommunikation på allmän anropskanal. Radiokommunikationen i anslutning till fjärrstyrningen av ett obemannat luftfartyg eller ett modellflygplan är inte avsedd för allmän mottagning. Enligt 3 mom. får andra elektroniska meddelanden och förmedlingsuppgifter behandlas med kommunikationsparternas samtycke eller om så föreskrivs i lag. Enligt regeringens proposition (RP 67/2016 rd) möjliggör detta t.ex. särskilda föreskrifter om myndighetsbefogenheter i annan lagstiftning.

Radiokommunikationen mellan ett obemannat luftfartyg eller ett modellflygplan och fjärrstyrningsplatsen innehåller oftast inte uppgifter som kan kopplas till en fysisk person. Om en anordning inte styrs med en styranordning som kan kopplas till en person, t.ex. en mobiltelefon eller en dator, är det enbart med hjälp av radiokommunikationen möjligt att klarlägga varifrån det obemannade luftfartyget eller modellflygplanet fjärrstyrs, men inte vems fjärrstyrningsanordningen är eller vem som använder den. För att identifiera den som använder fjärrstyrningsanordningen krävs dessutom andra observationer genom sinnesförnimmelser eller på teknisk väg, t.ex. att en patrull sänds till fjärrstyrningsplatsen eller att teknisk övervakning riktas mot platsen i fråga. Det är alltså inte fråga om sådan identifiering av en fysisk person där man enbart genom att behandla kommunikationen kan utreda personens identitet. Att utreda identiteten genom en kombination av uppgifterna om radiokommunikationen och andra åtgärder är inte heller heltäckande. Det kan också anses vara fråga om sådan verksamhet som inte på ett betydande sätt begränsar det skydd för privatlivet som tryggas i 10 § i grundlagen.

Om ett obemannat luftfartyg eller ett modellflygplan styrs med hjälp av en mobiltelefon, en dator eller någon annan teleterminalutrustning som kan kopplas till en fysisk person innefattar behandlingen av radiokommunikationen och förmedlingsuppgifterna oundvikligen uppgifter genom vilka en person kan identifieras. Det är fråga om det i 10 § 2 mom. i grundlagen tryggande skyddet för förtroliga meddelanden, som det kan avvika från endast under vissa förutsättningar. Eftersom de föreslagna befogenheterna att ingripa i ett obemannat luftfartygs eller ett modellflygplans färd inte förutsätter att rekvisitet för något brott är uppfyllt ska enligt 3 mom. sådana uppgifter som fås med hjälp av radiokommunikationen, förmedlingsuppgifter och lokaliseringsuppgifter och som kan kopplas till en fysisk person utan dröjsmål utplånas,

om inte något annat föreskrivs i lag. Om det i situationen dock utreds ett brott som ger rätt att ingripa i skyddet för förtroliga meddelanden ska annan lagstiftning om saken tillämpas.

De tjänstemän som använder de maktmedel och tekniska åtgärder som avses i paragrafen ska ges utbildning i utövandet av befogenheterna samt användningen av maktmedlen och de tekniska åtgärderna, och därmed förebyggs fara för utomstående och onödig störning av andra radioanordningar eller anordningar och tjänster i kommunikationsnätet.

38 b §. Temporärt avbrytande och temporär begränsning av sjötrafik. Paragrafen är ny. Enligt 1 mom. kan inrikesministeriet för högst sju dygn i sänder förbjuda eller begränsa sjötrafiken på en begränsad del av Finlands territorialvatten och på Saima kanal, om det är nödvändigt för upprätthållande av gränssäkerheten. Det är nödvändigt att temporärt avbryta eller begränsa sjötrafiken t.ex. i situationer där Gränsbevakningsväsendet har upptäckt oidentifierad verksamhet på ett område, och utredningen av den kan äventyra den övriga sjötrafiken eller störas av den övriga sjötrafiken. Det kan t.ex. vara fråga om sådan verksamhet på ett havsområde i skärgården som inte ännu kan identifieras som verksamhet som avses i territorialövervakningslagen. På Saima kanal kan det bli nödvändigt att avbryta eller begränsa sjötrafiken t.ex. i närheten av gränsovergångsstället i Nuijamaa. Befogenheterna sträcker sig naturligtvis endas till Finlands del av Saima kanal. Att begränsa sjötrafiken är en lindrigare åtgärd än att avbryta den. Från fall till fall kan det tillåtas att t.ex. sådana som stadigvarande bor i närheten, myndighetsfartyg eller enstaka handelsfartyg rör sig på området.

Fartyg från en främmande stat har både i de centrala havsrättskonventionerna och i sedvannerätten erkänd rätt till oskadlig genomfart. Enligt artikel 25.3 i Förenta Nationernas havsrättskonvention (FördrS 50/1996) får en kuststat dock tillfälligt häva rätten till oskadlig genomfart i särskilt angivna områden av dess territorialhav, om en sådan åtgärd är av väsentlig betydelse för skyddet av dess säkerhet. Åtgärden träder i kraft först sedan den blivit vederbörligen offentliggjord. Upprätthållande av gränssäkerheten kan anses ingå i det skydd av statens säkerhet som avses i havsrättskonventionen.

I 15 § i sjötrafiklagen (463/1996) finns bestämmelser om regionala förbud och begränsningar. Enligt bestämmelsen kan trafik med farkoster på ett visst vattenområde förbjudas för viss tid eller tills vidare eller begränsas, om förbudet eller begränsningen prövas vara nödvändig till skydd för trafiken, miljön, fisket eller någon annan näring eller för allmänt nyttjande av naturen för rekreation eller något annat allmänt intresse. Det är i viss mån tvetydigt om även orsaker i anslutning till upprätthållande av gränssäkerheten kan betraktas som ett allmänt intresse. Beslut om förbud och begränsningar som gäller allmänna farleder fattas av Trafikverket och beträffande andra vattenområden av den behöriga närings-, trafik- och miljöcentralen. I paragrafen föreskrivs också om personer och myndighetsverksamhet som förbuden och begränsningarna inte gäller. Paragrafen i fråga har inte ansetts avse hävande av rätten till oskadlig genomfart för att skydda en stats säkerhet enligt artikel 25 i havsrättskonventionen (RP 38/2000 rd).

Enligt 26 § 1 mom. i territorialövervakningslagen kan försvarsministeriet av orsaker som är nödvändiga för att trygga rikets säkerhet förbjuda sjötrafiken om territorialövervakningsmyndigheternas användning av militära maktmedel eller sådana till sina verkningar betydande övningar som hänför sig därtill kan äventyra säkerheten för sjöfarare. När det är nödvändigt att temporärt avbryta eller begränsa sjötrafiken för upprätthållande av gränssäkerheten ska det inte förutsättas att militära maktmedel används.

I 1 mom. föreskrivs dessutom att i brådskande fall kan beslutet att temporärt avbryta eller begränsa sjötrafiken fattas av chefen för den regionala gränsbevakningsmyndighet vars verksamhetsområde ärendet huvudsakligen gäller, efter att han eller hon har hört andra regionala

gränsbevakningsmyndigheter vars verksamhetsområde berörs av ärendet. Förfarandet motsvarar behandlingen av ärenden som gäller gränsonstillstånd enligt 56 §. Inrikesministeriet ska utan dröjsmål underrättas om beslutet. Ministeriet kan då fatta beslut om att fortsätta eller upphöra med avbrytandet eller begränsningen av sjötrafiken.

Enligt 2 mom. ska Trafikverket och Tullen beredas tillfälle att bli hörda innan ett beslut om temporärt avbrytande eller temporär begränsning av sjötrafiken fattas, om inte situationens brådskande natur kräver att åtgärden verkställs omedelbart. Hörandet är ändamålsenligt eftersom Trafikverket svarar för styrningen av sjötrafiken och Tullen för påförande av och tillsynen över farledsavgiften inom handelssjöfarten. Trafikverket svarar för att informera berörda parter om ett i 1 mom. avsett beslut och deltar i verkställigheten av beslutet.

Enligt 3 mom. ska ett beslut om avbrytande eller begränsning av sjötrafiken omedelbart återtas eller dess omfattning begränsas, när åtgärderna inte längre är nödvändiga för upprätthållande av gränssäkerheten.

39 §. Rätt att röra sig på annans fastighet. Enligt gällande 3 mom. har Gränsbevakningsväsendet rätt att tillfälligt använda andra fastigheter än sådana som stadigvarande används av Gränsbevakningsväsendet då detta är nödvändigt med tanke på militär övningsverksamhet eller en höjning av försvarsberedskapen. Det föreslås att 3 mom. ändras så att Gränsbevakningsväsendet får motsvarande rätt också i de situationer där detta är nödvändigt för upprätthållande av gränssäkerheten. Ett nödvändigt behov kan t.ex. hänföra sig till behov med anledning av extra trupper som bildats inom Gränsbevakningsväsendet för att hantera en situation som gäller gränssäkerheten eller till behoven för att hantera en situation med massinvandring.

Enligt gällande 3 mom. tillämpas 14 § i lagen om försvarsmakten på förfarandet för att ta en fastighet i användning. I första hand strävar man efter att avtala om ersättning till fastighetens ägare eller innehavare så att ersättningarna i allmänhet motsvarar full ersättning. Om inget avtal kan nås, ska 6 § i statsunderstödslagen (688/2001) iakttas vid betalning av ersättning, dock så att utgångspunkten i allmänhet är full ersättning.

I gällande 3 mom. finns det inte några bestämmelser om vem som fattar beslut inom Gränsbevakningsväsendet i sådana fall då en överenskommelse om användning av en fastighet inte kan nås med fastighetens ägare eller innehavare eller då Gränsbevakningsväsendet på en och samma gång behöver få ett sådant vidsträckt område till sitt förfogande, där det finns ett betydande antal fastigheter eller fastigheter med ett betydande antal ägare eller innehavare. Enligt 14 § 3 och 4 mom. i lagen om försvarsmakten kan beslutet i sådana fall fattas av staben för en försvarsgren inom Försvarsmakten eller Försvarsmaktens lokala förvaltningsmyndighet, garnisonschefen eller den som leder övningen. Det föreslås att det till 3 mom. fogas en bestämmelse om att motsvarande beslutsfattare inom Gränsbevakningsväsendet är staben för Gränsbevakningsväsendet, en kommandör för en förvaltningsenhet och en gränsbevakningsman med minst kaptens eller kaptenlöjtnants grad.

54 §. Upphörande och återkallande av gränsonstillstånd. I paragrafen föreskrivs om förutsättningarna för återkallande av ett gränsonstillstånd. Enligt gällande 2 mom. 3 punkten kan ett gränsonstillstånd återkallas om det inte längre finns grunder för att bevilja tillstånd. Bestämmelsen är av allmän karaktär, men den är i regel avsedd för situationer när en persons personliga förhållanden ändras, t.ex. när en person inte längre bor eller arbetar i gränsonen. Det kan dock vara nödvändigt att återkalla ett gränsonstillstånd även på grund av situationer som allvarligt hotar gränsordningen eller gränssäkerheten.

Till paragrafen fogas ett nytt 4 mom. enligt vilket ett gränsonstillstånd kan återkallas för högst en månad åt gången när ett behov som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning

förutsätter det, om detta är nödvändigt för upprätthållande av gränsordningen eller gränssäkerheten. Bestämmelsen föreslås vara tillämplig endast i exceptionella situationer där det krävs att tillträde till ett visst område inom gränszonen nekas med tanke på myndighetsåtgärder. En sådan situation kan t.ex. uppstå i samband med olaglig massinvandring eller i samband med ett hot som uppstår snabbt och äventyrar den nationella säkerheten. Beslutet om återkallande av tillståndet ska omedelbart återtas när det inte längre är nödvändigt.

Paragrafens 4 mom. ska inte gälla personer som avses i 53 § 1 mom. 1 och 2 punkten, dvs. personer som är bosatta eller förfogar över en bostadsbyggnad eller en fastighet i gränszonen samt deras närstående och personer som arbetar, utövar yrke eller bedriver näring eller rörelse i gränszonen. Dessa tillstånd har i regel beviljats tills vidare. Gränsbevakningsmyndigheten kan dock med stöd av 53 § 2 mom. vid behov förena gränszontillståndet för ovannämnda tillståndshavare med sådana nödvändiga villkor för verksamhet och färdsl i gränszonen enligt 52 § 1 mom. som krävs för upprätthållandet av gränsordningen och gränssäkerheten.

Återkallandet av gränszontillstånden kan samtidigt gälla ett eller flera geografiska områden. Ärenden som gäller återkallande av gränszontillstånd avgörs med stöd av 56 § 3 mom. av den regionala gränsbevakningsmyndighet vars verksamhetsområde ärendet huvudsakligen gäller efter att myndigheten har hört andra regionala gränsbevakningsmyndigheter vars verksamhetsområde berörs av ärendet. Återkallande av tidsbegränsade gränszontillstånd av orsaker i anslutning till gränssäkerheten kan delges genom offentlig delgivning enligt 55 § förvaltningslagen (434/2003). Detta är motiverat på grund av det stora antalet gränszontillstånd och på grund av att ärendet eventuellt är brådskande.

Det beviljas årligen ca 10 000 gränszontillstånd. Av dessa är 400–500 sådana tillstånd som beviljas på basis av 53 § 1 mom. 1 och 2 punkten. Beroende på område kan det finnas flera hundra giltiga gränszontillstånd som beviljats för en viss tid. En situation som leder till att tillstånden återkallas kan också uppstå snabbt och oförutsett. Beslut om återkallande av ett gränszontillstånd får i enlighet med 60 § överklagas genom besvär på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Återkallandet av gränszontillstånd på basis av 4 mom. kan också förenas med ett krav på gränszonsanmälan för de personer som avses i 53 § 1 mom. 1 och 2 punkten och vars gränszontillstånd förblir i kraft. En bestämmelse om anmälningsskyldigheten föreslås ingå i det nya 2 mom. i 57 §.

57 §. Gränzonsanmälan. Till paragrafen fogas ett nytt 2 mom. enligt vilket gränsbevakningsmyndigheten kan bestämma att en gränzonsanmälan ska göras på förhand om vistelse i gränszonen när ett behov som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning förutsätter det, om anmälan är nödvändig för upprätthållandet av gränsordningen eller gränssäkerheten. Bestämmelsen föreslås vara tillämplig endast i exceptionella situationer där det krävs att ett visst område inom gränszonen bevakas noggrannare. En sådan situation kan t.ex. uppstå i samband med olaglig massinvandring eller i samband med ett hot som uppstår snabbt och äventyrar den nationella säkerheten.

Anmälningsskyldighet kan användas som enda åtgärd, varvid den är en lindrigare åtgärd än det återkallande av tidsbegränsade gränszontillstånd som föreslås i 54 § 4 mom. Anmälningsskyldigheten kan också förenas med det återkallande av tidsbegränsade gränszontillstånd som avses i 54 § 4 mom., varvid anmälningsskyldigheten gäller sådana personer vars gränszontillstånd alltfjämt är i kraft. Till dessa personer hör de personer som avses i 53 § 1 mom. 1 och 2 punkten, dvs. personer som är bosatta eller förfogar över en bostadsbyggnad eller en fastighet i gränszonen samt deras närstående och personer som arbetar, utövar yrke eller bedriver näring eller rörelse i gränszonen. Anmälningsskyldighet kan påföras för högst en månad åt gången.

Anmälningsskyldighet är nödvändig i sådana exceptionella situationer som avses i bestämmelsen för att gränsbevakningsmyndigheterna ska ha aktuell information om vem som vistas i gränazonen. Dessa personer kan vid behov ges närmare anvisningar om färd i gränazonen för trygghet av myndigheternas verksamhet eller för säkerställande av personernas egen säkerhet. Anmälningsskyldigheten ska upphävas omedelbart när den inte längre är nödvändig.

Det föreslås att beslut om anmälningsskyldigheten enligt 2 mom. ska kunna delges genom offentlig delgivning enligt förvaltningslagen. Detta är motiverat på grund av det stora antalet gränzonstillstånd och på grund av att ärendet eventuellt är brådskande. Det beviljas årligen ungefär 10 000 gränzonstillstånd, och antalet tillstånd som är i kraft vid en viss tidpunkt kan beroende på område uppgå till flera hundra eller t.o.m. över tusen. En situation som leder till anmälningsskyldighet kan också uppstå snabbt och oförutsett.

Paragrafens 3 mom. preciseras på grund av det föreslagna nya 2 mom.

71 §. *Begränsningar av rätten att vistas i Gränsbevakningsväsendets lokaler och områden samt vid övningar inom Gränsbevakningsväsendet.* Enligt den gällande paragrafen är det möjligt att utfärda en tillfällig begränsning av eller ett tillfälligt förbud mot rätten att vistas inom ett militärt övningsområde eller ett övningsområde som hänför sig till gränssäkerheten. Till paragrafens 1 mom. fogas en rätt för en gränsbevakningsman med minst kaptenens eller kaptenlöjtnants grad att utfärda en tillfällig begränsning av eller ett tillfälligt förbud mot att vistas även på en fastighet som Gränsbevakningsväsendet tagit i användning med stöd av 39 § 3 mom. Enligt 39 § 3 mom. har Gränsbevakningsväsendet rätt att tillfälligt använda andra fastigheter än sådana som stadigvarande används av Gränsbevakningsväsendet då detta är nödvändigt med tanke på militär övningsverksamhet eller en höjning av försvarsberedskapen. I denna proposition föreslås att användningsrätten utvidgas också till situationer där detta är nödvändigt för upprätthållande av gränssäkerheten.

En tillfällig begränsning av eller ett tillfälligt förbud mot rätten att vistas är nödvändig i synnerhet när Gränsbevakningsväsendets materiel förvaras på fastigheten eller Gränsbevakningsväsendet har personal på den. Ändringen förutsätter också att inrikesministeriets förordning om begränsningar av och förbud mot rätten att röra sig i lokaler eller områden som Gränsbevakningsväsendet besitter (1323/2011) preciseras.

I paragrafens 2 mom. görs ändringar av teknisk natur.

77 a §. *Handräckning och assistans av Gränsbevakningsväsendet till polisen vid bekämpning av terroristbrott.* Enligt den gällande paragrafen har polisen för att förhindra eller avbryta sådana terrordåd som avses i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2–7 punkten eller 2 mom. i strafflagen rätt att vid särskilda situationer till havs få sådan handräckning av Gränsbevakningsväsendet som kräver användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel, om detta är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja faran.

Med användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel avses sådan användning av vapenmakt med beväpning som skaffats som krigsmateriel som är slagkraftigare än användningen av en tjänstemans personliga vapen och som lämpar sig för polisuppdrag. Med beväpning som är slagkraftigare än tjänstemannens personliga vapen, t.ex. stormgevär, avses inom Gränsbevakningsväsendet i praktiken lätta infanterivapen, t.ex. maskingevär, luftvärnsmaskingevär eller pansarvärnsvapen. Med beväpning som skaffats som krigsmateriel avses inte maktmedelsredskap som skaffats för upprätthållande av gränssäkerheten, t.ex. ett redskap vars maktmedelseffekt bygger på ljud, ljus eller förlamande ämnen.

Handräckning av Gränsbevakningsväsendet som omfattar användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel är begränsad till finska havsområden och Finlands ekonomiska zon. Detta har ansetts motiverat, eftersom Gränsbevakningsväsendet har särskild funktionsförmåga på havsområdena när det gäller territorialbevakning samt hög beredskap året runt för upprätthållande av sjöräddningsberedskapen.

Gränsbevakningsväsendets enheter har beväpning som skaffats som krigsmateriel och som Gränsbevakningsväsendet snabbt kan ta i bruk vid territorialövervakning och militärt försvar samt när handräckning eller assistans med stöd av paragrafen ges till polisen för att hindra eller avbryta terrordåd.

Eftersom Gränsbevakningsväsendet har förmåga att ge handräckning med beväpning som skaffats som krigsmateriel även på landområden utvidgas tillämpningsområdet för 1 mom. till att omfatta inte bara finskt havsområde och Finlands ekonomiska zon utan även gränsövergångsställen och områden i närheten av gränsen. Enligt 4 § i gränsbevakningslagen är Gränsbevakningsväsendets verksamhet inte begränsad till ett visst område när det gäller handräckningsuppgifter. I praktiken är det dock ändamålsenligt att rikta handräckning med beväpning som skaffats som krigsmateriel endast till gränsövergångsställen och områden i närheten av gränsen, så att handräckningen kan ges utan att den äventyrar utförandet av Gränsbevakningsväsendets övriga lagstadgade uppgifter.

Handräckning som omfattar användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel kan ges när de personer som utför terrordåd har sådan skyddsutrustning eller utrustning för anfall som är så stark eller effektiv att de nämnda maktmedlen krävs för att förhindra eller skydda sig mot anfallen. Sådana maktmedel kan också behövas när ett kapat fordon måste stoppas. De gärningar som avses i paragrafen utförs av sådana aktörer som inte kan identifieras som militärpersoner från en främmande stats väpnade styrkor eller som någon som agerar för en främmande stats räkning eller med dess samtycke. På hot som orsakas av en främmande stats militärpersoner, väpnade styrkor eller militära styrkor utan beteckningar tillämpas territorialövervakningslagen. En utvidgning av tillämpningsområdet ändrar inte den rådande situationen på havsområden som hör till Finlands jurisdiktion, och utvidgningen gäller inte bistånd till en annan medlemsstat i Europeiska unionen.

Polisen har enligt gällande lagstiftning rätt att även av försvarsmakten begära handräckning som omfattar användning av militära maktmedel vid bekämpning av terroristbrott. Polisen fattar utifrån situationen beslut om den ska begära handräckning av Försvarsmakten eller Gränsbevakningsväsendet eller av båda. Handräckning av Gränsbevakningsväsendet kan behövas t.ex. när Försvarsmaktens materiel och personalresurser är långt från platsen i fråga eller bundna till andra uppgifter. En sådan situation kan uppstå t.ex. på ett gränsövergångsställe eller annars i närheten av gränsen, där Gränsbevakningsväsendet även i övrigt är verksam.

Det föreslås inga andra ändringar i paragrafen. De allmänna förutsättningarna för handräckning ändras inte. Bestämmelserna om beslut om handräckning, ledning och kostnader (77 b–77 d §) ändras inte heller. Dessutom ska myndigheterna i sin verksamhet beakta de internationella överenskommelser som gäller Ålands demilitarisering och neutralisering.

79 §. Handräckning av Försvarsmakten till Gränsbevakningsväsendet. Enligt den gällande paragrafen har Gränsbevakningsväsendet rätt att få handräckning av Försvarsmakten i form av 1) utrustning för efterspaning och personalresurser för efterspaning och reglering av trafiken, om det är nödvändigt för att en person som uppenbart olagligen har passerat riksgränsen ska kunna ertappas i Finland på bar gärning, 2) skyddsutrustning som behövs för att Gränsbevakningsväsendet tryggt ska kunna utföra ett farligt uppdrag, 3) särskild sakkunskap som behövs för att utföra en gränsövervakningsuppgift eller undersöka en gränstilldragelse, 4) utrustning

och särskild sakkunskap som behövs för att avvärja ett i lagen om sjöfartsskydd avsett hot mot säkerheten som riktar sig mot ett fartyg som är till havs eller mot dess passagerare. Den handräckning som avses i paragrafen omfattar inte användning av skjutvapen eller militära maktmedel. Bestämmelser om handräckning till Gränsbevakningsväsendet finns dessutom i 78 §, enligt vilken en myndighet ska ge Gränsbevakningsväsendet sådan handräckning som behövs för fullgörande av ett uppdrag som ankommer på Gränsbevakningsväsendet och som myndigheten är behörig att ge. Enligt 10 § i lagen om försvarsmakten ger försvarsmakten handräckning till Gränsbevakningsväsendet enligt vad som föreskrivs i gränsbevakningslagen.

Paragrafens 1 mom. ändras så att Gränsbevakningsväsendet har rätt att få handräckning av Försvarsmakten i form av sådan utrustning, personal och särskild sakkunskap som behövs för ett uppdrag i anslutning till upprätthållandet av gränssäkerheten i hemlandet samt ett uppdrag som föreskrivits för Gränsbevakningsväsendet i lagen om sjöfartsskydd. Bestämmelserna omfattar situationer enligt den gällande paragrafen samt eventuella andra situationer som uppstår i samband med upprätthållandet av gränssäkerheten och där handräckning av Försvarsmakten behövs. Handräckningens innehåll och omfattning ska inte i detalj begränsas i förväg, eftersom det inte är möjligt att heltäckande förutse alla situationer som förutsätter handräckning. Med upprätthållande av gränssäkerheten avses enligt definitionen i 2 § de åtgärder som vidtas i hemlandet och utomlands för att förhindra brott mot bestämmelserna om passerande av riksgränsen och den yttre gränsen, avvärja hot mot den allmänna ordningen och säkerheten i persontrafiken över gränserna, bekämpa gränsoverskridande brottslighet och garantera säkerheten vid passerande av gränsen. En förutsättning för handräckningen är att den inte äventyrar utförandet av andra uppgifter som ska skötas av Försvarsmakten.

Genom den föreslagna ändringen säkerställs det att Försvarsmaktens tillgängliga resurser och materiel vid behov kan utnyttjas i olika hotsituationer för att stödja Gränsbevakningsväsendet, om dess egna resurser är otillräckliga med beaktande av situationens allvar. Genom ändringen tryggs samtidigt utförandet av Försvarsmaktens egna uppgifter.

Den som ger handräckning ska i ett synnerligen viktigt och brådskande uppdrag ha rätt att under en gränsbevakningsmans uppsikt använda sådana för uppdraget behövliga maktmedel som gränsbevakningsmannen med stöd av sina befogenheter ger fullmakt till och som med hänsyn till situationen kan anses vara vara försvarliga. Maktmedlen kan också inbegripa användning av skjutvapen. Bestämmelsen motsvarar 6 § 2 mom. i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen.

Beslutsfattandet om begäran om och lämnande av handräckning kvarstår i princip oförändrat. När det gäller Försvarsmakten intas det på motsvarande sätt som i 3 § 2 mom. i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen en bestämmelse om att beslut också kan fattas av en chef för en militär inrättning.

79 b §. Kostnaderna för Försvarsmaktens handräckning. Paragrafen är ny. Enligt paragrafen svarar Försvarsmakten själv för kostnaderna för den handräckning som Försvarsmakten ger Gränsbevakningsväsendet när handräckningen är nödvändig med beaktande av uppdragets art och hur brådskande det är. Om handräckningen binder stora resurser och drar ut på tiden så att den väsentligt försvårar de grundläggande funktionerna vid Försvarsmakten eller den enhet som ger handräckningen eller orsakar betydande kostnader, har Försvarsmakten rätt att få ersättning för sina direkta kostnader. I sådana situationer prövas också mottagandet av handräckning på nytt. Regleringen motsvarar 2 a § i förordningen om försvarsmaktens handräckning till polisen (782/1980), 77 d § i gränsbevakningslagen och 11 § i lagen om samarbete mellan polisen, Tullen och gränsbevakningsväsendet.

1.2 Utlänningslagen

11 kap. Transportörers skyldigheter och påföljdsavgift

184 a §. *Transportörers skyldigheter vid trafik över de inre gränserna.* Paragrafen är ny. Paragrafen fogas till lagens 11 kap. som innehåller bestämmelser om transportörers skyldigheter och påföljdsavgift. Bestämmelserna gäller endast trafik över en yttre gräns, dvs. trafik utanför Schengenområdet. Till de centrala skyldigheterna hör transportörers skyldighet att kontrollera resedokument som krävs för inresa samt visum eller uppehållstillstånd som krävs (173 §), fordonsförarens och transportörers skyldighet att anmäla och övervaka passagerarna (174 §) samt transportörers återtransportskyldighet när en utlännings avvisas eller nekats inresa (175–178 §).

Enligt den nya paragrafen ska bestämmelserna i 11 kap. tillämpas också vid trafik över de inre gränserna när gränskontroll tillfälligt har återinförts vid dem i enlighet med kodexen om Schengengränserna och gränsbevakningslagen. Regleringen grundar sig på artikel 32 i kapitel 2 i avdelning III i kodexen om Schengengränserna, enligt vilken de bestämmelser i avdelning II i kodexen om Schengengränserna som gäller de yttre gränserna i tillämpliga delar ska gälla i sådana situationer. Enligt kodexen om Schengengränserna får gränskontroll tillfälligt återinföras vid de inre gränserna till följd av ett allvarligt hot mot den allmänna ordningen eller den inre säkerheten. Det är i praktiken nödvändigt att utsträcka transportörernas skyldigheter och påföljdsavgiften till att gälla också trafik över de inre gränserna för att syftet med återinförandet av gränskontroll ska kunna nås. De föreslagna bestämmelserna förhindrar redan i förväg olaglig inresa till Finland samt andra hot mot den allmänna ordningen eller den inre säkerheten.

Regleringen innebär flera nya skyldigheter i synnerhet för de transportörer som för närvarande inte idkar sådan trafik till Finland som överskrider de yttre gränserna. Transportörerna ska bl.a. vara skyldiga att känna till de handlingar som ger rätt till inresa i landet och att kontrollera att de finns vid äventyr av en påföljdsavgift. I praktiken kommer regleringen sannolikt att hindra att personer utan resedokument kan stiga ombord på trafikmedlen. Regleringen dämpar därmed antalet asylsökande som kommer till Finland på vissa rutter, men hindrar inte ansökan om asyl i Finland helt och hållet. Internationella överenskommelser eller EU-lagstiftningen innehåller inte några bestämmelser om asylrutter. Staterna har rätt att styra inreseströmmen till vissa gränsövergångsställen utan att detta kränker rätten till internationellt skydd.

Återinförande av gränskontroll vid de inre gränserna är en exceptionell åtgärd som vidtas endast om myndigheternas övriga åtgärder inte är tillräckliga. Enligt kodexen om Schengengränserna får gränskontroll vid de inre gränserna återinföras antingen helt eller delvis. Åtgärdernas omfattning specificeras i det statsrådsbeslut som gäller återinförande av gränskontroll. Skyldigheterna enligt 11 kap. ska gälla endast sådana gränsövergångsställen eller rutter på vilka gränskontroll har återinförts. Transportörer som regelbundet idkar trafik på gränsövergångsställena eller rutterna i fråga ska informeras om att bestämmelsen börjar tillämpas.

Enligt 179 § ska det tas ut en påföljdsavgift av en transportör som bryter mot den kontrollskyldighet som föreskrivs i 173 §. Avgiften är 3 000 euro per person som transporterats. I och med den nya paragrafen tas påföljdsavgiften ut också när gränskontroll tillfälligt har återinförts vid de inre gränserna. I brådskande fall kan gränskontrollen återinföras mycket snabbt vid de inre gränserna, vilket kan leda till en fördröjning i fullgörandet av skyldigheterna. Detta kan vid behov beaktas vid prövningen av om en påföljdsavgift ska tas ut i enlighet med 179 § 2 mom. I princip kan man dock skäligen förutsätta att en transportör har förberett sig också för sådana exceptionella situationer.

Regleringen hör också samman med den föreslagna ändring av lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet som utvidgar transportörens skyldighet att lämna passageraruppgifter även vid trafik över de inre gränserna när gränskontroll har återinförts vid dem.

1.3 Lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet

14 a §. *Behandling av överskottsinformation som erhållits med hemliga informationsinhämtningsmetoder.* Till 1 mom. fogas en hänvisningsbestämmelse till 5 kap. 54 § i polislagen, i vilken det föreskrivs om behandlingen av överskottsinformation som erhållits med hemliga informationsinhämtningsmetoder enligt polislagen. Bestämmelsen behövs på grund av de ändringar som föreslås i 33 § i gränsbevakningslagen. I momentets ordalydelse har den föreslagna lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet beaktats.

19 §. *Uppgifter om personer i fordon som passerar den yttre gränsen.* I 2 och 3 mom. i den gällande paragrafen föreskrivs om skyldigheten för föraren av ett fordon som anländer till eller avgår från Finland och passerar den yttre gränsen att till gränskontrollmyndigheten lämna uppgifter om personerna i fordonet samt om skyldigheten för transportörer att lämna passagerar- och besättningsförteckningar vid trafik över de yttre gränserna. Regleringen kompletteras av 20 och 20 a §, enligt vilka nämnda uppgifter ska lämnas i flygtrafik och tåg- och fartygstrafik före ankomsten till gränskontrollen. Till paragrafen fogas ett nytt 4 mom., enligt vilket de uppgifter som avses i 2 och 3 mom. ska lämnas också vid trafik över de inre gränserna när gränskontroll tillfälligt har återinförts vid dem i enlighet med kodexen om Schengengränserna och gränsbevakningslagen. Regleringen grundar sig på artikel 32 i kapitel 2 i avdelning III i kodexen om Schengengränserna, enligt vilken de bestämmelser i avdelning II i kodexen om Schengengränserna som gäller de yttre gränserna i tillämpliga delar ska gälla i sådana situationer. Enligt kodexen om Schengengränserna får gränskontroll tillfälligt återinföras vid de inre gränserna till följd av ett allvarligt hot mot den allmänna ordningen eller den inre säkerheten.

Bestämmelsen innebär nya skyldigheter i synnerhet för sådana transportörer som idkar trafik över de inre gränserna och som inte för närvarande för passagerarförteckningar med stöd av andra bestämmelser. Till dessa hör t.ex. bussar, taxibilar och andra bilar som kan beställas. Det finns separata bestämmelser om passagerarförteckningar i flyg- och fartygstrafik. För närvarande finns det inte tågtrafik över de inre gränserna till Finland.

Återinförande av gränskontroll vid de inre gränserna är en exceptionell åtgärd som vidtas endast om myndigheternas övriga åtgärder inte är tillräckliga. Enligt kodexen om Schengengränserna får gränskontroll vid de inre gränserna återinföras antingen helt eller delvis. Åtgärdernas omfattning specificeras i det statsrådsbeslut som gäller återinförande av gränskontroll. I praktiken gäller skyldigheten enligt 4 mom. endast sådana gränsövergångsställen eller rutter på vilka gränskontroll har återinförts. Transportörer som regelbundet idkar trafik på gränsövergångsställena eller rutterna i fråga ska informeras om att bestämmelsen börjar tillämpas.

Regleringen överensstämmer med den reglering som föreslås i 20 och 20 a §. Regleringen hör dessutom samman med den föreslagna ändring av utlänningslagen som utvidgar även transportörernas övriga skyldigheter och påföljdsavgiften till trafik över de inre gränserna när gränskontroll har återinförts vid dem.

20 §. *Transportörers skyldighet att lämna uppgifter om flygpassagerare.* Enligt gällande paragraf gäller transportörers skyldighet att i förväg lämna uppgifter om flygpassagerare till gränskontrollmyndigheten endast trafik över de yttre gränserna. Med trafik över de yttre gränserna avses trafik utanför Schengenområdet. Att uppgifter om passagerare fås i förväg är en förutsättning för riktade in- och utresekontroller och således för en effektiv gränskontroll.

Till paragrafen fogas ett nytt 4 mom., enligt vilket de uppgifter som avses i paragrafen ska lämnas också vid trafik över de inre gränserna när gränskontroll tillfälligt har återinförts vid dem i enlighet med kodexen om Schengengränserna och gränsbevakningslagen. Regleringen grundar sig på artikel 32 i kapitel 2 i avdelning III i kodexen om Schengengränserna, enligt vilken de bestämmelser i avdelning II i kodexen om Schengengränserna som gäller de yttre gränserna i tillämpliga delar ska gälla i sådana situationer. Enligt kodexen om Schengengränserna får gränskontroll tillfälligt återinföras vid de inre gränserna till följd av ett allvarligt hot mot den allmänna ordningen eller den inre säkerheten. Det är i praktiken nödvändigt att utsträcka transportörernas skyldighet att lämna uppgifter till att gälla också trafik över de inre gränserna för att syftet med återinförandet av gränskontroll ska kunna nås. De föreslagna bestämmelserna förhindrar redan i förväg olaglig inresa till Finland samt andra hot mot den allmänna ordningen eller den inre säkerheten.

Återinförande av gränskontroll vid de inre gränserna är en exceptionell åtgärd som vidtas endast om myndigheternas övriga åtgärder inte är tillräckliga. Enligt kodexen om Schengengränserna får gränskontroll vid de inre gränserna återinföras antingen helt eller delvis. Åtgärdernas omfattning specificeras i det statsrådsbeslut som gäller återinförande av gränskontroll. Bestämmelsen i det nya 4 mom. innebär nya skyldigheter för sådana flygbolag som för närvarande idkar endast trafik över de inre gränserna till Finland. I praktiken gäller skyldigheten att lämna uppgifter endast sådana gränsövergångsställen eller flygrutter på vilka gränskontroll har återinförts. Flygbolag som regelbundet idkar trafik på gränsövergångsställena eller rutterna i fråga ska informeras om att bestämmelsen börjar tillämpas. Flygbolag är redan med stöd av gällande lagstiftning skyldiga att upprätta passagerar- och besättningsförteckningar även vid transporter över de inre gränserna (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 996/2010 om utredning och förebyggande av olyckor och tillbud inom civil luftfart och om upphävande av direktiv 94/56/EG).

Enligt 179 § i utlänningslagen ska det tas ut en påföljdsavgift av en transportör som bryter mot skyldigheten att lämna uppgifter enligt denna paragraf. Avgiften är 3 000 euro för varje sådan resa för vilken uppgifter om passagerare inte meddelats eller för vilken bristfälliga eller felaktiga uppgifter meddelats. En påföljdsavgift ska också tas ut vid brott mot bestämmelsen i det nya 4 mom. I brådskande fall kan gränskontrollen återinföras mycket snabbt vid de inre gränserna, vilket kan leda till en fördröjning i fullgörandet av skyldigheterna. Detta kan vid behov beaktas vid prövningen av om en påföljdsavgift ska tas ut i enlighet med 179 § 2 mom. i utlänningslagen. I princip kan man dock skäligen förutsätta att ett flygbolag har förberett sig också för sådana exceptionella situationer.

Regleringen överensstämmer med den reglering som föreslås i 19 och 20 a §. Regleringen hör dessutom samman med den föreslagna ändring av utlänningslagen som utvidgar även transportörernas övriga skyldigheter och påföljdsavgiften till trafik över de inre gränserna när gränskontroll har återinförts vid dem.

20 a §. Transportörers skyldighet att lämna uppgifter om passagerare och besättning i fartygs- och tågtrafik. I paragrafen föreskrivs om skyldigheten att i förväg lämna uppgifter om passagerare i fartygs- och tågtrafik när trafiken idkas över de yttre gränserna. Att uppgifter om passagerare fås i förväg är en förutsättning för riktade in- och utresekontroller och således för en effektiv gränskontroll.

Till paragrafen fogas ett nytt 3 mom., enligt vilket de uppgifter som avses i paragrafen ska lämnas också vid trafik över de inre gränserna när gränskontroll tillfälligt har återinförts vid dem i enlighet med kodexen om Schengengränserna och gränsbevakningslagen. Regleringen grundar sig på artikel 32 i kapitel 2 i avdelning III i kodexen om Schengengränserna, enligt vilken de bestämmelser i avdelning II i kodexen om Schengengränserna som gäller de yttre

gränserna i tillämpliga delar ska gälla i sådana situationer. Enligt kodexen om Schengengränserna får gränskontroll tillfälligt återinföras vid de inre gränserna till följd av ett allvarligt hot mot den allmänna ordningen eller den inre säkerheten. Det är i praktiken nödvändigt att utsträcka transportörernas skyldighet att lämna uppgifter till att gälla också trafik över de inre gränserna för att syftet med återinförandet av gränskontroll ska kunna nås. De föreslagna bestämmelserna förhindrar redan i förväg olaglig inresa till Finland samt andra hot mot den allmänna ordningen eller den inre säkerheten.

Återinförande av gränskontroll vid de inre gränserna är en exceptionell åtgärd som vidtas endast om myndigheternas övriga åtgärder inte är tillräckliga. Enligt kodexen om Schengengränserna får gränskontroll vid de inre gränserna återinföras antingen helt eller delvis. Åtgärdernas omfattning specificeras i det statsrådsbeslut som gäller återinförande av gränskontroll. Bestämmelsen innebär nya skyldigheter för sådana transportörer som för närvarande idkar endast fartygstrafik över de inre gränserna till Finland. För närvarande finns det inte tågtrafik över de inre gränserna till Finland. Transportörer som regelbundet idkar trafik på gränsövergångsställena eller rutterna i fråga ska informeras om att bestämmelsen börjar tillämpas. De som idkar fartygstrafik är enligt lagen om passagerarfartygs personlistor (1038/2009) redan nu skyldiga att upprätta passagerar- och besättningsförteckningar även vid trafik över de inre gränserna.

Enligt 179 § i utlänningslagen ska det tas ut en påföljdsavgift av en transportör som bryter mot skyldigheten att lämna uppgifter enligt denna paragraf. Avgiften är 3 000 euro för varje sådan resa för vilken uppgifter om passagerare inte meddelats eller för vilken bristfälliga eller felaktiga uppgifter meddelats. En påföljdsavgift ska också tas ut vid brott mot bestämmelsen i det nya 3 mom. I brådskande fall kan gränskontrollen återinföras mycket snabbt vid de inre gränserna, vilket kan leda till en fördröjning i fullgörandet av skyldigheterna. Detta kan vid behov beaktas vid prövningen av om en påföljdsavgift ska tas ut i enlighet med 179 § 2 mom. i utlänningslagen. I princip kan man dock skäligen förutsätta att en transportör har förberett sig också för sådana exceptionella situationer.

Regleringen överensstämmer med den reglering som föreslås i 19 och 20 §. Regleringen hör dessutom samman med den föreslagna ändring av utlänningslagen som utvidgar även transportörernas övriga skyldigheter och påföljdsavgiften till trafik över de inre gränserna när gränskontroll har återinförts vid dem.

1.4 Lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning

7 §. *Beslut av republikens president i militära kommandomål inom gränsbevakningsväsendet.* Enligt den gällande paragrafen fattar republikens president beslut i militära kommandomål som gäller Gränsbevakningsväsendet efter föredragning av inrikesministern. Vid föredragningen av ett sådant ärende har statsministern och chefen för Gränsbevakningsväsendet rätt att vara närvarande och uttala sin uppfattning om det. I denna proposition föreslås att det till gränsbevakningslagen fogas en ny 34 c § om Gränsbevakningsväsendets befogenheter i sådana uppgifter med anknytning till det militära försvaret som Försvarsmakten ger Gränsbevakningsväsendet. Till befogenheterna hör vid behov också användning av militära maktmedel för rikets försvar. Användningen av militära maktmedel är ett militärt kommandomål som ska avgöras av republikens president.

Till paragrafen fogas ett nytt 4 mom., enligt vilket det förfarande som föreskrivs i 32 § 2 och 3 mom. i lagen om försvarsmakten avvika från huvudregeln tillämpas på ett sådant militärt kommandomål inom Gränsbevakningsväsendet som gäller användning av vapenmakt med krigsmateriel som är slagkraftigare än en tjänstemans personliga vapen. Enligt de nämnda bestämmelserna avgör presidenten militära kommandomål på föredragning av kommandören för Försvarsmakten och besluten kontrasigneras av kommandören för Försvarsmakten. När ett mi-

litärt kommandomål föredras för presidenten har försvarsministern rätt att närvara och uttala sin uppfattning om saken. När kommendören för Försvarsmakten föredrar ett militärt kommandomål som avses i 31 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten ska försvarsministern emellertid vara närvarande och uttala sin uppfattning om saken. Dessutom kan statsministern vara närvarande och uttala sin uppfattning om saken. Till sådana militära kommandomål som avses i 31 § 1 mom. hör besluten om de centrala grunderna för rikets militära försvar, om betydande ändringar i den militära försvarsberedskapen, om principerna för genomförande av det militära försvaret samt om andra vitsyftande eller principiellt viktiga militära kommandomål. I fråga om föredragning av sådana militära kommandomål inom Gränsbevakningsväsendet som avses i detta moment ska ovannämnda beslutsfattande kompletteras så att inrikesministern och chefen för Gränsbevakningsväsendet, utöver statsministern och försvarsministern, har rätt att vara närvarande och uttala sin uppfattning om saken.

Ändringen understryker Försvarsmaktens ställning som huvudansvarig myndighet för det militära försvaret och vid beslutsfattandet om användning av vapenmakt med krigsmateriel. Enligt 25 § i gränsbevakningslagen deltar Gränsbevakningsväsendet i det militära försvaret i samarbete med Försvarsmakten. Planeringen, utbildningen och övningarna i anslutning till det militära försvaret sker i enlighet med de principer som Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet gemensamt kommit överens om. Vid militära hot höjs beredskapen utifrån Gränsbevakningsväsendets och Försvarsmaktens gemensamma lägesbild och prövning, och Gränsbevakningsväsendets åtgärder överensstämmer med de operativa uppgifter som Försvarsmakten gett Gränsbevakningsväsendet. I och med att inrikesministern och chefen för Gränsbevakningsväsendet har rätt att vara närvarande och uttala sin uppfattning stärks Gränsbevakningsväsendets och Försvarsmaktens samarbete inom det militära försvaret och säkerställs det att myndigheternas verksamhet är samordnad i samband med beslutsfattandet.

26 b §. Studerandes övriga uppgifter. Enligt paragrafen kan staben för Gränsbevakningsväsendet förordna en studerande på grundkursen för gränsbevakare som har tillräcklig utbildning att även utföra andra uppgifter än övningar som ingår i utbildningen, om detta behövs för skötseln av allvarliga specialsituationer som hör till Gränsbevakningsväsendets ansvarsområde. När en studerande utför en sådan uppgift ska vad som i 35 § 2 mom. i gränsbevakningslagen föreskrivs om befogenheter för den som bistår en gränsbevakningsman tillämpas på studeranden.

De situationer som avses i paragrafen kan vara vittomfattande till följd av t.ex. hybridhot och sysselsätta hela Gränsbevakningsväsendets personal och även andra myndigheter. Även värnpliktiga kan med stöd av 30 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning ha kallats in för att stödja Gränsbevakningsväsendets verksamhet. Paragrafens 2 mom. ändras så att en studerande på grundkursen för gränsbevakare vid utförandet av uppgifter som avses i 1 mom. har motsvarande befogenheter som de som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst enligt de föreslagna nya 34 d–34g § i gränsbevakningslagen. Detta är ändamålsenligt för att gränsbevakningsmännens och Gränsbevakningsväsendets övriga tjänstemäns resurser ska kunna riktas till skötseln av mera krävande uppgifter.

1.5 Polislagen

2 kap. Allmänna befogenheter

21 §. Gränskontroll och tullåtgärder. Till paragrafens 1 mom. fogas en befogenhet i enlighet med 30 a § i gränsbevakningslagen för en polisman att styra och begränsa vistelse på ett gränsovergångsställe. Enligt 30 a § i gränsbevakningslagen har en gränsbevakningsman som tjänstgör som chef vid ett gränsovergångsställe och en gränsbevakningsman med minst löjtnants grad rätt att för att underlätta gränstrafikens och in- och utresekontrollernas smidighet

styra passagerare och trafikmedlens personal i fråga om hur de rör sig genom att ange behövliga leder från trafikmedlet eller den yttre gränsen till den plats där in- och utresekontrollen sker samt genom tidsmässiga begränsningar för vistelse. När det gäller polisen ska en polisman ha motsvarande befogenhet. Bestämmelsen är nödvändig på grund av de gränskontrolluppgifter som föreskrivs för polisen. Bestämmelsens ordalydelse motsvarar 31 § i tullagen (304/2016).

2 Närmare bestämmelser

Den föreslagna nya bestämmelsen i gränsbevakningslagen om befogenheten att ingripa i obemannade luftfartygs eller modellflygplans färd förutsätter kompletteringar av inrikesministeriets förordning om gränsbevakningsväsendets metoder vid stoppande av fortskaffningsmedel och användning av maktmedel (656/2005).

De föreslagna tilläggen till 71 § i gränsbevakningslagen förutsätter preciseringar av inrikesministeriets förordning om begränsningar av och förbud mot rätten att röra sig i lokaler eller områden som Gränsbevakningsväsendet besitter (1323/2011).

3 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft så snart som möjligt.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Enligt 2 § 3 mom. i grundlagen ska all utövning av offentlig makt bygga på lag och i all offentlig verksamhet ska lag noggrant iakttas. Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen ska bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter utfärdas genom lag.

När propositionen bedöms från grundlagssynpunkt är de mest betydelsefulla lagändringarna de som ger myndigheterna nya befogenheter som avser individen eller som begränsar individens rättigheter eller genom vilka redan existerade befogenheter utökas eller individens rättigheter eller handlingsfrihet begränsas i något annat avseende. I propositionen ingår flera bestämmelser som är av betydelse med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna. En del av dem finns över huvud taget inte i den gällande lagstiftningen eller också föreslås det att gällande bestämmelser ändras. Samtidigt ska de allmänna förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna beaktas (GrUB 25/1994 rd).

4.1 Befogenheter att upprätthålla allmän ordning och säkerhet

Det föreslås att en gränsbevakningsmans befogenheter för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet utvidgas. Enligt förslaget ska Gränsbevakningsväsendet i framtiden se till att allmän ordning och säkerhet upprätthålls inte bara vid gränsövergångsställena utan även i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning, när polisen är förhindrad att göra det. En gränsbevakningsman föreslås i situationer som gäller upprätthållande av allmän ordning och säkerhet kunna utöva befogenheter som motsvarar befogenheterna i 2 kap. i polislagen i större utsträckning än för närvarande och dessutom använda teknisk avlyssning och optisk observation för att avvärja en fara eller för att en åtgärd som Gränsbevakningsväsendet vidtar tryggt ska kunna vidtas. Användningen av teknisk avlyssning och optisk observation bedöms nedan.

Genom de föreslagna nya befogenheterna ingriper man i den personliga frihet och integritet som tryggas i 7 § 1 mom. i grundlagen, i den rörelsefrihet som tryggas i 9 § i grundlagen, i det skydd för privatlivet som tryggas i 10 § 1 mom. i grundlagen och i det egendomsskydd som

tryggas i 15 § 1 mom. i grundlagen. Bestämmelserna i polislagen har tillkommit med grundlagsutskottets medverkan (t.ex. GrUU 67/2010 rd och GrUU 19/2005 rd) och polislagen uppfyller de allmänna förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna.

Upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet har i lagstiftningen i första hand getts i uppgift till polisen. Grundlagsutskottet har ansett att det normalt krävts särskilda grunder för att uppgifter och befogenheter som hör till polisen anvisas andra myndigheter (GrUU 67/2016 rd). Grundlagsutskottet har i sina tidigare utlåtanden ansett att ett sådant i lag föreskrivet be- myndigande för en annan myndighet som motsvarar de befogenheter som polisen har ska be- dömas med hänsyn till det nödvändighetskrav som ingår i förutsättningarna för inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna (t.ex. GrUU 10/2016 rd, GrUU 49/2014 rd, GrUU 37/2002 rd och GrUU 2/1996 rd). Bestämmelserna om Gränsbevakningsväsendets gällande befogenheter för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet har tillkommit med grundlagsutskottets medverkan (t.ex. GrUU 19/2005 rd och GrUU 9/2009 rd).

De nya hotbilderna karakteriseras i hög grad av att de påverkar myndighetsverksamhetens gränssytor. Därför är det viktigt att säkerställa att gränsövergångsställena, Gränsbevakningsväsendets lokaler och de områden som är i Gränsbevakningsväsendet besittning kan tryggas även när polisen är förhindrad att göra det. Det primära ledningsansvaret för upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet kvarstår alltså hos polisen. Gränsbevakningsväsendets uppgifter och befogenheter kommer att vara geografiskt begränsade och finnas till förfogande endast när polisen är förhindrad. Bestämmelserna är således nödvändiga och det finns en godtagbar grund för dem.

Grundlagsutskottet har med avseende på utövandet av befogenheter och maktmedel betonat bl.a. lämplig utbildning (t.ex. GrUU 67/2016 rd, GrUU 19/2005 rd, GrUU 11/2005 rd och GrUU 1/1994 rd). De föreslagna nya befogenheterna är med undantag av teknisk avlyssning och optisk observation sådana som en gränsbevakningsman redan nu har till sitt förfogande i sådana uppgifter för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet som utförs på polisens begäran eller i brådskande situationer. En gränsbevakningsman har således redan i huvudsak sådan utbildning och praktiskt erfarenhet som behövs för att utöva befogenheterna. Användningen av teknisk avlyssning och optisk observation i syfte att avvärja en fara och för att Gränsbevakningsväsendets åtgärd tryggt ska kunna vidtas förutsätter fortbildning, som kan inkluderas i de gällande studiehelheterna i Gräns- och sjöbevakningsskolan.

4.2 Teknisk avlyssning och optisk observation för avvärjande av fara och för att Gränsbevakningsväsendets åtgärd tryggt ska kunna vidtas

I propositionen föreslås det att Gränsbevakningsväsendet ska ha rätt att utföra teknisk avlyssning och optisk observation för att Gränsbevakningsväsendets åtgärd tryggt ska kunna vidtas och sådan överhängande fara avvärjas som hotar den persons liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller den persons liv eller hälsa som ska gripas eller skyddas. I propositionen föreslås det att Gränsbevakningsväsendet ska ha rätt att använda teknisk avlyssning och optisk observation när Gränsbevakningsväsendet, på grund av att polisen är förhindrad, ser till att allmän ordning och säkerhet upprätthålls vid gränsövergångsställena, i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning eller på polisens begäran någon annanstans samt när Gränsbevakningsväsendet ger polisen assistans vid bekämpning av terrorism eller i andra särskilda situationer.

De föreslagna bestämmelserna är viktiga med tanke på den brev- och telefonhemlighet samt hemlighet i fråga om andra förtroliga meddelanden som tryggas i 10 § 2 mom. i grundlagen. Genom lag kan det enligt 3 mom. i samma paragraf bestämmas om sådana begränsningar i

meddelandehemligheten som är nödvändiga vid utredning av brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet eller hemfriden, vid rättegång och säkerhetskontroll samt under frihetsberövande.

Grundlagsutskottet har tagit ställning till motsvarande bestämmelse i samband med lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (GrUU 36/2017 rd). I den föreslagna bestämmelsen är det fråga om en situation där Gränsbevakningsväsendet strävar efter att trygga liv och hälsa för den som vidtar en enskild åtgärd eller den som är föremål för åtgärden. Det godtagbara syftet att skydda liv och hälsa går tillbaka på de rättigheter som är skyddade i 7 § i grundlagen. Enligt utskottet kan bestämmelsen anses ha ett likadant mål med koppling till säkerhetsintressen som säkerhetskontroll enligt 10 § 3 mom. i grundlagen. Detta stöds av syftet med bestämmelsen, det snäva tillämpningsområdet och de konkreta tillämpningssituationerna. Inte heller vid teknisk avlyssning och optisk observation i syfte att avvärja en fara och för att Gränsbevakningsväsendets åtgärd tryggt ska kunna vidtas är det fråga om långvarig utan snarare om en kortvarig och enstaka begränsning. Således ska det anses att det finns godtagbara skäl för bestämmelsen, och att den inte är problematisk med tanke på grundlagen.

4.3 Uppgifter med anknytning till det militära försvaret

Det föreslås att bestämmelser om Gränsbevakningsväsendets befogenheter i uppgifter med anknytning till det militära försvaret fogas till gränsbevakningslagen. Tidigare har det inte uttryckligen föreskrivits om befogenheterna, utan de har ansetts följa direkt av bestämmelserna om uppdraget. Gränsbevakningsväsendet har för att trygga Finlands territorium, befolkningens livsbetingelser och statsledningens handlingsfrihet samt för att försvara den lagliga samhällsordningen rätt att vid behov använda vapenmakt med krigsmateriel när ett väpnat angrepp eller ett motsvarande yttre hot riktas mot Finland. Användningen av maktmedlen ska vara förenlig med internationella förpliktelser som är bindande för Finland. De föreslagna bestämmelserna motsvarar 4 § i lagen om försvarsmakten, vilka har tillkommit med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 51/2006 rd).

Bestämmelserna är viktiga med tanke på den i 2 § 3 mom. i grundlagen fastställda rättsstatsprincipen. Enligt den ska all utövning av offentlig makt bygga på lag, och i all offentlig verksamhet ska lag noggrant iaktas. Utgångspunkten är att utövandet av offentlig makt alltid ska ha en behörighetsgrund som återgår på en av riksdagen stiftad lag (RP 1/1998 rd). För bestämmelser i lag gäller allmänna krav på exakthet och noggrannhet. Bestämmelserna om befogenheterna är av betydelse också med hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheter som tryggas i grundlagen.

Grundlagsutskottet har i ovannämnda utlåtande i fråga om Försvarsmakten ansett att det är statsförfattningsrättsligt motiverat att ta in i lag en befogenhet som gäller militära maktmedel för att försvara landet. Eftersom det är Gränsbevakningsväsendets lagstadgade uppgift att delta i det militära försvaret, finns det även en godtagbar grund för bestämmelserna om de befogenheter som gäller Gränsbevakningsväsendet. Grundlagsutskottet har konstaterat att bestämmelsernas vaga, allmänt hållna formulering är förståelig med tanke på det militära försvarets egenart och inte utgör något problem från grundlagssynpunkt.

4.4 Beslutsförfarandet i militära kommandomål

Enligt 58 § 5 mom. i grundlagen beslutar republikens president i militära kommandomål under medverkan av ministern i enlighet med vad som föreskrivs närmare genom lag. Närmare bestämmelser om beslutsförfarandet i militära kommandomål finns i 31–33 § i lagen om försvarsmakten och i 7 och 8 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning. Enligt 7 § i den sistnämnda lagen fattar republikens president beslut i militära kommandomål som gäller

Gränsbevakningsväsendet efter föredragning av inrikesministern. Vid föredragningen av ett sådant ärende har statsministern och chefen för Gränsbevakningsväsendet rätt att vara närvarande och uttala sin uppfattning om det.

I propositionen föreslås en undantagsbestämmelse till gällande beslutsförfarande i militära kommandomål, till den del det är fråga om användning av militära maktmedel inom Gränsbevakningsväsendet i uppgifter med anknytning till det militära försvaret. I sådana fall ska beslutsförfarandet enligt lagen om försvarsmakten (32 § 2 och 3 mom.) tillämpas, dock så att även inrikesministern och chefen för Gränsbevakningsväsendet har rätt att vara närvarande och uttala sin uppfattning om saken. Beslutsförfarandet är således inte problematiskt med tanke på grundlagen.

4.5 Användning av maktmedel som utnyttjar krigsmateriel vid bekämpning av terrorism

Det föreslås att det i gränsbevakningslagen tas in bestämmelser enligt vilka polisens rätt att i samband med terroristdåd få sådan i 77 a § i gränsbevakningslagen avsedd handräckning av Gränsbevakningsväsendet som omfattar användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel ska utvidgas att gälla utöver havsområden även landområden. Med maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel avses sådan användning av vapenmakt med krigsmateriel som är slagkraftigare än den beväpning som är avsedd för Gränsbevakningsväsendet för upprätthållande av gränssäkerheten.

Användningen av maktmedel som utnyttjar krigsmateriel innebär delvis t.o.m. avsevärda intrång i de grundläggande fri- och rättigheter som tryggas i grundlagen, särskilt i den rätt till liv och till personlig frihet och integritet som avses i 7 § 1 mom. i grundlagen, i det egendoms- skydd som avses i 15 § 1 mom. i grundlagen och i den rörelsefrihet som avses i 9 § i grundla- gen. Den föreslagna regleringen inverkar särskilt på följande grundläggande fri- och rättighet- er som fastställs i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna: människans värdighet (artikel 1), rätt till liv (artikel 2), rätt till fysisk och mental integritet (artikel 3) och rätt till frihet och säkerhet (artikel 6). Enligt artikel 52.1 i stadgan ska varje begränsning i utö- vandet av de rättigheter och friheter som erkänns i stadgan vara föreskriven i lag och förenlig med det väsentliga innehållet i dessa rättigheter och friheter. Med beaktande av proportional- itetsprincipen får begränsningar endast göras om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra männi- skors rättigheter och friheter.

De nya bestämmelser som föreslås i gränsbevakningslagen följer bestämmelserna i gränsbe- vakningslagen och i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen, vilka utfärdats med grundlagsutskottets medverkan. Det föreslås att bestämmelserna innehåller förutsättningar för när användningen av maktmedel är försvarliga, för utomståendes rättigheter och säkerhet och för varning om maktmedel. Vid användningen av vapenmakt med krigsmateriel är det fråga om förhindrande eller avbrytande av vissa terroristbrott som avses i 34 a kap. i strafflagen. En förutsättning är att användningen av maktmedel är nödvändig för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och att det inte finns något lindrigare sätt att avvärja faran. Maktmedlen får användas endast av en gränsbevakningsman som tjänstgör i en militär tjänst.

Grundlagsutskottet har konstaterat att terrorism är brottslighet som synnerligen allvarligt hotar samhällets grundläggande funktioner, rättsordningen och människors liv, hälsa och säkerhet och att det med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna finns godtagbara och mycket vägande skäl att förhindra och avbryta sådan brottslighet. Brottslighetens exceptionellt allvar- liga karaktär måste vägas in också när man bedömer proportionaliteten i metoderna för att be- kämpa terrorism. Terroristiska handlingar är av sådan art att exceptionella maktmedel i ex-

trema situationer kan försvaras (GrUU 9/2014 rd, GrUU 23/2005 rd och GrUU 10/2005 rd). Användning av maktmedel som utnyttjar krigsmateriel kan därför anses vara motiverat och proportionerligt.

I den föreslagna regleringen finns det bestämmelser om vad som avses med användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel och vem som får använda dem och på vilka villkor. Det väsentliga innehållet i begränsningen av de grundläggande fri- och rättigheterna framgår direkt av lagen. Sålunda uppfyller regleringen kraven på bestämmelser i lag och noga avgränsning. Den föreslagna regleringen kan inte heller anses göra intrång i kärnområdet för de grundläggande fri- och rättigheterna.

Med tanke på proportionalitetskravet är det väsentligt att användningen av vapenmakt med krigsmateriel begränsas till situationer där användningen är nödvändig för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa. Även det förfarande för beslutsfattande som i regel sträcker sig till statsrådsnivån utgör en spärr för användning av maktmedel av detta slag i andra än extrema situationer. Den föreslagna regleringen uppfyller proportionalitetskravet.

Skälen till de föreslagna begränsningarna av de grundläggande fri- och rättigheterna är godtagbara med hänsyn till den helhet som de grundläggande fri- och rättigheterna utgör. Genom den föreslagna regleringen skyddas andra grundläggande fri- och rättigheter, och det finns ett tungt vägande samhälleligt intresse bakom regleringen.

4.6 Handräckning av Försvarsmakten till Gränsbevakningsväsendet

I propositionen föreslås det att försvarsmakten kan ge Gränsbevakningsväsendet även handräckning som omfattar användning av maktmedel. Den som ger handräckning ska i ett synnerligen viktigt och brådskande uppdrag ha rätt att under en gränsbevakningsmans uppsikt använda sådana för uppdraget behövliga maktmedel som gränsbevakningsmannen med stöd av sina befogenheter ger fullmakt till och som med hänsyn till situationen kan anses vara försvarliga.

Användningen av maktmedel innebär ett ingrepp i den personliga integriteten, som skyddas i grundlagens 7 § 1 mom. Grundlagsutskottet har ansett att det i lag ska finnas tillräckligt exakta bestämmelser om rätten att använda maktmedel och maktmedelsredskap (t.ex. GrUU 45/2014 rd, GrUU 10/2006 rd, GrUU 70/2002 rd, GrUU 54/2001 rd och GrUU 28/2001 rd). Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 6 § 2 mom. i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen. Bestämmelsen uppfyller de allmänna förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna och är inte problematisk med tanke på 7 § 1 mom. i grundlagen.

4.7 Värnpliktigas befogenheter

Det föreslås att nya 34 d–34 g § om värnpliktigas befogenheter vid stödjande av Gränsbevakningsväsendets verksamhet fogas till gränsbevakningslagen. De som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst föreslås, om det av grundad anledning som gäller upprätthållande av gränssäkerheten eller på grund av ett behov som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning är nödvändigt, ha rätt att tillfälligt utreda identiteten och uppta signalement utan användning av tvångsmedel i enlighet med såväl gränsbevakningslagen som utlänningslagen, stoppa ett fordon och reglera trafiken, utföra säkerhetsvisitation i samband med en gränsbevakningsmans åtgärd, övervaka en person som en gränsbevakningsman gripit, anhållit, tagit i förvar eller som är föremål för någon annan åtgärd som riktar sig mot den personliga friheten eller enligt lag i övrigt övervaka närvaro av en person som är skyldig att vara närvarande samt sköta transporter som anknyter till dessa uppgifter och utföra en registreringsuppgift i anslutning till

ett brott som undersöks av Gränsbevakningsväsendet eller till en administrativ uppgift som föreskrivits för Gränsbevakningsväsendet. Det är fråga om sådana offentliga förvaltningsuppgifter som avses i 124 § i grundlagen.

Enligt 124 § i grundlagen kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag och endast om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får dock ges endast myndigheter.

Enligt förarbetena till grundlagen ska man vid bedömningen av ändamålsenligheten särskilt uppmärksamma dels förvaltningens effektivitet och övriga interna behov, dels enskilda personers och sammanslutningars behov. Även förvaltningsuppgiftens karaktär ska beaktas (t.ex. GrUU 5/2014 rd och GrUU 65/2010 rd). I och med de rutinmässiga åtgärder som det föreslås att värnpliktiga ges i uppgift att utföra förbättras möjligheterna att använda gränstrupper i exceptionella situationer och frigörs gränsbevakningsmän för uppgifter som förutsätter stora befogenheter. Detta är nödvändigt vid t.ex. sådana omfattande störningar under normala förhållanden som förutsätter att de behöriga myndigheterna har mer personalresurser än normalt. Det kan t.ex. vara fråga om massinvandring, vilket på ett gränsövergångsställe kräver samtidig utredning av ett stort antal personers identitet, registrering av dem, övervakning av deras närvaro, transport av dem och utförande av säkerhetsvisitationer av dem samt reglering av den övriga trafiken. Bestämmelserna kan anses uppfylla kravet på ändamålsenlighet.

Bestämmelsen i 124 § i grundlagen om tillgodoseende av kraven på respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerhet och god förvaltning understryker betydelsen av att de som sköter offentliga förvaltningsuppgifter ska vara utbildade för ändamålet och sakkunniga samt att de ska stå under tillräcklig offentlig tillsyn. Att regleringen är exakt och på annat sätt ändamålsenlig har också betydelse (t.ex. GrUU 22/2014 rd, GrUU 10/2006 rd, GrUU 20/2002 rd, GrUU 28/2001 rd och GrUU 24/2001 rd). Enligt den föreslagna regleringen ska den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst kunna förordnas endast till en sådan uppgift som han eller hon har tillräcklig utbildning för. De föreslagna befogenheterna inbegriper inte sådant självständigt beslutsfattande som ska omfattas av rätt att söka ändring. Uppgifterna enligt paragrafen ska inte heller vara sådana farliga uppgifter enligt 78 § 1 mom. i värnpliktslagen som värnpliktiga inte får utföra.

Grundlagsutskottet har förhållit sig restriktivt till lagstiftning om befogenheter för enskilda personer i de fall lagstiftningen inte har begränsats att gälla enskilda fall eller innehållit tidsmässiga avgränsningar (GrUU 22/2014 rd, GrUU 10/2006 rd, GrUU 20/2002 rd och GrUU 28/2001 rd). Befogenheterna för de som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst ska enligt den föreslagna regleringen endast kunna utövas tillfälligt, om det av grundad anledning som gäller upprätthållande av gränssäkerheten eller på grund av ett behov som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning är nödvändigt. Ett behov kan uppkomma t.ex. i omfattande störningssituationer eller när Gränsbevakningsväsendets militära beredskap höjs. Förslaget innehåller också bestämmelser om beslutsförfarandet i denna fråga.

Enligt 124 § i grundlagen får uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt ges endast myndigheter. Enligt förarbetena till grundlagen och grundlagsutskottets praxis ska t.ex. på självständig prövning baserad rätt att använda maktmedel eller att på något annat konkret sätt ingripa i en enskild persons grundläggande fri- och rättigheter betraktas som betydande utövning av offentlig makt (RP 1/1998 rd, GrUU 22/2014 rd, GrUU 55/2005 rd och GrUU 19/2005 rd). De som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst ska inte ha självständig rätt att använda maktmedel, om inte något annat följer av annan lagstiftning. Dessutom föreslås det att bestämmelserna innehåller ett uttryckligt förbud mot upptagande av signalement genom

användning av tvångsmedel. Bestämmelserna är således inte problematiska med tanke på grundlagen.

Grundlagsutskottet har ansett att uppgifter som innebär att kontrollera identiteten och ta biometriska kännetecken under särskilda omständigheter kan anförtros någon annan än en myndighet (GrUU 62/2014 rd). Den rätt att utreda identiteten och uppta signalement som föreslås för de som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst kan omfatta behandling av biometriska kännetecken som jämföras med känsliga uppgifter. Grundlagsutskottet har ansett att det är extra viktigt med avseende på 10 § 1 mom. i grundlagen, som skyddar privatlivet och personuppgifter, att den här typen av uppgifter skyddas mot obehörig användning (t.ex. GrUU 62/2014 rd samt GrUU 55/2010 rd och de utlåtanden som nämns där). Skyddet för behandling av uppgifter tillgodoses genom utbildning av värnpliktiga och de som fullgör frivillig militärtjänst samt genom en behörig gränsbevakningsmans uppsikt och tillsyn.

Grundlagsutskottet har ansett att tekniska och rutinmässiga uppgifter som utförs för att ge assistans till en behörig myndighet och i vilka det inte ingår någon prövnings- eller beslutanderätt inte ska betraktas som betydande utövning av offentlig makt (t.ex. GrUU 62/2014 rd). Utöver utredning av identiteten och upptagande av signalement är också stoppande av fordon och reglering av trafiken samt utförande av säkerhetsvisitation och utförande av registreringsuppgift i anslutning till brottsbekämpning eller till ett förvaltningsärende sådana uppgifter, så de föreslagna bestämmelserna är inte problematiska med tanke på grundlagen.

Grundlagsutskottet har ansett att det med hänsyn till skyddet för privatlivet enligt 10 § 1 mom. i grundlagen är viktigt att en privat aktör med biträdande uppgifter inte har tillgång en myndighets personregister och att det i lagen tas in en uttrycklig bestämmelse om detta (GrUU 22/2014 rd). Enligt den föreslagna paragrafen ska den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst vid utförandet av uppgifter inte ha rätt att få uppgifter ur de personregister som avses i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet eller ur andra register eller informationssystem som har upprättats för myndighetsändamål.

Grundlagsutskottet har ansett att det när en privat aktör sköter offentliga förvaltningsuppgifter är viktigt att det sker under myndighetens ledning och tillsyn. Förslaget innehåller en uttrycklig bestämmelse om detta.

Grundlagsutskottet har ansett att allmänna förvaltningslagar, såsom förvaltningslagen, offentlighetslagen och språklagen, med stöd av bestämmelserna i dem om tillämpningsområde, definition av myndigheter eller enskildas skyldighet att ge språklig service också tillämpas på enskilda som sköter offentliga förvaltningsuppgifter, och det är inte nödvändigt att hänvisa till dem (t.ex. GrUU 23/2013 rd, GrUU 15/2012 rd, GrUU 13/2010 rd och GrUU 42/2005 rd). I paragrafen föreslås dock som ett komplement till lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) att det på tystnadsplikten och tystnadsrätten för en värnpliktig och den som fullgör frivillig militärtjänst när de utför stöduppgifter ska tillämpas motsvarande bestämmelser som för tjänstemän vid Gränsbevakningsväsendet och studerande vid Gräns- och sjöbevakningsskolan. I enlighet med etablerad praxis finns det i paragrafen också en bestämmelse om straffrättsligt tjänsteansvar och en hänvisning till de bestämmelser som ska tillämpas på skadeståndsansvar.

4.8 Teknisk övervakning

Bestämmelserna om behandling av personuppgifter och om personregister innebär en inskränkning av skyddet för privatlivet, som tryggas i grundlagens 10 § 1 mom. Enligt den paragrafen ska närmare bestämmelser om behandling av personuppgifter utfärdas genom lag. Grundlagsutskottet har ansett att det med tanke på skyddet för personuppgifter vid en registre-

ring är viktigt att reglera åtminstone registreringens syfte, innehållet i de registrerade personuppgifterna, tillåtna användningsändamål, inbegripet uppgifternas tillförlitlighet och bevaringstiden för uppgifterna samt den registrerades rättsskydd. Regleringen av dessa på lagnivå ska vara omfattande och detaljerad (t.ex. GrUU 11/2008 rd, GrUU 27/2006 rd, GrUU 35/2004 rd och GrUU 14/2002 rd). Kravet att det ska föreskrivas om saken i lag inbegriper också möjligheten att överföra uppgifterna via en teknisk anslutning (t.ex. GrUU 51/2002 rd och GrUU 12/2002 rd).

Det föreslås att Gränsbevakningsväsendets befogenhet enligt 29 § i gränsbevakningslagen att företa teknisk övervakning på havsområdet förtydligas. Den föreslagna regleringen utvidgar användningsändamålet för teknisk övervakning på havsområdet, men innebär inte någon regional utvidgning av området för teknisk övervakning. Gränsbevakningsväsendet har rätt att företa teknisk övervakning även med stöd av territorialövervakningslagen, och det är fråga om att den övervakningsapparat som används i detta syfte också ska utnyttjas vid gränskontroll. På havsområdet är det ändamålsenligt att i ett tidigt skede och på ett större område övervaka om fartygen iakttar bestämmelserna om gränskontroll. Teknisk övervakning får dock inte heller i fortsättningen företas inom områden som omfattas av hemfriden. Bestämmelser om behandling av upptagningar från teknisk övervakning finns i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.

4.9 Ingripande i obemannade luftfartygs och modellflygplans färd

Den bestämmelse om ingripande i obemannade luftfartygs och modellflygplans färd som föreslås bli fogad till gränsbevakningslagen är viktig med tanke på egendomsskyddet i 15 § 1 mom. i grundlagen. Grundlagsutskottet har i sin tolkningspraxis konstaterat att ägarens rättigheter kan begränsas genom en lag som uppfyller de allmänna förutsättningarna för lagar som begränsar en grundläggande fri- och rättighet.

Det föreslås att en gränsbevakningsman ska ha rätt att rikta maktmedel och tekniska åtgärder mot ett fjärrstyrt luftfartssystem, om detta är nödvändigt för upprätthållande av gränssäkerheten, utförande av en säkerhetsuppgift eller ett sjöräddningsuppdrag eller för skydd av en synnerligen viktig verksamhet inom Gränsbevakningsväsendet. Befogenheterna gör det bl.a. möjligt att ingripa i ett obemannat luftfartygs eller ett modellflygplans färd, om det obemannade luftfartyget eller modellflygplanet inte iakttar de befallningar som riktas till det. Således finns det ett tungt vägande samhälleligt behov av bestämmelserna. Frågan om huruvida gränsbevakningsmannens maktmedel och tekniska åtgärder är försvarliga ska bedömas med hänsyn till hur viktigt och brådskande tjänsteuppdraget är, hur farlig det obemannade luftfartygets och modellflygplanets verksamhet är, vilka resurser som står till förfogande samt övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. Maktmedel och tekniska åtgärder ska få användas endast i en sådan omfattning som det nödvändigtvis krävs. Bestämmelserna kompletterar luftfartslagens bestämmelser samt gränsbevakningslagens bestämmelser om gränsbevakningsmännens användning av maktmedel.

Upprätthållandet av gränssäkerheten, uppgifter för att garantera säkerheten för personer eller materialtransporter, sjöräddningsuppdrag som utförs för att rädda människoliv och skydd av en synnerligen viktig verksamhet inom Gränsbevakningsväsendet är med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna godtagbara grunder för att begränsa egendomsskyddet. Åtgärderna är också proportionerliga i förhållande till värdet på den egendom som är föremål för åtgärderna. Gränsbevakningsväsendets eventuella skadeståndsansvar för en grundlös åtgärd fastställs antingen enligt skadeståndslagen eller enligt 80 och 80 a–80 d § i gränsbevakningslagen. Bestämmelsen uppfyller de allmänna förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna och är inte problematisk med tanke på 15 § 1 mom. i grundlagen.

Gränsbevakningsväsendet ska ha rätt att behandla radiokommunikationen, förmedlingsuppgifterna och lokaliseringsuppgifterna i anslutning till fjärrstyrningen av ett obemannat luftfartyg eller ett modellflygplan i syfte att ingripa i dess färd samt för att identifiera en systemdel i ett luftfartssystem för det obemannade luftfartyget eller modellflygplanet och för att fastställa dess position. Genom befogenheterna tryggas det att ingripandet i ett obemannat luftfartygs eller ett modellflygplans färd sker på ett så lindrigt och målinriktat sätt som möjligt. Förslaget är viktigt med tanke på det skydd för privatlivet som tryggas i 10 § i grundlagen. Förslaget har också anknytning till den rörelsefrihet som tryggas i 9 § 1 mom. i grundlagen.

Enligt 10 § 2 mom. i grundlagen är brev- och telefonhemligheten samt hemligheten i fråga om andra förtroliga meddelanden okränkbar. Enligt den paragrafens 3 mom. kan det genom lag också bestämmas om sådana begränsningar i meddelandehemligheten som är nödvändiga bl.a. vid utredning av brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet eller hemfriden. Utgångspunkten för bestämmelsen är individens rätt att leva sitt eget liv utan godtycklig eller ogrundad inblandning av myndigheter eller andra utomstående. Grundlagsutskottet har ansett att det med tanke på 10 § i grundlagen är viktigt med lagstiftning om myndighetens rätt att få uppgifter om var en person befinner sig eller och om positionen för personens mobilteleapparat (t.ex. GrUU 53/2005 rd, GrUU 11/2005 rd, GrUU 9/2004 rd, GrUU 36/2002 rd och GrUU 24/2001 rd). Lokalisering av en persons mobilteleapparat har ansetts viktig även med tanke på rörelsefriheten (t.ex. GrUU 11/2005 rd, GrUU 9/2004 rd och GrUU 36/2002 rd).

Radiokommunikationen mellan ett obemannat luftfartyg eller ett modellflygplan och fjärrstyrningsanordningen innehåller vanligtvis inte förmedlingsuppgifter som kan kopplas till en fysisk person. Om anordningen inte styrs med en styranordning som kan kopplas till en person, t.ex. en mobiltelefon eller dator, är det inte möjligt att med hjälp av radiokommunikationen utreda vem som äger fjärrstyrningsanordningen eller vem som använder den, utan det kräver andra åtgärder kopplade till sinnesförmimmelser eller av tekniskt slag. Att utreda identiteten genom en kombination av uppgifterna om radiokommunikationen och andra åtgärder är inte heller heltäckande.

Om ett obemannat luftfartyg eller ett modellflygplan styrs med hjälp av en mobiltelefon, en dator eller någon annan teleterminalutrustning som kan kopplas till en fysisk person innefattar behandlingen av radiokommunikationen och förmedlingsuppgifterna oundvikligen uppgifter genom vilka en person kan identifieras. Eftersom befogenheterna för att ingripa i ett obemannat luftfartygs eller ett modellflygplans färd inte kräver att någon av de förutsättningar för begränsning som avses i 10 § 3 mom. i grundlagen uppfylls, ska enligt förslaget sådana uppgifter som fåtts med hjälp av radiokommunikation, förmedlingsuppgifter och lokaliseringsuppgifter och som kan kopplas till en fysisk person utan dröjsmål utplånas, om inte något annat föreskrivs i lag. Bestämmelserna ska således inte anses problematiska med tanke på skyddet av förtroliga meddelanden och rörelsefriheten.

4.10 Temporärt avbrytande och temporär begränsning av sjötrafik

Det föreslås att en ny 38 b § om temporärt avbrytande eller temporär begränsning av sjötrafiken fogas till gränsbevakningslagen. Bestämmelsen är viktig med tanke på rörelsefriheten i 9 § 1 mom. i grundlagen och näringsfriheten i 18 § 1 mom. i grundlagen. Grundlagsutskottet har bedömt begränsningar av motsvarande slag bl.a. i samband med lagstiftningen om territorialövervakning och luftfart (GrUU 32/2009 rd, GrUU 42/2008 rd och GrUU 21/2000 rd). Bland annat grunderna för begränsningarna, begränsningarnas varaktighet samt exakta avgränsningar både geografisk och innehållsmässigt har ansetts viktigt. Med tanke på proportionaliteten är det också relevant att en begränsning av rörelsefriheten återkallas genast när den inte längre är nödvändig (GrUU 62/2010 rd).

Enligt den föreslagna bestämmelsen kan inrikesministeriet förbjuda eller begränsa sjötrafik på en begränsad del av Finlands territorialvatten och på Saima kanal, om det är nödvändigt för upprätthållandet av gränssäkerheten. I brådskande fall som direkt äventyrar gränssäkerheten föreslås det att beslutet även kan fattas av chefen för den regionala gränsbevakningsmyndighet vars verksamhetsområde ärendet huvudsakligen gäller, efter att han eller hon har hört andra regionala gränsbevakningsmyndigheter vars verksamhetsområde berörs av ärendet. Upprätthållande av gränssäkerheten är med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna ett godtagbart skäl för att begränsa rörelsefriheten. Ett område där det bestäms att sjötrafiken ska avbrytas eller begränsas ska vara noggrant avgränsat. I enlighet med proportionalitetskravet föreslås rörelsefriheten begränsas till att i en konkret situation endast gälla de områden där det är nödvändigt att begränsa vistelse för att ett syfte som anges i lag ska uppnås. Nödvändighetsbedömningen ska göras specifikt för varje situation och område så att begränsningar i rätten att röra sig fritt inte införs onödigt.

Sjötrafiken kan i stället för att avbrytas begränsas tidsmässigt eller enligt trafikslag. I så fall är det t.ex. möjligt att beakta att näringsfriheten och rätten till arbete enligt 18 § 1 mom. i grundlagen inte begränsas onödigt. Proportionalitetskravet har beaktats i förslaget även så att ett beslut om att sjötrafiken avbryts eller begränsas endast kan meddelas för en kort period på högst sju dygn åt gången. Beslutet ska även omedelbart återtas när det inte längre är nödvändigt. Bestämmelserna uppfyller kraven på att begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna ska vara exakta och noggrant avgränsade samt godtagbara och proportionerliga, och bestämmelserna är således inte problematiska med tanke på den rörelsefrihet som tryggas i 9 § 1 mom. i grundlagen eller den näringsfrihet som tryggas i 18 § 1 mom. i grundlagen.

Fartyg från en främmande stat har rätt till oskadlig genomfart på territorialhavet. Enligt artikel 25 i Förenta Nationernas havsrättskonvention (FördrS 50/1996) får en kuststat dock tillfälligt häva rätten till oskadlig genomfart i särskilt angivna områden av dess territorialhav, om en sådan åtgärd är av väsentlig betydelse för skyddet av dess säkerhet. I havsrättskonventionen anges inte närmare hur länge ett avbrott högst får vara. Den grund för temporärt avbrytande av sjötrafiken och den maximitid på sju dygn för avbrytandet som föreslås i bestämmelsen kan anses vara förenliga även med kraven i havsrättskonventionen.

4.11 Rätt att använda fastigheter

Enligt 15 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens egendom tryggad. Grundlagsutskottet har i sin tolkningspraxis konstaterat att ägarens rättigheter kan begränsas genom en lag som uppfyller de allmänna förutsättningarna för lagar som begränsar en grundläggande fri- och rättighet. Grundlagsutskottet har dessutom ansett att det i ett proportionalitetsperspektiv är betydelsefullt att skador som orsakats enskilda ersätts (GrUU 51/2006 rd).

Det föreslås att Gränsbevakningsväsendets rätt enligt 39 § 3 mom. i gränsbevakningslagen att tillfälligt använda andra fastigheter än sådana som stadigvarande används av Gränsbevakningsväsendet utvidgas från att gälla militär övningsverksamhet eller en höjning av försvarsberedskapen till att även gälla situationer där det är nödvändigt för upprätthållande av gränssäkerheten. Det finns ett tungt vägande samhälleligt behov av bestämmelserna, eftersom Gränsbevakningsväsendet också effektiviserar sin verksamhet för att avvärja hot mot gränssäkerheten, och då är det ännu inte nödvändigtvis fråga om en höjning av försvarsberedskapen. Upprätthållande av gränssäkerheten är med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna en godtagbar grund för att begränsa egendomsskyddet.

På tillfällig användning av fastigheter tillämpas bestämmelserna i 14 § i lagen om försvarsmakten, vilka tillkommit med grundlagsutskottets medverkan. Rätten att ingripa i egendomsskyddet begränsas till nödvändiga situationer. Den tillfälliga rätten att använda fastigheter om-

fattar över huvud taget inte bostadshus eller gårdsplaner och trädgårdar i anslutning till dem, odlingsmark före skörden eller försöksfält inom jord- och skogsbruket. Lagstiftningen innehåller också ett förbud mot att orsaka onödig olägenhet eller skada och en bestämmelse om att fastighetens ägare eller innehavare har rätt att få ersättning för skada som användningen av en fastighet orsakat. De föreslagna bestämmelserna är därför inte problematiska med tanke på 15 § i grundlagen.

4.12 Återkallande av gränszonstillstånd

Enligt 9 § 1 mom. i grundlagen har finska medborgare samt utlänningar som lagligen vistas i landet rätt att röra sig fritt inom landet och att där välja bostadsort. Enligt det nya 54 § 4 mom. i gränsbevakningslagen ska ett gränszonstillstånd kunna återkallas för viss tid för högst en månad åt gången när ett behov som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning förutsätter det, om återkallandet av tillståndet är nödvändigt för upprätthållandet av gränsordningen eller gränssäkerheten. Bestämmelsen är viktig med tanke på rörelsefriheten i 9 § 1 mom. i grundlagen.

Upprätthållandet av gränsordningen och gränssäkerheten är med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna ett godtagbart skäl för att begränsa rörelsefriheten. Det ska vara möjligt att begränsa rörelsefriheten endast under exceptionella förhållanden och för viss tid. Bestämmelserna ska inte gälla personer som är bosatta eller förfogar över en bostadsbyggnad eller en fastighet i gränazonen samt deras närstående och personer som arbetar, utövar yrke eller bedriver näring eller rörelse i gränazonen. Bestämmelserna är således inte viktiga med tanke på egendomsskyddet i 15 § 1 mom. i grundlagen och näringsfriheten i 18 § i grundlagen. Beslut om återkallande av ett gränszonstillstånd får i enlighet med 60 § i gränsbevakningslagen överklagas genom besvär på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Bestämmelserna uppfyller kraven på att begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna ska vara exakta och noggrant avgränsade samt godtagbara och proportionerliga, och således är bestämmelserna inte problematiska med tanke på den rörelsefrihet som tryggas i 9 § 1 mom. i grundlagen.

4.13 Begränsningar av rätten att röra sig fritt

Till 71 § i gränsbevakningslagen fogas en rätt för en gränsbevakningsman med minst kaptens eller kaptenlöjtnants grad att utfärda en tillfällig begränsning av eller ett tillfälligt förbud mot att röra sig på en fastighet som Gränsbevakningsväsendet tillfälligt tagit i användning med stöd av 39 § 3 mom. i gränsbevakningslagen. Förutsättningen för begränsningar eller förbud ska vara att de är nödvändiga för att förhindra fara för personer eller för att skydda en synnerligen viktig verksamhet inom Gränsbevakningsväsendet.

En begränsning av och ett förbud mot rätten att röra sig fritt begränsar den rörelsefrihet som skyddas i 9 § 1 mom. i grundlagen. Grundlagsutskottet har tidigare ansett att det med hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheterna har funnits godtagbara, med militära aspekter och med skyddet av utomstående sammanhängande skäl för motsvarande reglering (GrUU 51/2006 rd). Med tanke på proportionaliteten är det också relevant att en begränsning av rörelsefriheten återkallas genast när den inte längre är nödvändig (GrUU 62/2010 rd). Bestämmelserna uppfyller de allmänna förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna och är inte problematiska med tanke på 9 § 1 mom. i grundlagen.

4.14 Transportörers skyldigheter vid trafik över de inre gränserna

Det föreslås att det till 19, 20 och 20 a § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet fogas en bestämmelse enligt vilken skyldigheten att lämna passageraruppgifter utvidgas till att gälla även trafiken vid de inre gränserna, när gränskontroll tillfälligt har återinförts vid de inre gränserna i enlighet med kodexen om Schengengränserna och gränsbevakningslagen. Dessutom föreslås det att en ny 184 a § fogas till utlänningslagen, vilket i motsvarande fall utvidgar transportörers skyldigheter enligt 11 kap. i den lagen till att gälla även trafiken över de inre gränserna. Bestämmelsen är viktig med tanke på det skydd för privatlivet som tryggas i 10 § 1 mom. i grundlagen och näringsfriheten i 18 § 1 mom. i grundlagen.

Att lämna uppgifter om passagerare och besättning till gränskontrollmyndigheten vid trafik över de inre gränserna innebär en utvidgning i fråga om behandlingen av personuppgifter som omfattas av integritetsskyddet. Grundlagsutskottet har ansett att det med tanke på skyddet för personuppgifter vid en registrering är viktigt att reglera åtminstone registrerings syfte, innehållet i de registrerade personuppgifterna, tillåtna användningsändamål, inbegripet uppgifternas tillförlitlighet och bevaringstiden för uppgifterna samt den registrerades rättsskydd. Regleringen på lagnivå ska vara omfattande och detaljerad. Kravet på att det ska föreskrivas om saken i lag inbegriper också möjligheten att överföra personuppgifterna via en teknisk anslutning. Skyldigheten att lämna passageraruppgifter vid trafik över de inre gränserna är bunden till en situation där gränskontroll vid de inre gränserna har återinförts. Uppgifterna är nödvändiga för att syftet med gränskontrollen ska uppnås. Vid behandlingen av uppgifterna ska motsvarande bestämmelser som vid behandlingen av personuppgifter vid trafik över de yttre gränserna iakttas, så regleringen kan anses uppfylla ovannämnda krav.

Transportörer ska i en situation där gränskontroll återinförs vid de inre gränserna vara skyldiga att kontrollera handlingar som ger passagerare rätt till inresa, att transportera en person som avvisats eller nekats inresa tillbaka och att lämna ovannämnda passageraruppgifter till gränskontrollmyndigheten, vid äventyr att påföljdsavgift tas ut. Skyldigheten är motiverad på grund av ett tungt vägande samhälleligt intresse, och den begränsar inte den näringsfrihet som baserar sig på 18 § 1 mom. i grundlagen på något väsentligt sätt. Bestämmelserna är också exakta och noggrant avgränsade.

Grundlagsutskottet har av hävd ansett att en avgift som påförs för en lagstridig gärning är en ekonomisk påföljd av straffnatur. I sak har utskottet jämställt denna påföljd med en straffrättslig påföljd (GrUU 57/2010 rd, GrUU 55/2005 rd, GrUU 32/2005 rd, GrUU 4/2001 rd). De allmänna grunderna för administrativa påföljder ska bestämmas i lag i enlighet med 2 § 3 mom. i grundlagen, eftersom fastställande av påföljder av denna typ innebär utövning av offentlig makt. Lagen ska innehålla klara och specifika bestämmelser om grunderna för påföljd och dess belopp och om rättskyddet (GrUU 55/2005 rd, GrUU 32/2005 rd).

Bestämmelserna i utlänningslagen om skyldigheten att betala påföljdsavgift, dess belopp och om sökande av ändring i ett beslut som gäller avgiften ska gälla den föreslagna påföljdsavgiften. Enligt utlänningslagen är en förutsättning för att påföljdsavgiften ska tas ut att avgiften påförts genom ett lagakraftvunnet beslut. De gärningar för vilka avgift tas ut beskrivs klart och tydlig i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet och i utlänningslagen.

Den föreslagna regleringen hindrar i praktiken asylsökande utan resedokument att stiga ombord på trafikmedlen. Det hindrar dock inte ansökan om asyl i Finland helt och hållet. Bestämmelser om internationellt skydd finns bl.a. i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, FN:s konvention angående flyktingars rättsliga ställning från 1951 (FördrS

77/1968), FN:s konvention om barnens rättigheter (FördrS 60/1991) och i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Internationella avtal och EU-lagstiftningen innehåller dock inte några bestämmelser om asylrutter. Staterna har rätt att styra inreseströmmen till vissa gränsövergångsställen utan att detta kränker rätten till internationellt skydd.

Regeringen anser att lagförslagen kan stiftas i vanlig lagstiftningsordning. Eftersom propositionen dock innehåller flera frågor som har betydelse för förverkligandet av de grundläggande fri- och rättigheterna anser regeringen det vara motiverat att grundlagsutskottets utlåtande inhämtas om propositionen.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av gränsbevakningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i gränsbevakningslagen (578/2005) 20, 21, 29, 32, 33 och 38 §, 39 § 3 mom., 57 och 71 §, rubriken för 77 a § och 77 a § 1 mom. samt 79 §,
av dem 20 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 478/2010, 21, 29, 32 och 38 § sådana de lyder i lag 749/2014, 33 §, rubriken för 77 a § och 77 a § 1 mom. sådana de lyder i lag 425/2017, 39 § 3 mom. sådant det lyder i lag 554/2007, 71 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 749/2014 och 79 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 516/2013, samt
fogas till lagen nya 32 a, 33 a, 34 c, 34 d–34 g, 38 a och 38 b §, till 54 § ett nytt 4 mom. och till lagen en ny 79 b § som följer:

20 §

Upprätthållande av allmän ordning och säkerhet vid gränsövergångsställen, i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning

Gränsbevakningsväsendet kontrollerar förares körskick och fordons trafikduglighet samt iakttagandet av vägtrafiklagen (267/1981) vid gränsövergångsställena. Gränsbevakningsväsendet ser även i övrigt till att allmän ordning och säkerhet upprätthålls vid gränsövergångsställen, i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning när polisen är förhindrad att göra det.

Gränsbevakningsväsendet ska utan dröjsmål meddela polisen om åtgärder som inte är obetydliga och som anknyter till i 1 mom. avsett upprätthållande av allmän ordning och säkerhet.

I ordningslagen (612/2003) föreskrivs om tillsynen över efterlevnaden av bestämmelser om innehav av farliga föremål och föremål och ämnen som lämpar sig för att skada någon annan samt av bestämmelser om intagande av rusmedel.

21 §

Polisåtgärder som behövs för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet

På begäran av en polisman som hör till befälet kan Gränsbevakningsväsendet i enskilda fall sköta sådana brådskande polisåtgärder som behövs för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet och som polisen inte utan dröjsmål kan sköta.

När en gränsbevakningsman konfronteras med en situation kan han eller hon vidta en åtgärd enligt 1 mom. även utan begäran från polisen, om åtgärden inte kan uppskjutas utan att hälsa eller egendom äventyras. Polisen ska utan dröjsmål underrättas om åtgärden. En gränsbevakningsman ska på en polismans begäran avstå från att utföra en åtgärd eller avbryta en påbörjad åtgärd.

Om en sampatrullering mellan en gränsbevakningsman och en polisman har planerats på förhand och ska anses som ändamålsenlig, får gränsbevakningsmannen utföra nödvändiga polisåtgärder på patrulleringsområdet under ledning av polisen i uppgifter som syftar till att upprätthålla allmän ordning och säkerhet.

29 §

Teknisk övervakning i anslutning till gränskontroll

För genomförande av gränskontroller har Gränsbevakningsväsendet rätt att i närheten av gränsen, på finskt havsområde samt på gränsövergångsställen och i deras omedelbara närhet företa teknisk övervakning inom områden som enligt 24 kap. 11 § i strafflagen (39/1889) inte omfattas av hemfriden. Teknisk övervakning får dock inte företas på toaletter, i omklädningsrum eller på andra motsvarande platser eller i personalutrymmen eller arbetsrum som anvisats arbetstagare för deras personliga bruk. Med teknisk övervakning avses fortlöpande eller upprepat iakttagande eller fortlöpande eller upprepad avlyssning av fordon, fordonsförare, fotgängare eller allmänheten med hjälp av en teknisk anordning samt automatisk upptagning av ljud eller bild.

Information om teknisk övervakning på ett gränsövergångsställe och utanför gränzonen, med undantag för havsområden, ska ges genom lämplig skyltning.

Gränsbevakningsväsendet får installera teknisk apparatur för den tekniska övervakningen i gränzonen samt vid gränsövergångsställen och i deras omedelbara närhet utan tillstånd av ägaren eller innehavaren av mark- eller vattenområden. Utanför gränzonen får teknisk apparatur installeras endast tillfälligt för högst tre månader utan tillstånd av mark- eller vattenområdets ägare eller innehavare. För skada och olägenhet som orsakas av installation av teknisk apparatur betalas ersättning enligt gängse pris till ägaren eller innehavaren av mark- eller vattenområden.

Bestämmelser om registrering av uppgifter från den tekniska övervakningen i personregister och om användning av uppgifterna finns i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet. Bestämmelser om teknisk övervakning vid övervakningen och tryggheten av Finlands territoriella integritet finns i territorialövervakningslagen (755/2000) och bestämmelser om teknisk övervakning för att förhindra ett brott som undersöks av Gränsbevakningsväsendet eller avvärja en fara finns i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet.

32 §

En gränsbevakningsmans befogenheter att upprätthålla allmän ordning och säkerhet vid gränsövergångsställen, i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning

Utöver vad som föreskrivs annanstans i lag har en gränsbevakningsman rätt att i 20 § avsedda situationer för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet på gränsövergångsställen, i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning

1) spärra av, stänga och utrymma platser och områden som är i allmänt bruk eller reglera, förbjuda eller begränsa trafiken där,

2) spärra av och utrymma lokaler och områden som omfattas av offentlig frid enligt 24 kap. 3 § i strafflagen eller av offentlig hemfrid enligt 11 § i det kapitlet, om det är nödvändigt för att avvärja en fara som omedelbart hotar liv eller hälsa och de som finns på området inte annars kan skyddas; innan åtgärden vidtas ska innehavaren av lokalen eller området som omfattas av offentlig frid höras, om det är möjligt med beaktande av hur brådskande situationen är,

3) få tillträde till utrymmen eller andra platser som omfattas av offentlig frid eller hemfrid eller till andra platser som allmänheten inte har tillträde till eller till fordon och där vid behov företa genomsökning, om en gärning eller händelse som äventyrar liv, hälsa eller personlig frihet eller som orsakar betydande skada på egendom eller miljön är omedelbart överhängande eller pågår och förutsatt att åtgärden är nödvändig för att en fara eller skada ska kunna avvär-

jas eller för att sprängämnen, vapen eller andra farliga ämnen eller föremål ska kunna eftersökas och tas om hand,

4) befalla en folksamling att skingra sig eller flytta på sig, om folksamlingen äventyrar allmän ordning och säkerhet eller hindrar trafiken eller om personer i folksamlingen uppträder hotfullt eller annars på ett sådant sätt att det är sannolikt att de kommer att göra sig skyldiga till brott mot liv, hälsa, frihet eller hemfrid eller till egendomsbrott; åtgärderna ska om möjligt avgränsas till att gälla dem som genom sitt uppträdande orsakar behovet att skingra folksamlingen eller be den flytta på sig,

5) med maktmedel skingra en i 4 punkten avsedd folksamling samt gripa personer som tredskas, om befallningen att skingra sig eller flytta på sig inte iakttas,

6) att gripa en person för att skydda denne för en allvarlig fara som utgör en överhängande risk för personens liv, fysiska integritet, säkerhet eller hälsa, om personen är oförmögen att ta vara på sig själv och faran inte annars kan avvärjas eller personen omhändertas på annat sätt,

7) på begäran av innehavaren av ett utrymme eller en annan plats som omfattas av offentlig frid eller hemfrid eller på begäran av dennes företrädare avlägsna en person som utan laglig rätt tränger sig in eller i smyg eller genom att vilseleda någon annan tar sig in eller gömmer sig där eller som inte lyder en befallning att avlägsna sig,

8) från ett utrymme eller en annan plats som omfattas av offentlig frid eller hemfrid avlägsna en person som lovligen uppehåller sig där, om personen stör andras hemfrid eller den offentliga friden eller på något annat sätt orsakar betydande störning och det finns grundad anledning att befara att störningen upprepas,

9) gripa en i 7 och 8 punkten avsedd person som stör andra, om det är sannolikt att en uppreppning av störningen inte kan förhindras genom att personen avlägsnas,

10) öppna ett rum, en förvaringsplats eller något annat objekt för åtgärden vid behov med maktmedel i sådana fall som avses i 3 och 7–9 punkten; när åtgärden avslutats ska objektet för åtgärden stängas på lämpligt sätt,

11) avlägsna en person från en plats, om det utifrån personens hotelser eller övriga uppträdande finns grundad anledning att anta eller utifrån personens tidigare uppträdande är sannolikt att denne kommer att göra sig skyldig till brott mot liv, hälsa, frihet eller hemfrid eller till egendomsbrott eller kommer att orsaka betydande störning eller överhängande fara för allmän ordning och säkerhet,

12) gripa en i 11 punkten avsedd person om det sannolikt inte räcker att denne avlägsnas från platsen och ett brott inte annars kan förhindras eller en störning eller fara inte annars kan avvärjas,

13) skydda en person eller bevaka en plats för att förebygga eller avbryta ett sådant brott som avses i 11 punkten,

14) ta fast och som en sista utväg avliva ett djur som orsakar fara för människors liv eller hälsa eller betydande skador på egendom eller allvarligt äventyrar trafiken; ett djur får avlivas också när det skulle vara uppenbar grymhet mot djuret att hålla det vid liv.

Beslut om i 1 mom. 2 punkten avsett avspärrande eller utrymmande av ett område samt om i 3 punkten avsett tillträde till utrymmen som används för boende av permanent natur ska fattas av en gränsbevakningsman med minst kaptens eller kaptenlöjtnants grad, om detta är möjligt med beaktande av hur brådskande situationen är.

Över de åtgärder som vidtagits med stöd av 3 och 7–9 punkten ska det upprättas protokoll eller göras motsvarande anteckningar i någon annan handling.

32 a §

Teknisk avlyssning och optisk observation för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet vid gränsövergångsställen, i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning

Utöver vad som föreskrivs i 32 § och annanstans i lag, har Gränsbevakningsväsendet rätt att i 20 § avsedda situationer för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet på gränsövergångsställen, i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning kortvarigt använda i 25 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet avsedd teknisk avlyssning och i 27 § 1 mom. i den lagen avsedd optisk observation trots bestämmelserna i 2 mom. i nämnda paragrafer, om det är nödvändigt för att Gränsbevakningsväsendets åtgärd tryggt ska kunna vidtas och sådan överhängande fara avvärjas som hotar den persons liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller den persons liv eller hälsa som ska gripas eller skyddas.

Beslut om i denna paragraf avsedd teknisk avlyssning och optisk observation fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman vid Gränsbevakningsväsendet.

33 §

En gränsbevakningsmans befogenheter i polisuppdrag

I polisuppdrag för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet enligt 21 § samt för förhindrande av brott som begås i terroristiskt syfte och skötsel av särskilda situationer enligt 22 §, i Prümsamarbete och Atlassarbete och i sådana uppgifter enligt lagen om sjöfartsskydd som ska skötas av Gränsbevakningsväsendet har en gränsbevakningsman de befogenheter som avses i 2 och 3 kap. i polislagen samt i 5 kap. 17 § 5 mom. och 19 § 5 mom. i den lagen, om inte en polisman som hör till befälet eller polisens fältchef begränsar dem.

Vad som i 2 kap. 4 § 2 mom., 6 § 3 mom. och 8 § 2 mom. i polislagen föreskrivs om polismän som hör till befälet tillämpas vid Gränsbevakningsväsendet på gränsbevakningsmän med minst kaptens eller kaptenlöjtnants grad. Beslut om utövande av den i 5 kap. 17 § 5 mom. i polislagen avsedda befogenheten att utföra teknisk avlyssning och den i 19 § 5 mom. i det kapitlet avsedda befogenheten att utföra optisk observation i en situation som avses i 1 mom. fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman vid Gränsbevakningsväsendet.

33 a §

Förfarandet vid teknisk avlyssning och teknisk observation

När Gränsbevakningsväsendet i situationer som avses i 32 a § kortvarigt använder i 25 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet avsedd teknisk avlyssning eller i 27 § 1 mom. i den lagen avsedd teknisk observation för att Gränsbevakningsväsendets åtgärd tryggt ska kunna vidtas och sådan överhängande fara avvärjas som hotar den persons liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller den persons liv eller hälsa som ska gripas eller skyddas, tillämpas dessutom vad som i 3 kap. i den lagen föreskrivs om förutsättningarna och förfarandena för användningen av befogenheterna i fråga samt om behandlingen av den information som inhämtats med stöd av befogenheterna.

När Gränsbevakningsväsendet i situationer som avses i 33 § använder i 5 kap. 17 § 5 mom. i polislagen avsedd teknisk avlyssning eller i 19 § 5 mom. i det kapitlet avsedd teknisk observation för att Gränsbevakningsväsendets åtgärd tryggt ska kunna vidtas och sådan överhängande fara avvärjas som hotar den persons liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller den persons liv eller hälsa som ska gripas eller skyddas, tillämpas dessutom vad som i 5 kap. i polislagen

föreskrivs om förutsättningarna och förfarandena för användningen av befogenheterna i fråga samt om behandlingen av den information som inhämtats med stöd av befogenheterna. Vad som i polislagen föreskrivs om anhållningsberättigade tjänstemän, tillämpas på anhållningsberättigade tjänstemän vid Gränsbevakningsväsendet.

Bestämmelser om tillsynen över teknisk avlyssning och optisk observation finns i 62 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet.

34 c §

Befogenheter i uppgifter med anknytning till det militära försvaret

Gränsbevakningsväsendet har i sådana uppgifter med anknytning till det militära försvaret som avses i 25 § och som Försvarsmakten ger Gränsbevakningsväsendet för att trygga Finlands territorium, befolkningens livsbetingelser och statsledningens handlingsfrihet samt för att försvara den lagliga samhällsordningen rätt att utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag vid behov använda sådan vapenmakt med krigsmateriel som är slagkraftigare än en tjänstemans personliga vapen när ett väpnat angrepp eller ett motsvarande yttre hot riktas mot Finland. Användningen av vapenmakt med krigsmateriel ska vara förenlig med internationella förpliktelser som är bindande för Finland.

34 d §

Befogenheter för värnpliktiga och dem som fullgör frivillig militärtjänst när de anlitas som förstärkning inom Gränsbevakningsväsendets verksamhet

Den som fullgör värnplikt eller sådan frivillig militärtjänst som avses i lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor (194/1995) har, när denne anlitas som förstärkning inom Gränsbevakningsväsendets verksamhet så som avses i 30 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning, om det är nödvändigt av grundad anledning som anknyter till upprätthållandet av gränssäkerheten eller på grund av ett behov som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning, under en gränsbevakningsmans omedelbara uppsikt och tillsyn tillfälligt rätt att

1) utreda personers identitet och uppta signalement utan användning av tvångsmedel med iakttagande av 36 § 1 och 2 mom. och i 131 § 1 och 2 mom. i utlänningslagen (301/2004),

2) stoppa fordon och reglera trafiken med iakttagande av 38 §,

3) utföra i 65 § avsedd säkerhetsvisitation som anknyter till en gränsbevakningsmans åtgärd med iakttagande av 65 a §,

4) att genom uppmaningar och befallningar förhindra att någon som en gränsbevakningsman gripit, tagit i förvar eller som är föremål för andra åtgärder som riktar sig mot den personliga friheten avlägsnar sig, samt att utföra transporter som anknyter till dessa uppgifter,

5) utföra registreringsuppgifter som gäller ett brott som undersöks av Gränsbevakningsväsendet eller administrativa uppgifter som föreskrivs för Gränsbevakningsväsendet.

Den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst har inte vid utövandet av de befogenheter som avses i 1 mom. rätt att få uppgifter ur de personregister som avses i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet eller ur andra register eller informationssystem som har upprättats för myndighetsändamål.

Bestämmelser om rätten för den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst att använda nödvändiga maktmedel under en gränsbevakningsmans uppsikt finns i 35 § 2 mom. och bestämmelser om rätten till nödvärn finns i 4 kap. 4 § i strafflagen. Bestämmelser om rätten att använda maktmedel i territorialövervakningsuppdrag finns i territorialövervakningslagen. Bestämmelser om rätten för en militärperson och militär förman att använda maktmedel finns i 23, 23 b och 23 c § i lagen om försvarsmakten (551/2007).

34 e §

Beslutsfattande om befogenheterna för en värnpliktig och den som fullgör frivillig militärtjänst

Beslut om förordnande av den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst till en uppgift som förutsätter i 34 d § 1 mom. avsedda befogenheter fattas av chefen för den regionala gränsbevakningsmyndighet vars verksamhetsområde berörs av ärendet. De åtgärder som vidtas samt deras regionala och tidsmässiga utsträckning ska specificeras i beslutet. Åtgärderna får inte överskrida vad som är nödvändigt för att upprätthålla gränssäkerheten eller på grund av ett behov som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning.

Den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst kan förordnas att utföra en uppgift som förutsätter i 34 d § 1 mom. avsedda befogenheter endast om personen har tillräcklig utbildning för uppgiften.

34 f §

Skyldigheter och ansvar för en värnpliktig och den som fullgör frivillig militärtjänst

På den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst och som använder i 34 d § 1 mom. avsedda befogenheter tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar. I fråga om tystnadsplikt och tystnadsrätt tillämpas 17 § och 17 a–17 d § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning. Bestämmelser om skadeståndsansvar finns i 80 § och 80 a–80 d § i denna lag samt i skadeståndslagen (412/1974).

34 g §

Studerande på grundkursen för gränsbevakare

Vad som föreskrivs i 34 d–34 f § tillämpas också på studerande på grundkursen för gränsbevakare när de förordnas att utföra i 26 b § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning avsedda andra uppgifter än sådana som ingår i utbildningen.

38 §

Stoppande av fordon och reglering av trafiken

Utöver vad som föreskrivs annanstans i lag har en gränsbevakningsman rätt att bestämma att ett fordon ska stoppas och flyttas och att flytta fordonet samt reglera trafiken, om det behövs för genomförande av gränskontroll, utförande av en polisuppgift, övervakning av utlänningar eller utförande av en säkerhetsuppgift, för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet på ett gränsovergångsställe och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning, på grund av en trafikolycka, för sådan övervakning av användningen av fordon som Gränsbevakningsväsendet utför inom sitt ansvarsområde, för övervakning av jakt eller för förhindrande eller utredning av brott.

38 a §

Ingripande i obemannade luftfartygs och modellflygplans färd

Utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag har en gränsbevakningsman rätt att ingripa i ett i 2 § 1 mom. 22 punkten i luftfartslagen (864/2014) avsett obemannat luftfartygs

färd och i ett i 2 § 1 mom. 21 punkten i den lagen avsett modellflygplans färd, om det är nödvändigt för upprätthållande av gränssäkerheten, för utförande av en säkerhetsuppgift eller ett sjöräddningsuppdrag eller för skydd av en synnerligen viktig verksamhet inom Gränsbevakningsväsendet.

En gränsbevakningsman har rätt att i en situation som avses i 1 mom. kortvarigt rikta sådana behövliga maktmedel och tekniska åtgärder som kan anses vara försvarliga mot obemannade luftfartyg och modellflygplan och deras fjärrstyrningsanordningar och styrnings- och kontrollförbindelser samt andra sådana delar i det system som krävs för använda obemannade luftfartyg och modellflygplan (*helhetssystem*). Frågan om huruvida gränsbevakningsmannens maktmedel och åtgärder är försvarliga ska bedömas med hänsyn till hur viktigt och brådskande tjänsteuppdraget är, hur farlig det obemannade luftfartygets eller modellflygplanets verksamhet är, vilka resurser som står till förfogande samt övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. Om det är nödvändigt att använda maktmedel eller vidta tekniska åtgärder ska detta ske endast i en sådan omfattning och så länge som det nödvändigtvis krävs för att utföra den uppgift som avses i 1 mom. Åtgärderna får inte orsaka mer än ringa störningar i annan radiokommunikation eller i ett allmänt kommunikationsnäts anordningar eller tjänster.

En gränsbevakningsman har rätt att behandla radiokommunikation, förmedlingsuppgifter och lokaliseringsuppgifter som har samband med fjärrstyrningen av ett obemannat luftfartyg eller ett modellflygplan i syfte att ingripa i dess färd samt för att identifiera en del i helhetssystemet för det obemannade luftfartyget eller modellflygplanet och för att fastställa den delens position. Sådana uppgifter som kan kopplas till en fysisk person och som fås med hjälp av radiokommunikation eller härrör ur förmedlingsuppgifter eller lokaliseringsuppgifter ska utan dröjsmål utplånas, om inte något annat föreskrivs i lag.

38 b §

Temporärt avbrytande och temporär begränsning av sjötrafik

Inrikesministeriet kan för högst sju dygn i sänder förbjuda eller begränsa sjötrafiken på en begränsad del av Finlands territorialvatten och på Saima kanal, om det är nödvändigt för upprätthållande av gränssäkerheten. I brådskande fall som direkt äventyrar gränssäkerheten kan beslutet fattas av chefen för den regionala gränsbevakningsmyndighet vars verksamhetsområde ärendet huvudsakligen gäller, efter att han eller hon har hört andra regionala gränsbevakningsmyndigheter vars verksamhetsområde berörs av ärendet. Inrikesministeriet ska utan dröjsmål underrättas om det beslut som fattats av chefen för den regionala gränsbevakningsmyndigheten. Inrikesministeriet kan fatta beslut om att fortsätta eller upphöra med avbrytandet eller begränsningen av sjötrafiken.

Innan ett beslut enligt 1 mom. fattas ska Trafikverket och Tullen beredas tillfälle att bli hörda, om inte situationens brådskande natur nödvändigtvis kräver att beslutet verkställs omedelbart. Trafikverket svarar för att informera berörda parter om ett i 1 mom. avsett beslut och deltar i verkställigheten av beslutet.

Ett i 1 mom. avsett beslut ska omedelbart återtas eller dess omfattning begränsas, när det inte längre är nödvändigt att avbryta eller begränsa sjötrafiken för upprätthållande av gränssäkerheten.

39 §

Rätt att röra sig på annans fastighet

I fråga om Gränsbevakningsväsendets rätt att tillfälligt använda andra fastigheter än sådana som stadigvarande används av Gränsbevakningsväsendet då detta är nödvändigt med tanke på

militär övningsverksamhet, upprätthållande av gränssäkerheten eller en höjning av försvarsberedskapen gäller vad som i 14 § i lagen om försvarsmakten föreskrivs om Försvarsmaktens rätt att tillfälligt använda andra fastigheter än sådana som stadigvarande används av Försvarsmakten. Vad som i 3 och 4 mom. i den paragrafen föreskrivs om staben för en försvarsgren inom Försvarsmakten, garnisonschefen eller den som leder övningen, tillämpas inom Gränsbevakningsväsendet på staben för Gränsbevakningsväsendet, en kommendör för en förvaltningsenhet och en gränsbevakningsman med minst kaptens eller kaptenlöjtnants grad.

54 §

Upphörande och återkallande av gränszonstillstånd

När ett behov som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning förutsätter det, kan gränszonstillståndet för andra än de personer som avses i 53 § 1 mom. 1 och 2 punkten återkallas för högst en månad åt gången, om detta är nödvändigt för upprätthållande av gränsordningen eller gränssäkerheten. Beslutet om återkallande av tillståndet ska omedelbart återtas när det inte längre är nödvändigt. Ett i detta moment avsett beslut om återkallande av gränszonstillståndet kan delges genom offentlig delgivning enligt 55 § i förvaltningslagen (434/2003).

57 §

Gränszonsanmälan

Utöver vad som i 52 § föreskrivs om tillståndsplikt ska till gränsbevakningsmyndigheten på förhand anmälas (*gränszonsanmälan*)

- 1) användning av skjutvapen, sprängämnen eller fjäderdrivna vapen samt avverkning och röjning av skog närmare än 500 meter från gränslinjen,
- 2) flottning, fiske och körning med fordon i gränsvatten.

När ett behov som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning förutsätter det, kan gränsbevakningsmyndigheten bestämma att en gränszonsanmälan ska göras på förhand om vistelse i gränszonen, om anmälan är nödvändig för upprätthållande av gränsordningen eller gränssäkerheten. Anmälningsskyldigheten kan påföras för högst en månad åt gången. Anmälningsskyldighet ska upphävas omedelbart när den inte längre är nödvändig. Ett beslut om anmälningsskyldighet som avses i detta moment kan delges genom offentlig delgivning enligt 55 § i förvaltningslagen.

Gränszonsanmälan görs till den regionala eller lokala gränsbevakningsmyndighet vars verksamhetsområde anmälan gäller. Gränsbevakningsmyndigheten meddelar närmare föreskrifter om hur man ska röra sig eller vistas, hur skjutvapen ska riktas, hur mycket sprängämnen som får användas på en gång, i vilken riktning träden ska fällas och på vilket sätt samt om andra åtgärder för att förhindra oavsiktliga gränstilldragelser, om det är nödvändigt för upprätthållande av gränsordningen eller gränssäkerheten.

71 §

Begränsningar av rätten att vistas i Gränsbevakningsväsendets lokaler och områden samt vid övningar inom Gränsbevakningsväsendet

Genom förordning av inrikesministeriet får det utfärdas bestämmelser om begränsningar av eller förbud mot rätten att vistas i lokaler eller områden som Gränsbevakningsväsendet besitter, om det är nödvändigt för att förhindra fara för personer eller för att skydda en synnerligen viktig verksamhet inom Gränsbevakningsväsendet. En tillfällig begränsning av eller ett tillfäll-

ligt förbud mot rätten att vistas inom en del av ett militärt övningsområde eller en del av ett övningsområde som hänför sig till gränssäkerheten eller på en fastighet som Gränsbevakningsväsendet tagit i användning enligt 39 § 3 mom. kan för den tid övningen pågår eller fastigheten används meddelas av en gränsbevakningsman med minst kaptens eller kaptenlöjtnants grad.

En person som bryter mot ett förbud eller en begränsning av rätten att vistas i den lokal eller det område som förbudet eller begränsningen gäller kan avlägsnas därifrån. Om det är uppenbart att det inte är tillräckligt att en person avlägsnas från platsen och ett brott mot förbudet eller begränsningen inte annars kan förhindras, kan personen gripas. Den som har gripits kan hållas i förvar så länge det är sannolikt att han eller hon gör sig skyldig till brott mot förbudet eller begränsningen, dock högst i 24 timmar från gripandet.

77 a §

Handräckning och assistans av Gränsbevakningsväsendet till polisen vid bekämpning av terroristbrott

För att förhindra eller avbryta ett i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2–7 punkten eller 2 mom. i strafflagen avsett brott som begås i terroristiskt syfte har polisen rätt att på finskt havsområde och inom Finlands ekonomiska zon, på gränsovergångsställen och i närheten av gränsen få sådan handräckning av Gränsbevakningsväsendet som kräver användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel, om detta är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja hotet.

79 §

Handräckning av Försvarsmakten till Gränsbevakningsväsendet

Gränsbevakningsväsendet har rätt att få handräckning av Försvarsmakten i form av sådan utrustning, personal och särskild sakkunskap som behövs för uppdrag som har samband med upprätthållande av gränssäkerheten i hemlandet samt uppdrag som Gränsbevakningsväsendet ska sköta enligt lagen om sjöfartsskydd, om handräckningen kan ske utan att den äventyrar utförandet av andra uppgifter som enligt lag ska skötas av Försvarsmakten.

Den som ger handräckning som avses i denna paragraf har i ett synnerligen viktigt och brådskande uppdrag rätt att under en gränsbevakningsmans uppsikt använda sådana för uppdraget behövliga maktmedel som gränsbevakningsmannen med stöd av sina befogenheter ger fullmakt till och som med hänsyn till situationen kan anses vara försvarliga. Bestämmelser om rätten till nödvärn finns i 4 kap. 4 § i strafflagen.

Begäran om handräckning framställs av staben för Gränsbevakningsväsendet eller, i brådskande fall, av den förvaltningsenhet som behöver handräckning. Huvudstaben, marinstaben, flygstaben eller arméstaben fattar beslut om att ge handräckning. I brådskande fall får garnisonschefen, kommandören för ett truppförband eller en chef för en militär inrättning besluta att ge handräckning.

79 b §

Kostnaderna för Försvarsmaktens handräckning

Försvarsmakten svarar själv för kostnaderna för den handräckning som Försvarsmakten ger Gränsbevakningsväsendet när handräckningen är nödvändig med beaktande av uppdragets art och hur brådskande det är.

Om handräckningen binder stora resurser och drar ut på tiden så att den väsentligt försvårar de grundläggande funktionerna vid Försvarsmakten eller den enhet som ger handräckningen eller orsakar betydande kostnader, har Försvarsmakten rätt att få ersättning för sina direkta kostnader.

Efter att med den enhet vid Gränsbevakningsväsendet som begärt handräckningen ha förhandlat och avtalat om att verksamheten ska bli avgiftsbelagd, beslutar Försvarsmakten om uttag av ersättning.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av utlänningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till utlänningslagen (301/2004) en ny 184 a § som följer:

11 kap.

Transportörers skyldigheter och påföljdsavgift

184 a §

Transportörers skyldigheter vid trafik över de inre gränserna

Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas också vid trafik över de inre gränserna när gränskontroll tillfälligt har återinförts vid de inre gränserna i enlighet med kapitel 2 i avdelning III i kodexen om Schengengränserna och 15 § i gränsbevakningslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet (579/2005) 14 a §, sådan den lyder i lag 1230/2013, och
fogas till 19 §, sådan den lyder i lagarna 689/2009 och 751/2014, ett nytt 4 mom., till 20 § ett nytt 4 mom. och till 20 a §, sådan den lyder i lag 751/2014, ett nytt 3 mom. som följer:

14 a §

Behandling av överskottsinformation som erhållits med hemliga informationsinhämtningsmetoder

Bestämmelser om användning av överskottsinformation som erhållits med hemliga informationsinhämtningsmetoder finns i 47 och 48 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet och i 5 kap. 54 § i polislagen. Bestämmelser om användning av överskottsinformation som erhållits med hemliga tvångsmedel som avses i 10 kap. i tvångsmedelslagen finns i 56 § i det kapitlet.

Överskottsinformation enligt 1 mom. får registreras i de personregister som avses i 7 och 11 §.

19 §

Uppgifter om personer i fordon som passerar den yttre gränsen

De uppgifter som avses i 2 och 3 mom. ska lämnas också vid trafik över de inre gränserna när gränskontroll tillfälligt har återinförts vid de inre gränserna i enlighet med kapitel 2 i avdelning III i kodexen om Schengengränserna och 15 § i gränsbevakningslagen.

20 §

Transportörers skyldighet att lämna uppgifter om flygpassagerare

Denna paragraf tillämpas också vid trafik över de inre gränserna när gränskontroll tillfälligt har återinförts vid de inre gränserna i enlighet med kapitel 2 i avdelning III i kodexen om Schengengränserna och 15 § i gränsbevakningslagen.

20 a §

Transportörers skyldighet att lämna uppgifter om passagerare och besättning i fartygs- och tågtrafik

Denna paragraf tillämpas också vid trafik över de inre gränserna när gränskontroll tillfälligt har återinförts vid de inre gränserna i enlighet med kapitel 2 i avdelning III i kodexen om Schengengränserna och 15 § i gränsbevakningslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning (577/2005) 26 b §, sådan den lyder
i lag 1229/2013, samt
fogas till 7 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1229/2013, ett nytt 4 mom. som följer:

7 §

Beslut av republikens president i militära kommandomål inom gränsbevakningsväsendet

Trots vad som föreskrivs i 2 och 3 mom. tillämpas på ett sådant militärt kommandomål inom Gränsbevakningsväsendet som gäller användning av vapenmakt med krigsmateriel som är slagkraftigare än en tjänstemans personliga vapen det förfarande som föreskrivs i 32 § 2 och 3 mom. i lagen om försvarsmakten (551/2007). Vid föredragningen av ett sådant ärende har inrikesministern och chefen för Gränsbevakningsväsendet rätt att vara närvarande och uttala sin uppfattning om det.

26 b §

Studerandes övriga uppgifter

Staben för Gränsbevakningsväsendet kan förordna en studerande på grundkursen för gränsbevakare som har tillräcklig utbildning att även utföra andra uppgifter än övningar som ingår i utbildningen, om detta behövs för skötseln av allvarliga specialsituationer som hör till Gränsbevakningsväsendets ansvarsområde.

Bestämmelser om befogenheterna för studerande på grundkursen för gränsbevakare i uppgifter som avses i 1 mom. finns i 34 g § i gränsbevakningslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 2 kap. 21 § i polislagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i polislagen (872/2011) 2 kap. 21 § 1 mom., sådant det lyder i lag 753/2014, som följer:

2 kap.

Allmänna befogenheter

21 §

Gränskontroll och tullåtgärder

En polisman har rätt att genomföra in- och utresekontroller med sådana befogenheter som föreskrivs för en gränsbevakningsman i 28 och 28 a § i gränsbevakningslagen. Dessutom har polisen samma befogenheter att använda bild- och ljudupptagningar som skapats vid teknisk övervakning på ett gränsövergångsställe som Gränsbevakningsväsendet har med stöd av 31 § i gränsbevakningslagen. En polisman har samma rätt att styra och begränsa vistelse på ett gränsövergångsställe som en gränsbevakningsman som tjänstgör som chef vid ett gränsövergångsställe och en gränsbevakningsman med minst löjtnants grad har enligt 30 a § i gränsbevakningslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 25 januari 2018

Statsminister

Juha Sipilä

Inrikesminister Paula Risikko

1.

Lag

om ändring av gränsbevakningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i gränsbevakningslagen (578/2005) 20, 21, 29, 32, 33 och 38 §, 39 § 3 mom., 57 och 71 §, rubriken för 77 a § och 77 a § 1 mom. samt 79 §,
av dem 20 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 478/2010, 21, 29, 32 och 38 § sådana de lyder i lag 749/2014, 33 §, rubriken för 77 a § och 77 a § 1 mom. sådana de lyder i lag 425/2017, 39 § 3 mom. sådant det lyder i lag 554/2007, 71 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 749/2014 och 79 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 516/2013, samt
fogas till lagen nya 32 a, 33 a, 34 c, 34 d–34 g, 38 a och 38 b §, till 54 § ett nytt 4 mom. och till lagen en ny 79 b § som följer:

Gällande lydelse

20 §

Upprätthållande av allmän ordning och säkerhet vid ett gränsövergångsställe

Gränsbevakningsväsendet kontrollerar förarens körskick och fordons trafikduglighet vid gränsövergångsställena. Gränsbevakningsväsendet ser även i övrigt till att allmän ordning och säkerhet upprätthålls vid gränsövergångsställena när polisen är förhindrad att göra det.

I ordningslagen (612/2003) föreskrivs om tillsynen över efterlevnaden av bestämmelser om innehav av farliga föremål och föremål och ämnen som lämpar sig för att skada nå-

Föreslagen lydelse

20 §

Upprätthållande av allmän ordning och säkerhet vid gränsövergångsställen, i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning

Gränsbevakningsväsendet kontrollerar förarens körskick och fordons trafikduglighet *samt iakttagandet av vägtrafiklagen (267/1981)* vid gränsövergångsställena. Gränsbevakningsväsendet ser även i övrigt till att allmän ordning och säkerhet upprätthålls vid gränsövergångsställen, *i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning* när polisen är förhindrad att göra det.

Gränsbevakningsväsendet ska utan dröjsmål meddela polisen om åtgärder som inte är obetydliga och som anknyter till i 1 mom. avsett upprätthållande av allmän ordning och säkerhet.

I ordningslagen (612/2003) föreskrivs om tillsynen över efterlevnaden av bestämmelser om innehav av farliga föremål och föremål och ämnen som lämpar sig för att skada nå-

Gällande lydelse

gon annan samt av bestämmelser om intagande av rusmedel.

21 §

Polisåtgärder för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet

På begäran av en polisman som hör till be-fålet kan gränsbevakningsväsendet i ett en-skilt fall sköta sådana brådsckande polisåtgärder som behövs för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet *som avses i 2 och 3 kap. i polislagen* och som polisen inte utan dröjsmål kan sköta.

När en gränsbevakningsman konfronteras med en situation kan han eller hon vidta en åtgärd enligt 1 mom. även utan begäran från polisen, om åtgärden inte kan uppskjutas utan att hälsa eller egendom äventyras. Polisen ska utan dröjsmål underrättas om åtgärden. En gränsbevakningsman ska på en polismans begäran avstå från att utföra en åtgärd eller avbryta en påbörjad åtgärd.

Om en sampatrullering mellan en gränsbevakningsman och en polisman har planerats på förhand och ska anses som ändamålsenlig, får gränsbevakningsmannen på patrulleringsområdet i en uppgift som gäller att upprätthålla allmän ordning och säkerhet under poli-sens ledning utföra nödvändiga polisåtgärder *enligt 2 och 3 kap. i polislagen*.

29 §

Teknisk övervakning i anslutning till gräns-kontroll

För genomförande av gränskontroller har gränsbevakningsväsendet rätt att i närheten av gränsen samt på *ett* gränsövergångsställe och i dess omedelbara närhet företa *sådan* teknisk övervakning *som avses i polislagen* inom områden *som allmänheten har tillträde till* och som enligt 24 kap. 11 § i strafflagen (39/1889) inte omfattas av hemfriden. Teknisk övervakning får dock inte företas på toa-letter, i omklädningsrum eller på någon an-nan motsvarande plats eller i personalutrym-men eller arbetsrum som anvisats arbetsta-garna för deras personliga bruk.

Föreslagen lydelse

gon annan samt av bestämmelser om inta-gande av rusmedel.

21 §

Polisåtgärder som behövs för upprätthål-lande av allmän ordning och säkerhet

På begäran av en polisman som hör till be-fålet kan Gränsbevakningsväsendet i *enskilda* fall sköta sådana brådsckande polisåtgärder som behövs för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet och som polisen inte utan dröjsmål kan sköta.

När en gränsbevakningsman konfronteras med en situation kan han eller hon vidta en åtgärd enligt 1 mom. även utan begäran från polisen, om åtgärden inte kan uppskjutas utan att hälsa eller egendom äventyras. Polisen ska utan dröjsmål underrättas om åtgärden. En gränsbevakningsman ska på en polismans begäran avstå från att utföra en åtgärd eller avbryta en påbörjad åtgärd.

Om en sampatrullering mellan en gränsbevakningsman och en polisman har planerats på förhand och ska anses som ändamålsenlig, får gränsbevakningsmannen *utföra nödvän-diga polisåtgärder* på patrulleringsområdet *under ledning av polisen* i uppgifter som *syf-tar till* att upprätthålla allmän ordning och säkerhet.

29 §

Teknisk övervakning i anslutning till gräns-kontroll

För genomförande av gränskontroller har Gränsbevakningsväsendet rätt att i närheten av gränsen, *på finskt havsområde* samt på gränsövergångsställen och i *deras* omedel-bara närhet företa teknisk övervakning inom områden som enligt 24 kap. 11 § i strafflagen (39/1889) inte omfattas av hemfriden. Teknisk övervakning får dock inte företas på toa-letter, i omklädningsrum eller på *andra* mot-svarande platser eller i personalutrymmen el-ler arbetsrum som anvisats *arbetstagare* för deras personliga bruk. *Med teknisk övervak-ning avses* *fortlöpande eller upprepat iakttagande eller fortlöpande eller upprepat av-lyssning av fordon, fordonsförare, fotgäng-*

Gällande lydelse

Information om teknisk övervakning på ett gränsövergångsställe och utanför gränzonen ska ges genom lämplig skyltning.

Gränsbevakningsväsendet får installera teknisk apparatur för den tekniska övervakning som avses i 1 mom. i gränzonen samt vid gränsövergångsställen och i deras omedelbara närhet utan tillstånd av ägaren eller innehavaren av mark- eller vattenområden. Utanför gränzonen får teknisk apparatur installeras endast tillfälligt *eller* för högst tre månader utan tillstånd av mark- eller vattenområdets ägare eller innehavare. För skada och olägenhet som orsakas av installation av teknisk apparatur betalas ersättning enligt gängse pris till ägaren eller innehavaren av mark- eller vattenområden.

Bestämmelser om registrering av uppgifter från den tekniska övervakningen i personregister finns i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.

32 §

En gränsbevakningsmans befogenheter att upprätthålla allmän ordning och säkerhet på ett gränsövergångsställe

På en gränsbevakningsmans rätt att vidta åtgärder på ett gränsövergångsställe för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet tillämpas vad som föreskrivs i 2 kap. 2, 5 och 6 §, 8 § 1 mom. samt 10 § i polislagen. Bestämmelserna i 2 kap. 6 § 3 mom. i polislagen om polismän som hör till befälet tillämpas vid gränsbevakningsväsendet på en gränsbevakningsman med minst löjtnants grad.

Föreslagen lydelse

are eller allmänheten med hjälp av en teknisk anordning samt automatisk upptagning av ljud eller bild.

Information om teknisk övervakning på ett gränsövergångsställe och utanför gränzonen, *med undantag för havsområden*, ska ges genom lämplig skyltning.

Gränsbevakningsväsendet får installera teknisk apparatur för den tekniska övervakningen i gränzonen samt vid gränsövergångsställen och i deras omedelbara närhet utan tillstånd av ägaren eller innehavaren av mark- eller vattenområden. Utanför gränzonen får teknisk apparatur installeras endast tillfälligt för högst tre månader utan tillstånd av mark- eller vattenområdets ägare eller innehavare. För skada och olägenhet som orsakas av installation av teknisk apparatur betalas ersättning enligt gängse pris till ägaren eller innehavaren av mark- eller vattenområden.

Bestämmelser om registrering av uppgifter från den tekniska övervakningen i personregister *och om användning av uppgifterna* finns i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet. *Bestämmelser om teknisk övervakning vid övervakningen och tryggheten av Finlands territoriella integritet finns i territorialövervakningslagen (755/2000) och bestämmelser om teknisk övervakning för att förhindra ett brott som undersöks av Gränsbevakningsväsendet eller avvärja en fara finns i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet.*

32 §

En gränsbevakningsmans befogenheter att upprätthålla allmän ordning och säkerhet vid gränsövergångsställen, i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning

Utöver vad som föreskrivs annanstans i lag har en gränsbevakningsman rätt att i 20 § avsedda situationer för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet på gränsövergångsställen, i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning

1) spärra av, stänga och utrymma platser och områden som är i allmänt bruk eller reglera, förbjuda eller begränsa trafiken där,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2) spärra av och utrymma lokaler och områden som omfattas av offentlig frid enligt 24 kap. 3 § i strafflagen eller av offentlig hemfrid enligt 11 § i det kapitlet, om det är nödvändigt för att avvärja en fara som omedelbart hotar liv eller hälsa och de som finns på området inte annars kan skyddas; innan åtgärden vidtas ska innehavaren av lokalen eller området som omfattas av offentlig frid höras, om det är möjligt med beaktande av hur brådskande situationen är,

3) få tillträde till utrymmen eller andra platser som omfattas av offentlig frid eller hemfrid eller till andra platser som allmänheten inte har tillträde till eller till fordon och där vid behov företa genomsökning, om en gärning eller händelse som äventyrar liv, hälsa eller personlig frihet eller som orsakar betydande skada på egendom eller miljön är omedelbart överhängande eller pågår och förutsatt att åtgärden är nödvändig för att en fara eller skada ska kunna avvärjas eller för att sprängämnen, vapen eller andra farliga ämnen eller föremål ska kunna eftersökas och tas om hand,

4) befalla en folksamling att skingra sig eller flytta på sig, om folksamlingen äventyrar allmän ordning och säkerhet eller hindrar trafiken eller om personer i folksamlingen uppträder hotfullt eller annars på ett sådant sätt att det är sannolikt att de kommer att göra sig skyldiga till brott mot liv, hälsa, frihet eller hemfrid eller till egendomsbrott; åtgärderna ska om möjligt avgränsas till att gälla dem som genom sitt uppträdande orsakar behovet att skingra folksamlingen eller be den flytta på sig,

5) med maktmedel skingra en i 4 punkten avsedd folksamling samt gripa personer som tredskas, om befallningen att skingra sig eller flytta på sig inte iakttas,

6) att gripa en person för att skydda denne för en allvarlig fara som utgör en överhängande risk för personens liv, fysiska integritet, säkerhet eller hälsa, om personen är oförmögen att ta vara på sig själv och faran inte annars kan avvärjas eller personen omhändertas på annat sätt,

7) på begäran av innehavaren av ett utrymme eller en annan plats som omfattas av offentlig frid eller hemfrid eller på begäran av dennes företrädare avlägsna en person som utan laglig rätt tränger sig in eller i

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

smyg eller genom att vilseleda någon annan tar sig in eller gömmer sig där eller som inte lyder en befallning att avlägsna sig,

8) från ett utrymme eller en annan plats som omfattas av offentlig frid eller hemfrid avlägsna en person som lovligen uppehåller sig där, om personen stör andras hemfrid eller den offentliga friden eller på något annat sätt orsakar betydande störning och det finns grundad anledning att befara att störningen upprepas,

9) gripa en i 7 och 8 punkten avsedd person som stör andra, om det är sannolikt att en upprepning av störningen inte kan förhindras genom att personen avlägsnas,

10) öppna ett rum, en förvaringsplats eller något annat objekt för åtgärden vid behov med maktmedel i sådana fall som avses i 3 och 7–9 punkten; när åtgärden avslutats ska objektet för åtgärden stängas på lämpligt sätt,

11) avlägsna en person från en plats, om det utifrån personens hotelser eller övriga uppträdande finns grundad anledning att anta eller utifrån personens tidigare uppträdande är sannolikt att denne kommer att göra sig skyldig till brott mot liv, hälsa, frihet eller hemfrid eller till egendomsbrott eller kommer att orsaka betydande störning eller överhängande fara för allmän ordning och säkerhet,

12) gripa en i 11 punkten avsedd person om det sannolikt inte räcker att denne avlägsnas från platsen och ett brott inte annars kan förhindras eller en störning eller fara inte annars kan avvärijas,

13) skydda en person eller bevaka en plats för att förebygga eller avbryta ett sådant brott som avses i 11 punkten,

14) ta fast och som en sista utväg avliva ett djur som orsakar fara för människors liv eller hälsa eller betydande skador på egendom eller allvarligt äventyrar trafiken; ett djur får avlivas också när det skulle vara uppenbar grymhet mot djuret att hålla det vid liv.

Beslut om i 1 mom. 2 punkten avsett avspärrande eller utrymmande av ett område samt om i 3 punkten avsett tillträde till utrymmen som används för boende av permanent natur ska fattas av en gränsbevakningsman med minst kaptens eller kaptenlöjtnants grad, om detta är möjligt med beaktande av hur brådskande situationen är.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Över de åtgärder som vidtagits med stöd av 3 och 7–9 punkten ska det upprättas protokoll eller göras motsvarande anteckningar i någon annan handling.

(ny)

32 a §

Teknisk avlyssning och optisk observation för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet vid gränsövergångsställen, i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning

Utöver vad som föreskrivs i 32 § och annanstans i lag, har Gränsbevakningsväsendet rätt att i 20 § avsedda situationer för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet på gränsövergångsställen, i Gränsbevakningsväsendets lokaler och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning kortvarigt använda i 25 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet avsedd teknisk avlyssning och i 27 § 1 mom. i den lagen avsedd optisk observation trots bestämmelserna i 2 mom. i nämnda paragrafer, om det är nödvändigt för att Gränsbevakningsväsendets åtgärd tryggt ska kunna vidtas och sådan överhängande fara avvärras som hotar den persons liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller den persons liv eller hälsa som ska gripas eller skyddas.

Beslut om i denna paragraf avsedd teknisk avlyssning och optisk observation fattas av en anställningsberättigad tjänsteman vid Gränsbevakningsväsendet.

33 §

33 §

En gränsbevakningsmans befogenheter i polisuppdrag

En gränsbevakningsmans befogenheter i polisuppdrag

I polisuppdrag för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet enligt 21 § samt för förhindrande av brott som begås i terroristiskt syfte och skötsel av särskilda situationer enligt 22 §, i Prümsamarbete och Atlassamarbete och i sådana uppgifter enligt lagen om sjöfartsskydd som ska skötas av gränsbevakningsväsendet har en gränsbevakningsman de befogenheter som föreskrivs för polismän i 2 och 3 kap. i polislagen, om inte en polisman som hör till befälet eller polisens

I polisuppdrag som behövs för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet enligt 21 § samt för förhindrande av brott som begås i terroristiskt syfte och skötsel av särskilda situationer enligt 22 §, i Prümsamarbete och Atlassamarbete och i sådana uppgifter enligt lagen om sjöfartsskydd som ska skötas av Gränsbevakningsväsendet har en gränsbevakningsman de befogenheter som avses i 2 och 3 kap. i polislagen samt i 5 kap. 17 § 5 mom. och 19 § 5 mom. i den lagen, om

Gällande lydelse

fältchef begränsar dem.

Vad som i 2 kap. 4 § 2 mom., 6 § 3 mom. och 8 § 2 mom. i polislagen föreskrivs om polismän som hör till befälet tillämpas vid gränsbevakningsväsendet på gränsbevakningsmän med minst löjtnants grad.

(ny)

Föreslagen lydelse

inte en polisman som hör till befälet eller polisens fältchef begränsar dem.

Vad som i 2 kap. 4 § 2 mom., 6 § 3 mom. och 8 § 2 mom. i polislagen föreskrivs om polismän som hör till befälet tillämpas vid Gränsbevakningsväsendet på gränsbevakningsmän med minst *kaptens eller kaptenlöjtnants* grad. *Beslut om utövande av den i 5 kap. 17 § 5 mom. i polislagen avsedda befogenheten att utföra teknisk avlyssning och den i 19 § 5 mom. i det kapitlet avsedda befogenheten att utföra optisk observation i en situation som avses i 1 mom. fattas av en anställningsberättigad tjänsteman vid Gränsbevakningsväsendet.*

33 a §

Förfarandet vid teknisk avlyssning och teknisk observation

När Gränsbevakningsväsendet i situationer som avses i 32 a § kortvarigt använder i 25 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet avsedd teknisk avlyssning eller i 27 § 1 mom. i den lagen avsedd teknisk observation för att Gränsbevakningsväsendets åtgärd tryggt ska kunna vidtas och sådan överhängande fara avvärjas som hotar den persons liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller den persons liv eller hälsa som ska gripas eller skyddas, tillämpas dessutom vad som i 3 kap. i den lagen föreskrivs om förutsättningarna och förfarandena för användningen av befogenheterna i fråga samt om behandlingen av den information som inhämtats med stöd av befogenheterna.

När Gränsbevakningsväsendet i situationer som avses i 33 § använder i 5 kap. 17 § 5 mom. i polislagen avsedd teknisk avlyssning eller i 19 § 5 mom. i det kapitlet avsedd teknisk observation för att Gränsbevakningsväsendets åtgärd tryggt ska kunna vidtas och sådan överhängande fara avvärjas som hotar den persons liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller den persons liv eller hälsa som ska gripas eller skyddas, tillämpas dessutom vad som i 5 kap. i polislagen föreskrivs om förutsättningarna och förfarandena för användningen av befogenheterna i fråga samt om behandlingen av den information som inhämtats med stöd av befogenheterna. Vad som i

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

polislagen föreskrivs om anhållningsberättigade tjänstemän, tillämpas på anhållningsberättigade tjänstemän vid Gränsbevakningsväsendet.

Bestämmelser om tillsynen över teknisk avlyssning och optisk observation finns i 62 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet.

(ny)

34 c §

Befogenheter i uppgifter med anknytning till det militära försvaret

Gränsbevakningsväsendet har i sådana uppgifter med anknytning till det militära försvaret som avses i 25 § och som Försvarsmakten ger Gränsbevakningsväsendet för att trygga Finlands territorium, befolkningens livsbetingelser och statsledningens handlingsfrihet samt för att försvara den lagliga samhällsordningen rätt att utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag vid behov använda sådan vapenmakt med krigsmateriel som är slagkraftigare än en tjänstemans personliga vapen när ett väpnat angrepp eller ett motsvarande yttre hot riktas mot Finland. Användningen av vapenmakt med krigsmateriel ska vara förenlig med internationella förpliktelser som är bindande för Finland.

(ny)

34 d §

Befogenheter för värnpliktiga och dem som fullgör frivillig militärtjänst när de anlitas som förstärkning inom Gränsbevakningsväsendets verksamhet

Den som fullgör värnplikt eller sådan frivillig militärtjänst som avses i lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor (194/1995) har, när denne anlitas som förstärkning inom Gränsbevakningsväsendets verksamhet så som avses i 30 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning, om det är nödvändigt av grundad anledning som anknyter till upprätthållandet av gränssäkerheten eller på grund av ett behov som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning, under en gränsbevakningsmans omedelbara uppsikt och tillsyn tillfälligt rätt att

1) utreda personers identitet och uppta

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

signalement utan användning av tvångsmedel med iakttagande av 36 § 1 och 2 mom. och i 131 § 1 och 2 mom. i utlänningslagen (301/2004),

2) stoppa fordon och reglera trafiken med iakttagande av 38 §,

3) utföra i 65 § avsedd säkerhetsvisitation som anknyter till en gränsbevakningsmans åtgärd med iakttagande av 65 a §,

4) att genom uppmaningar och befallningar förhindra att någon som en gränsbevakningsman gripit, tagit i förvar eller som är föremål för andra åtgärder som riktar sig mot den personliga friheten avlägsnar sig, samt att utföra transporter som anknyter till dessa uppgifter,

5) utföra registreringsuppgifter som gäller ett brott som undersöks av Gränsbevakningsväsendet eller administrativa uppgifter som föreskrivs för Gränsbevakningsväsendet.

Den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst har inte vid utövandet av de befogenheter som avses i 1 mom. rätt att få uppgifter ur de personregister som avses i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet eller ur andra register eller informationssystem som har upprättats för myndighetsändamål.

Bestämmelser om rätten för den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst att använda nödvändiga maktmedel under en gränsbevakningsmans uppsikt finns i 35 § 2 mom. och bestämmelser om rätten till nödvärn finns i 4 kap. 4 § i strafflagen. Bestämmelser om rätten att använda maktmedel i territorialövervakningsuppdrag finns i territorialövervakningslagen. Bestämmelser om rätten för en militärperson och militär förman att använda maktmedel finns i 23, 23 b och 23 c § i lagen om försvarsmakten (551/2007).

(ny)

34 e §

Beslutsfattande om befogenheterna för en värnpliktig och den som fullgör frivillig militärtjänst.

Beslut om förordnande av den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst till en uppgift som förutsätter i 34 d § 1 mom. avsedda befogenheter fattas av chefen för den regionala gränsbevakningsmyndighet vars

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

verksamhetsområde berörs av ärendet. De åtgärder som vidtas samt deras regionala och tidsmässiga utsträckning ska specificeras i beslutet. Åtgärderna får inte överskrida vad som är nödvändigt för att upprätthålla gränssäkerheten eller på grund av ett behov som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning.

Den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst kan förordnas att utföra en uppgift som förutsätter i 34 d § 1 mom. avsedda befogenheter endast om personen har tillräcklig utbildning för uppgiften.

(ny)

34 f §

Skyldigheter och ansvar för en värnpliktig och den som fullgör frivillig militärtjänst.

På den som fullgör värnplikt eller frivillig militärtjänst och som använder i 34 d § 1 mom. avsedda befogenheter tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar. I fråga om tystnadsplikt och tystnadsrätt tillämpas 17 § och 17 a–17 d § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning. Bestämmelser om skadeståndsansvar finns i 80 § och 80 a–80 d § i denna lag samt i skadeståndslagen (412/1974).

(ny)

34 g §

Studerande på grundkursen för gränsbevakare

Vad som föreskrivs i 34 d–34 f § tillämpas också på studerande på grundkursen för gränsbevakare när de förordnas att utföra i 26 b § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning avsedda andra uppgifter än sådana som ingår i utbildningen.

38 §

38 §

Stoppande av fordon och reglering av trafiken

Stoppande av fordon och reglering av trafiken

Utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag har en gränsbevakningsman rätt att bestämma att ett fordon ska stoppas och flyttas och att flytta fordonet samt reglera trafiken, om det behövs för genomförande av gränskontroll, utförande av en polisuppgift,

Utöver vad som föreskrivs annanstans i lag har en gränsbevakningsman rätt att bestämma att ett fordon ska stoppas och flyttas och att flytta fordonet samt reglera trafiken, om det behövs för genomförande av gränskontroll, utförande av en polisuppgift, övervakning av

Gällande lydelse

övervakning av utlänningar eller utförande av en säkerhetsuppgift, för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet på ett gränsövergångsställe, på grund av en trafikolycka, för sådan övervakning av användningen av fordon som gränsbevakningsväsendet utför inom sitt ansvarsområde, för övervakning av jakt eller för förhindrande eller utredning av brott.

(ny)

Föreslagen lydelse

utlänningar eller utförande av en säkerhetsuppgift, för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet på ett gränsövergångsställe *och på områden som är i Gränsbevakningsväsendets besittning*, på grund av en trafikolycka, för sådan övervakning av användningen av fordon som Gränsbevakningsväsendet utför inom sitt ansvarsområde, för övervakning av jakt eller för förhindrande eller utredning av brott.

38 a §

Ingripande i obemannade luftfartygs och modellflygplans färd

Utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag har en gränsbevakningsman rätt att ingripa i ett i 2 § 1 mom. 22 punkten i luftfartslagen (864/2014) avsett obemannat luftfartygs färd och i ett i 2 § 1 mom. 21 punkten i den lagen avsett modellflygplans färd, om det är nödvändigt för upprätthållande av gränssäkerheten, för utförande av en säkerhetsuppgift eller ett sjöräddningsuppdrag eller för skydd av en synnerligen viktig verksamhet inom Gränsbevakningsväsendet.

En gränsbevakningsman har rätt att i en situation som avses i 1 mom. kortvarigt rikta sådana behövliga maktmedel och tekniska åtgärder som kan anses vara försvarliga mot obemannade luftfartyg och modellflygplan och deras fjärrstyrningsanordningar och styrnings- och kontrollförbindelser samt andra sådana delar i det system som krävs för använda obemannade luftfartyg och modellflygplan (helhetssystem). Frågan om huruvida gränsbevakningsmannens maktmedel och åtgärder är försvarliga ska bedömas med hänsyn till hur viktigt och brådskande tjänsteuppdraget är, hur farlig det obemannade luftfartygets eller modellflygplanets verksamhet är, vilka resurser som står till förfogande samt övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. Om det är nödvändigt att använda maktmedel eller vidta tekniska åtgärder ska detta ske endast i en sådan omfattning och så länge som det nödvändigtvis krävs för att utföra den uppgift som avses i 1 mom. Åtgärderna får inte orsaka mer än ringa störningar i annan radiokommunikation eller i ett

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

allmänt kommunikationsnätets anordningar eller tjänster.

En gränsbevakningsman har rätt att behandla radiokommunikation, förmedlingsuppgifter och lokaliseringssuppgifter som har samband med fjärrstyrningen av ett obemannat luftfartyg eller ett modellflygplan i syfte att ingripa i dess färd samt för att identifiera en del i helhetssystemet för det obemannade luftfartyget eller modellflygplanet och för att fastställa den delens position. Sådana uppgifter som kan kopplas till en fysisk person och som fåtts med hjälp av radiokommunikation eller härrör ur förmedlingsuppgifter eller lokaliseringssuppgifter ska utan dröjsmål utplånas, om inte något annat föreskrivs i lag.

(ny)

38 b §

Temporärt avbrytande och temporär begränsning av sjötrafik

Inrikesministeriet kan för högst sju dygn i sänder förbjuda eller begränsa sjötrafiken på en begränsad del av Finlands territorialvatten och på Saima kanal, om det är nödvändigt för upprätthållande av gränssäkerheten. I brådskande fall som direkt äventyrar gränssäkerheten kan beslutet fattas av chefen för den regionala gränsbevakningsmyndighet vars verksamhetsområde ärendet huvudsakligen gäller, efter att han eller hon har hört andra regionala gränsbevakningsmyndigheter vars verksamhetsområde berörs av ärendet. Inrikesministeriet ska utan dröjsmål underrättas om det beslut som fattats av chefen för den regionala gränsbevakningsmyndigheten. Inrikesministeriet kan fatta beslut om att fortsätta eller upphöra med avbrytandet eller begränsningen av sjötrafiken.

Innan ett beslut enligt 1 mom. fattas ska Trafikverket och Tullen beredas tillfälle att bli hörda, om inte situationens brådskande natur nödvändigtvis kräver att beslutet verkställs omedelbart. Trafikverket svarar för att informera berörda parter om ett i 1 mom. avsett beslut och deltar i verkställigheten av beslutet.

Ett i 1 mom. avsett beslut ska omedelbart återtas eller dess omfattning begränsas, när det inte längre är nödvändigt att avbryta eller begränsa sjötrafiken för upprätthållande av gränssäkerheten.

Gällande lydelse

39 §

Rätt att röra sig på annans fastighet

I fråga om gränsbevakningsväsendets rätt att tillfälligt använda andra fastigheter än sådana som stadigvarande används av gränsbevakningsväsendet då detta är nödvändigt med tanke på militär övningsverksamhet eller en höjning av försvarsberedskapen gäller vad som i 14 § i lagen om försvarsmakten föreskrivs om försvarsmaktens rätt att tillfälligt använda andra fastigheter än sådana som stadigvarande används av försvarsmakten.

Föreslagen lydelse

39 §

Rätt att röra sig på annans fastighet

I fråga om Gränsbevakningsväsendets rätt att tillfälligt använda andra fastigheter än sådana som stadigvarande används av Gränsbevakningsväsendet då detta är nödvändigt med tanke på militär övningsverksamhet, *upprätthållande av gränssäkerheten* eller en höjning av försvarsberedskapen gäller vad som i 14 § i lagen om försvarsmakten föreskrivs om Försvarsmaktens rätt att tillfälligt använda andra fastigheter än sådana som stadigvarande används av Försvarsmakten. *Vad som i 3 och 4 mom. i den paragrafen föreskrivs om staben för en försvarsgren inom Försvarsmakten, garnisonschefen eller den som leder övningen, tillämpas inom Gränsbevakningsväsendet på staben för Gränsbevakningsväsendet, en kommandör för en förvaltningsenhet och en gränsbevakningsman med minst kaptens eller kaptenlöjtnants grad.*

54 §

Upphörande och återkallande av gränzsontillstånd

(ny)

När ett behov som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning förutsätter det, kan gränzsontillståndet för andra än de personer som avses i 53 § 1 mom. 1 och 2 punkten återkallas för högst en månad åt gången, om detta är nödvändigt för upprätthållande av gränsordningen eller gränssäkerheten. Beslutet om återkallande av tillståndet ska omedelbart återtas när det inte längre är nödvändigt. Ett i detta moment avsett beslut om återkallande av gränzsontillståndet kan delges genom offentlig delgivning enligt 55 § i förvaltningslagen (434/2003).

57 §

Gränzsonsanmälan

Utöver vad som i 52 § bestäms om tillståndsplikt skall till gränsbevakningsmyndigheten på förhand anmälas (*gränzsonsan-*

57 §

Gränzsonsanmälan

Utöver vad som i 52 § föreskrivs om tillståndsplikt ska till gränsbevakningsmyndigheten på förhand anmälas (*gränzsonsanmä-*

Gällande lydelse

mälan)

- 1) användning av skjutvapen, sprängämnen eller fjäderdrivna vapen samt avverkning och röjning av skog närmare än 500 meter från gränslinjen,
- 2) flottning, fiske och körning med fordon i gränsvatten.

Gränszonsanmälan görs till den regionala eller lokala gränsbevakningsmyndighet vars verksamhetsområde anmälan gäller. Gränsbevakningsmyndigheten meddelar närmare föreskrifter om hur man skall röra sig i *de aktiviteter som avses i 1 mom.*, hur skjutvapnen skall riktas, hur mycket sprängämnen som får användas på en gång, i vilken riktning träden skall fällas och på vilket sätt samt om andra åtgärder för att förhindra oavsiktliga gränstilldragelser, om det är nödvändigt för upprätthållandet av gränsordningen eller gränssäkerheten.

71 §

Begränsningar av rätten att röra sig i gränsbevakningsväsendets lokaler och områden samt vid övningar inom gränsbevakningsväsendet

Genom förordning av inrikesministeriet får det utfärdas bestämmelser om begränsningar av eller förbud mot rätten att röra sig i lokaler eller områden som gränsbevakningsväsendet besitter, om det är nödvändigt för att förhindra fara för personer eller för att skydda en synnerligen viktig verksamhet inom gränsbevakningsväsendet. En tillfällig begränsning av eller ett tillfälligt förbud mot rätten att röra sig inom en del av ett militärt övningsområde eller en del av ett övnings-

Föreslagen lydelse

lan)

- 1) användning av skjutvapen, sprängämnen eller fjäderdrivna vapen samt avverkning och röjning av skog närmare än 500 meter från gränslinjen,
- 2) flottning, fiske och körning med fordon i gränsvatten.

När ett behov som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning förutsätter det, kan gränsbevakningsmyndigheten bestämma att en gränszonsanmälan ska göras på förhand om vistelse i gränszonen, om anmälan är nödvändig för upprätthållande av gränsordningen eller gränssäkerheten. Anmälningsskyldigheten kan påföras för högst en månad åt gången. Anmälningsskyldighet ska upphävas omedelbart när den inte längre är nödvändig. Ett beslut om anmälningsskyldighet som avses i detta moment kan delges genom offentlig delgivning enligt 55 § i förvaltningslagen.

Gränszonsanmälan görs till den regionala eller lokala gränsbevakningsmyndighet vars verksamhetsområde anmälan gäller. Gränsbevakningsmyndigheten meddelar närmare föreskrifter om hur man ska röra sig *eller vistas*, hur skjutvapnen ska riktas, hur mycket sprängämnen som får användas på en gång, i vilken riktning träden ska fällas och på vilket sätt samt om andra åtgärder för att förhindra oavsiktliga gränstilldragelser, om det är nödvändigt för upprätthållande av gränsordningen eller gränssäkerheten.

71 §

*Begränsningar av rätten att **vistas** i Gränsbevakningsväsendets lokaler och områden samt vid övningar inom Gränsbevakningsväsendet*

Genom förordning av inrikesministeriet får det utfärdas bestämmelser om begränsningar av eller förbud mot rätten att *vistas* i lokaler eller områden som Gränsbevakningsväsendet besitter, om det är nödvändigt för att förhindra fara för personer eller för att skydda en synnerligen viktig verksamhet inom Gränsbevakningsväsendet. En tillfällig begränsning av eller ett tillfälligt förbud mot rätten att *vistas* inom en del av ett militärt övningsområde eller en del av ett övnings-

Gällande lydelse

område som hänför sig till gränssäkerheten kan för den tid en övning pågår utfärdas av en gränsbevakningsman med minst kaptens eller kaptenlöjtnants grad.

En person som i strid med ett förbud eller en begränsning vistas i den lokal eller det område som förbudet eller begränsningen gäller kan avlägsnas därifrån. Om det är uppenbart att det inte är tillräckligt att en person avlägsnas från platsen och ett brott mot begränsningen inte annars kan förhindras, kan personen gripas. Den som har gripits kan hållas i förvar så länge det är sannolikt att han eller hon gör sig skyldig till brott mot begränsningen, dock högst 24 timmar från gripandet.

77 a §

Handräckning och assistans av gränsbevakningsväsendet till polisen på havsområden

För att förhindra eller avbryta ett sådant brott i terroristiskt syfte som avses i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2–7 punkten eller 2 mom. i strafflagen har polisen rätt att på finskt havsområde och inom Finlands ekonomiska zon få sådan handräckning av gränsbevakningsväsendet som kräver användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel, om detta är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja faran.

79 §

Handräckning av försvarsmakten till gränsbevakningsväsendet

Gränsbevakningsväsendet har rätt att få handräckning av försvarsmakten i form av
1) utrustning för efterspaning och personalresurser för efterspaning och reglering av trafiken, om det är nödvändigt för att en person som uppenbart olagligen har passerat riks-

Föreslagen lydelse

område som hänför sig till gränssäkerheten eller på en fastighet som Gränsbevakningsväsendet tagit i användning enligt 39 § 3 mom. kan för den tid övningen pågår eller fastigheten används meddelas av en gränsbevakningsman med minst kaptens eller kaptenlöjtnants grad.

En person som bryter mot ett förbud eller en begränsning av rätten att vistas i den lokal eller det område som förbudet eller begränsningen gäller kan avlägsnas därifrån. Om det är uppenbart att det inte är tillräckligt att en person avlägsnas från platsen och ett brott mot förbudet eller begränsningen inte annars kan förhindras, kan personen gripas. Den som har gripits kan hållas i förvar så länge det är sannolikt att han eller hon gör sig skyldig till brott mot förbudet eller begränsningen, dock högst i 24 timmar från gripandet.

77 a §

Handräckning och assistans av Gränsbevakningsväsendet till polisen vid bekämpning av terroristbrott

För att förhindra eller avbryta ett i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2–7 punkten eller 2 mom. i strafflagen avsett brott som begås i terroristiskt syfte har polisen rätt att på finskt havsområde och inom Finlands ekonomiska zon, på gränsövergångsställen och i närheten av gränsen få sådan handräckning av Gränsbevakningsväsendet som kräver användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel, om detta är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja hotet.

79 §

Handräckning av Försvarsmakten till Gränsbevakningsväsendet

Gränsbevakningsväsendet har rätt att få handräckning av Försvarsmakten i form av sådan utrustning, personal och särskild sakkunskap som behövs för uppdrag som har samband med upprätthållande av gränssäkerheten i hemlandet samt uppdrag som

Gällande lydelse

gränsen skall kunna ertappas i Finland på bar gärning,

2) skyddsutrustning som behövs för att gränsbevakningsväsendet tryggt skall kunna utföra ett farligt uppdrag,

3) särskild sakkunskap som behövs för att utföra en gränsövervakningsuppgift eller undersöka en gränstilldragelse,

4) utrustning och särskild sakkunskap som behövs för att avvärja ett i lagen om sjöfartsskydd avsett hot mot säkerheten som riktar sig mot ett fartyg som är till havs eller mot dess passagerare.

Användning av skjutvapen och militära maktmedel hör inte till handräckning enligt denna paragraf. Bestämmelser om en utomståendes rätt att använda nödvändiga maktmedel under en gränsbevakningsmans uppsikt finns i 35 § 2 mom. i denna lag och bestämmelser om rätten till nödvärn finns i 4 kap. 4 § i strafflagen.

Handräckning begärs av staben för gränsbevakningsväsendet eller, i brådskande fall, av den förvaltningsenhet som behöver handräckning. Huvudstaben, marinstaben, flygstaben eller arméstaben fattar beslut om att handräckning ska lämnas. I brådskande fall får garnisonschefen eller kommandören för ett truppförband besluta att handräckning ska lämnas.

(ny)

Föreslagen lydelse

Gränsbevakningsväsendet ska sköta enligt lagen om sjöfartsskydd, om handräckningen kan ske utan att den äventyrar utförandet av andra uppgifter som enligt lag ska skötas av Försvarsmakten.

Den som ger handräckning som avses i denna paragraf har i ett synnerligen viktigt och brådskande uppdrag rätt att under en gränsbevakningsmans uppsikt använda sådana för uppdraget behövliga maktmedel som gränsbevakningsmannen med stöd av sina befogenheter ger fullmakt till och som med hänsyn till situationen kan anses vara försvarliga. Bestämmelser om rätten till nödvärn finns i 4 kap. 4 § i strafflagen.

Begäran om handräckning framställs av staben för Gränsbevakningsväsendet eller, i brådskande fall, av den förvaltningsenhet som behöver handräckning. Huvudstaben, marinstaben, flygstaben eller arméstaben fattar beslut om att ge handräckning. I brådskande fall får garnisonschefen, kommandören för ett truppförband eller en chef för en militär inrättning besluta att ge handräckning.

79 b §

Kostnaderna för Försvarsmaktens handräckning

Försvarsmakten svarar själv för kostnaderna för den handräckning som Försvarsmakten ger Gränsbevakningsväsendet när handräckningen är nödvändig med beaktande av uppdragets art och hur brådskande det är.

Om handräckningen binder stora resurser och drar ut på tiden så att den väsentligt försvårar de grundläggande funktionerna vid Försvarsmakten eller den enhet som ger handräckningen eller orsakar betydande kostnader, har Försvarsmakten rätt att få ersättning för sina direkta kostnader.

Efter att med den enhet vid Gränsbevak-

RP 201/2017 rd

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

*ningsväsendet som begärt handräckningen
ha förhandlat och avtalat om att verksamhet-
en ska bli avgiftsbelagd, beslutar Försvars-
makten om uttag av ersättning.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av utlänningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till utlänningslagen (301/2004) en ny 184 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

Transportörers skyldigheter och påföljd- savgift

(ny)

184 a §

*Transportörers skyldigheter vid trafik över
de inre gränserna*

*Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas
också vid trafik över de inre gränserna när
gränskontroll tillfälligt har återinförts vid de
inre gränserna i enlighet med kapitel 2 i av-
delning III i kodexen om Schengengränserna
och 15 § i gränsbevakningslagen.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet (579/2005)
14 a §, sådan den lyder i lag 1230/2013, och
fogas till 19 §, sådan den lyder i lagarna 689/2009 och 751/2014, ett nytt 4 mom., till 20 §
ett nytt 4 mom. och till 20 a §, sådan den lyder i lag 751/2014, ett nytt 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

14 a §

Behandling av överskottsinformation som erhållits med hemliga informationsinhämtningsmetoder

Bestämmelser om användning av överskottsinformation som erhållits med hemliga informationsinhämtningsmetoder som avses i 5 kap. i polislagen finns i 54 § i det kapitlet. Bestämmelser om användning av överskottsinformation som erhållits med hemliga tvångsmedel som avses i 10 kap. i tvångsmedelslagen finns i 56 § i det kapitlet.

Överskottsinformation enligt 1 mom. får registreras i personregister som avses i 7 och 11 §.

Föreslagen lydelse

14 a §

Behandling av överskottsinformation som erhållits med hemliga informationsinhämtningsmetoder

Bestämmelser om användning av överskottsinformation som erhållits med hemliga informationsinhämtningsmetoder finns i 47 och 48 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet och i 5 kap. 54 § i polislagen. Bestämmelser om användning av överskottsinformation som erhållits med hemliga tvångsmedel som avses i 10 kap. i tvångsmedelslagen finns i 56 § i det kapitlet.

Överskottsinformation enligt 1 mom. får registreras i de personregister som avses i 7 och 11 §.

19 §

Uppgifter om personer i fordon som passerar den yttre gränsen

(ny)

De uppgifter som avses i 2 och 3 mom. ska lämnas också vid trafik över de inre gränserna när gränskontroll tillfälligt har återinförts vid de inre gränserna i enlighet med kapitel 2 i avdelning III i kodexen om Schengengränserna och 15 § i gränsbevakningslagen.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

20 §

Transportörers skyldighet att lämna uppgifter om flygpassagerare

(ny)

—————
Denna paragraf tillämpas också vid trafik över de inre gränserna när gränskontroll tillfälligt har återinförts vid de inre gränserna i enlighet med kapitel 2 i avdelning III i kodexen om Schengengränserna och 15 § i gränsbevakningslagen.

20 a §

Transportörers skyldighet att lämna uppgifter om passagerare och besättning i fartygs- och tågtrafik

(ny)

—————
Denna paragraf tillämpas också vid trafik över de inre gränserna när gränskontroll tillfälligt har återinförts vid de inre gränserna i enlighet med kapitel 2 i avdelning III i kodexen om Schengengränserna och 15 § i gränsbevakningslagen.

—————
Denna lag träder i kraft den 20 .
—————

4.

Lag

om ändring av lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning (577/2005) 26 b §, sådan den lyder i lag 1229/2013, samt
fogas till 7 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1229/2013, ett nytt 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Beslut av republikens president i militära kommandomål inom gränsbevakningsväsendet

(ny)

Trots vad som föreskrivs i 2 och 3 mom. tillämpas på ett sådant militärt kommandomål inom Gränsbevakningsväsendet som gäller användning av vapenmakt med krigsmateriel som är slagkraftigare än en tjänstemans personliga vapen det förfarande som föreskrivs i 32 § 2 och 3 mom. i lagen om försvarsmakten (551/2007). Vid föredragningen av ett sådant ärende har inrikesministern och chefen för Gränsbevakningsväsendet rätt att vara närvarande och uttala sin uppfattning om det.

26 b §

Studerandes övriga uppgifter

Staben för gränsbevakningsväsendet kan förordna en studerande på grundkursen för gränsbevakare som har tillräcklig utbildning att även utföra andra uppgifter än övningar som ingår i utbildningen, om detta behövs för skötseln av allvarliga situationsituationer som hör till gränsbevakningsväsendets ansvarsområde.

När en studerande på grundkursen för gränsbevakare utför en uppgift som avses i 1 mom. ska vad som i 35 § 2 mom. i gränsbevakningslagen föreskrivs om befogenheter för den som bistår en gränsbevakningsman tillämpas på studeranden.

26 b §

Studerandes övriga uppgifter

Staben för Gränsbevakningsväsendet kan förordna en studerande på grundkursen för gränsbevakare som har tillräcklig utbildning att även utföra andra uppgifter än övningar som ingår i utbildningen, om detta behövs för skötseln av allvarliga situationsituationer som hör till Gränsbevakningsväsendets ansvarsområde.

Bestämmelser om befogenheterna för studerande på grundkursen för gränsbevakare i uppgifter som avses i 1 mom. finns i 34 g § i gränsbevakningslagen.

RP 201/2017 rd

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 20 *.*

5.

Lag

om ändring av 2 kap. 21 § i polislagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i polislagen (872/2011) 2 kap. 21 § 1 mom., sådant det lyder i lag 753/2014, som följer:

Gällande lydelse

2 kap.

Allmänna befogenheter

21 §

Gränskontroll och tullåtgärder

En polisman har rätt att genomföra in- och utresekontroller med sådana befogenheter som föreskrivs för en gränsbevakningsman i 28 och 28 a § i gränsbevakningslagen. Dessutom har polisen samma befogenheter att använda bild- och ljudupptagningar som skapats vid teknisk övervakning på ett gränsövergångsställe som gränsbevakningsväsendet har med stöd av 31 § i gränsbevakningslagen.

Föreslagen lydelse

2 kap.

Allmänna befogenheter

21 §

Gränskontroll och tullåtgärder

En polisman har rätt att genomföra in- och utresekontroller med sådana befogenheter som föreskrivs för en gränsbevakningsman i 28 och 28 a § i gränsbevakningslagen. Dessutom har polisen samma befogenheter att använda bild- och ljudupptagningar som skapats vid teknisk övervakning på ett gränsövergångsställe som Gränsbevakningsväsendet har med stöd av 31 § i gränsbevakningslagen. *En polisman har samma rätt att styra och begränsa vistelse på ett gränsövergångsställe som en gränsbevakningsman som tjänstgör som chef vid ett gränsövergångsställe och en gränsbevakningsman med minst löjtnants grad har enligt 30 a § i gränsbevakningslagen.*

Denna lag träder i kraft den 20 .
